

**EL SİSTEMA'DAN ESİNLENMİŞ
ÇOCUK SENFONİ ORKESTRALARINA
UYGUN BAŞLANGIÇ DÜZEYİNDE
VİYOLONSEL EĞİTİMİNE YÖNELİK
PROGRAM TASARISI**

Sanatta Yeterlik Tezi

Elif ÖZBEK

Eskişehir 2021

**EL SİSTEMA'DAN ESİNLENMİŞ ÇOCUK SENFONİ ORKESTRALARINA
UYGUN BAŞLANGIÇ DÜZEYİNDE VİYOLONSEL EĞİTİMİNE YÖNELİK
PROGRAM TASARISI**

Elif ÖZBEK

SANATTA YETERLİK TEZİ
Müzik Ana Sanat Dalı

Danışman: Prof. Dr. Ozan Evrim TUNCA

Eskişehir
Anadolu Üniversitesi
Güzel Sanatlar Enstitüsü
Mayıs 2021

ÖZET

EL SİSTEMA'DAN ESİNLENMİŞ ÇOCUK SENFONİ ORKESTRALARINA UYGUN BAŞLANGIÇ DÜZEYİNDE VİYOLONSEL EĞİTİMİNE YÖNELİK PROGRAM TASARISI

Elif ÖZBEK

Müzik Ana Sanat Dalı

Anadolu Üniversitesi, Güzel Sanatlar Enstitüsü, Mayıs 2021

Danışman: Prof. Dr. Ozan Evrim TUNCA

Bu araştırmanın amacı Türkiye'deki El Sistema'dan esinlenmiş çocuk senfoni orkestralarında kullanılmak üzere, başlangıç düzeyinde viyolonsel eğitimine yönelik bir program tasarısı geliştirmektir. Bu amaç doğrultusunda çocuk senfoni orkestrasının ihtiyaçlarının belirlenmesi ve başlangıç düzeyinde beklenen çalma becerilerinin neler olduğu önemsenmiştir.

Çocuk senfoni orkestraları için yazılmış başlangıç düzeyinde Türkçe bir eğitim materyalinin bulunmaması araştırmanın problemi olarak belirlenmiştir. Program tasarısı oluşturulmadan önce, profesyonel viyolonsel eğitimine yönelik olarak yazılmış başlangıç düzeyinde eğitim materyalleri incelenmiştir. Bu materyallerin kapsamı ve zorluk derecelerinin El Sistema'dan esinlenmiş senfoni orkestralarında kullanılmaya uygun olmadığı saptanmıştır.

Program tasarısı geliştirilmeden önce yapılan görüşmeler ile Eskişehir Tepebaşı Belediyesi Fevzi Çakmak Yaylı Çalgılar Orkestrası'nın ihtiyaçları belirlenmiştir. Başlangıç yılında çalınan orkestra repertuarı incelenmiş, bu repertuarı çalmak için kazanılması gereken beceriler göz önünde bulundurularak ilk üç aylık süreç içinde öğrencilerin çalma biçimleri ile ilgili en sık karşılaşılan problemlere çözümler aranmıştır. Karşılaşılan ve karşılaşılmaması olası problemlerin ortadan kaldırılmasına yönelik bir program tasarısı oluşturulmuştur.

Program tasarısının uygulanma aşamasında gözlem ve görüşmeler yolu ile tasarının olumlu yönleri belirlenmiş, kapsamı ve zorluk derecesi tekrar

değerlendirilmiştir. Elde edilen veriler ve uzman görüşlerinin ışığında tasarımın revize edilmesine katkı sağlayacak sonuçlar araştırmada paylaşılmıştır.

Anahtar Kelimeler: El Sistema, Çocuk Senfoni Orkestraları, Viyolonsel Eğitimi, Program Tasarısı.

ABSTRACT

THE PROGRAM PROPOSAL FOR BEGINNER LEVEL CELLO EDUCATION SUITABLE FOR EL SISTEMA INSPIRED CHILDREN'S SYMPHONY ORCHESTRAS

Elif ÖZBEK

Department of Music

Anadolu University, Institute of Fine Arts, May 2021

Supervisor: Prof. Dr. Ozan Evrim TUNCA

The purpose of this research is to design an education program proposal for cello education as a beginner-level at the El Sistema inspired children's symphony orchestras in Turkey. For this purpose, determining the learning needs of the children's symphony orchestra and the playing skills expected at the beginner level were considered.

The problem of the study was identified to be the lack of beginner-level Turkish educational material written for El Sistema inspired children's symphony orchestras. Before preparing the program proposal, beginner-level study materials for professional cello training were examined. It has been determined that the scope and difficulty levels of these materials are not suitable for use in El Sistema inspired children orchestras.

The needs of Fevzi Çakmak String Orchestra of Eskişehir Tepebaşı Municipality were defined with the meetings held before the program proposal developed. The orchestra repertoire played in the beginning year was examined, and solutions were sought for the most common problems related to students' playing needs in the first three months, considering the skills to be acquired to play this repertoire. A program proposal was created to eliminate the encountered and potential problems.

During the implementation phase of the program, the positive aspects of the proposal were determined through observations and interviews, and its scope and difficulty level were re-evaluated. In the light of the obtained data and expert opinions, the results that will contribute to the revision of the proposal have been shared in the research.

Keywords: El Sistema, Children's Symphony Orchestras, Cello Education, Program Proposal.

ÖN SÖZ

Bu araştırma ile çocuk senfoni orkestralarındaki genç müzik meraklılarının kolaylıkla faydalanabileceği, çalışırken keyif alacakları bir ders materyalinin tasarlanmasını hedefledim. 7-13 yaş aralığındaki viyolonsel öğrencilerine hitap edecek, anlaşılması kolay, derslerini ve çalışmalarını verimli hale getirecek bir eğitim materyalinin hangi öğelerden oluşması gerektiğini, çocukların amatör çalgı eğitiminde neleri ilgi çekici bulduklarını ve öğrenmenin nasıl geliştiğini anlamaya çalıştım.

Lisansüstü eğitimime devam etmek konusunda beni yüreklendiren, bildiklerini paylaşmak konusunda son derece cömert davranan, bu araştırmanın gerçekleşmesinde tecrübesi ile bana yol gösteren, viyolonselci kimliğime katkılarına minnettar olduğum değerli hocam Prof. Dr. Ozan Evrim TUNCA'ya, program tasarısını oluşturma sürecinde izleyeceğim yolları belirlememde bana yardımcı olan sevgili hocam Dr. Öğr. Üyesi Dilruba KÜRÜM YAPICIOĞLU'na çok teşekkür ederim.

Hazırladığım eğitim materyali için fotoğraf çekimlerini gerçekleştiren ve desteğini hep yanı başımda hissettiğim sevgili eşim Erdem ÖZBEK'e, sevgiyle ve sabırla bana destek olan oğlum Ediz ÖZBEK'e, müzik dolu bir evde büyümemi sağlayan, disiplin ve özveriyle bana öğreten, meslek hayatımı şekillendirmemde beni destekleyen sevgili annem Nesrin ERKLİ'ye ve babam İbrahim ERKLİ'ye sevgi ve şükranlarımı sunarım.

Bu araştırmadaki pilot uygulamayı gerçekleştirebilmemi sağlayan Eskişehir Tepebaşı Belediyesi'ne, Fevzi Çakmak Belde Evi çalışanlarına, Tepebaşı Belediyesi Çocuk Senfoni Orkestrası viyolonsel öğretmenine, Çağdaş Sesler Çocuk Senfoni Orkestrası Viyolonsel öğretmenine, uygulama sürecinde araştırmama dahil olan viyolonsel öğrencilerine ve ailelerine, uzman görüşleriyle araştırmamı zenginleştirmeme katkı sağlayan değerli hocalarıma ve yapıcı eleştirileri ile beni destekleyen meslektaşım Öğr. Gör. Gülşah ERGÜN'e teşekkürlerimi sunarım.

Elif ÖZBEK
Eskişehir 2021

ETİK İLKE VE KURALLARA UYGUNLUK BEYANNAMESİ

Bu tezin bana ait, özgün bir çalışma olduğunu; çalışmamın hazırlık, veri toplama, analiz ve bilgilerin sunumu olmak üzere tüm aşamalarında bilimsel etik ilke ve kurallara uygun davrandığımı; bu çalışma kapsamında elde edilen tüm veri ve bilgiler için kaynak gösterdiğimi ve bu kaynaklara kaynakçada yer verdiğimi; bu çalışmamın Anadolu Üniversitesi tarafından kullanılan "bilimsel intihal tespit programı"yla tarandığını ve hiçbir şekilde "intihal içermediğini" beyan ederim.

Herhangi bir zamanda, çalışmamla ilgili yaptığım bu beyana aykırı bir durumun saptanması durumunda, ortaya çıkacak tüm ahlaki ve hukuki sonuçlara razı olduğumu bildiririm.

Elif ÖZBEK

İÇİNDEKİLER

	<u>Sayfa</u>
BAŞLIK SAYFASI	i
JÜRİ VE ENSTİTÜ ONAYI	ii
ÖZET	iii
ABSTRACT	v
ÖN SÖZ	vii
ETİK İLKE VE KURALLARA UYGUNLUK BEYANNAMESİ	viii
İÇİNDEKİLER	ix
TABLolar DİZİNİ.....	xi
ŞEKİLLER DİZİNİ	xii
GÖRSELLER DİZİNİ	xiii
1. GİRİŞ	1
1.1. Problem	5
1.2. Alt Problemler	5
1.3. Amaç	6
1.4. Önem	6
1.5. Varsayımlar	7
1.6. Sınırlılıklar	7
1.7. Tanımlar	8
2. YÖNTEM	9
2.1. Araştırma Modeli	9
2.2. Araştırmanın Evren ve Örneklemi	10
2.3. Katılımcılar	11
2.3.1. Program tasarısı oluşturulmadan önce görüş ve gözlemlerine başvurulan katılımcılar	11
2.3.2. Program tasarısını uygulayan ve program tasarısı uygulanan katılımcılar	11
2.3.3. Program tasarısının geliştirilmesi ile ilgili uzman görüşüne başvurulan katılımcılar	12
2.4. Araştırma Ortamı	12

	<u>Sayfa</u>
2.5. Veri Toplama Yöntemleri	12
2.6. Veri Analizi	13
2.7. Araştırmacı Rolü	14
2.8. İnanırcılık	14
2.9. Etik	15
3. BULGULAR VE YORUM	16
3.1. Giriş	16
3.2. Program Tasarısı Oluşturulmadan Önce Yapılan Görüşmelerin Değerlendirilmesi	17
3.2.1. İhtiyaçların belirlenmesi	18
3.2.2. İhtiyaçlara uygun olarak hangi çalışmaların program tasarısında yer alacağına karar verilmesi	25
3.3. Program Tasarısının Oluşturulması	33
3.3.1. Nota yazımında kullanılan işaretler	34
3.3.2. Solfej parçaları	36
3.3.3. Fotoğraflar	36
3.3.4. Pizzicato egzersizleri	38
3.3.5. Sol el birinci pozisyon	39
3.3.6. Yay ile çalma	40
3.4. Program Tasarısının Uygulanması Sırasında Elde Edilen Bulgular ...	41
3.4.1. Gözleme dayalı elde edilen bulgular	42
3.4.2. Görüşmelere dayalı elde edilen bulgular	47
3.4.3. Araştırmacı yorumları	49
3.5. Program Tasarısının Geliştirilmesine Yönelik Uzman Görüşleri	52
4. SONUÇ, TARTIŞMA VE ÖNERİLER	61
4.1. Sonuç	61
4.2. Tartışma	64
4.3. Öneriler	66
KAYNAKÇA	68
EKLER	
ÖZGEÇMİŞ	

TABLolar DİZİNİ

	<u>Sayfa</u>
Tablo 3.1. Bitiş çizgisi açıklaması	25
Tablo 3.2. Vuruş sayılarının görseller ile örneklendirilmesi	26
Tablo 3.3. Solfej çalışmalarında yer alan kontrol ve yönlendirme yazıları	27
Tablo 3.4. Hatırlatma notu	29
Tablo 3.5. "Dikkat!" kutucukları örneği	30
Tablo 3.6. Röpriz işaretiyle ilgili hatırlatma yazısı	32
Tablo 3.7. Dikkat kutucuklarında yer alan hitap şekli	58
Tablo 3.8. Hatırlatma yazılarında kullanılan tablo örneği	60

ŞEKİLLER DİZİNİ

	<u>Sayfa</u>
Şekil 3.1. Re teli ritmik okuma çalışması	26
Şekil 3.2. Do telinde birinci pozisyonda çalınan notaların gösterilmesi	26
Şekil 3.3. Do telindeki notaların isimlerini yazma çalışması	26
Şekil 3.4. Ölçü çizgisi yerleştirme çalışması	27
Şekil 3.5. Boş tel pizzicato egzersizleri	29
Şekil 3.6. Re ve la tellerinde pizzicato egzersizleri	29
Şekil 3.7. Sol el çalışmalarına parmakların sırayla eklenmesi	30
Şekil 3.8. Boş tel yay egzersizleri	32
Şekil 3.9. Sol el ile yayın birleştirilmesi	32
Şekil 3.10. Egzersizler arasındaki büyütülmesi önerilen boşluklar	53
Şekil 3.11. Ölçü çizgisi yerleştirme çalışmasında yer alan atlamalı notalar	55
Şekil 3.12. Pizzicato çalmayı öğrenelim bölümünde yer alan ilk egzersiz	57
Şekil 3.13. Pizzicato çalmayı öğrenelim bölümünde yer alan sekizlik nota değeri.....	57
Şekil 3.14. Sol el ile notalara basmayı öğrenelim bölümünde yer alan senkop kullanımı (A)	57
Şekil 3.15. Sol el ile notalara basmayı öğrenelim bölümünde yer alan senkop kullanımı (B)	58

GÖRSELLER DİZİNİ

	<u>Sayfa</u>
Görsel 3.1. Yanlış çalış pozisyonu fotoğrafı	28
Görsel 3.2. Yanlış pik boyu kullanımı fotoğrafı	28
Görsel 3.3. Yanlış sol kol pozisyonu fotoğrafı	31
Görsel 3.4. Yanlış yay tutuşu fotoğrafı	31
Görsel 3.5. Çalarken gördüğümüz açı ile viyolonsel telleri fotoğrafı	35
Görsel 3.6. Değiştirilmesi önerilen sol el tutuşu fotoğrafı	56
Görsel 3.7. Viyolonsel tellerinin gösterildiği fotoğraf	59

1. GİRİŞ

Sesler insanlık tarihinde haberleşmenin, avlanmanın, korunmanın, duyguları aktarmanın bir yolu olarak kullanılmıştır. Zamanla sesler ninni ve matem şarkılarına ve törensel müziklere dönüşmüştür. İnsanlar var olan sesleri çözümleyerek onları anlatım biçimine dönüştürmüşlerdir. Bilinçli olarak gerçekleştirilen bu anlatım biçimine müzik denir (Say, 1995; Selanik, 1996).

Pek çok düşünür ve yazarın müzik hakkında farklı tanımlamaları vardır. Halil Bedii Yönetken müziği bir güzellik ve iyilik eğitimi aracı olarak tanımlamaktadır (Say, 1993, s. 20). Mithat Fenmen ise "Müzik arkadaşlığın bir simgesidir. Müzikle ilgilenenler, şefkat, sevgi, dostluk ve iyi insan olmanın sırlarını en güçlü değerlendirebilenlerdir (Say, 1993, s.82)" demiştir.

Müzik rahatlamak, enerjimizi yükseltmek, odaklanmak, sakinleşmek için bilinçli olarak faydalandığımız bir araçtır. Kimi zaman duyduğumuz müziklerle duygularımızın harekete geçtiğini, kendimizi daha mutlu, daha enerjik, daha dingin ya da huzurlu hissettiğimizi fark ederiz. Bu da müziğin bir sanat dalı olarak geniş kitleleri etkileme gücü olduğunu bize gösterir. Böylesine etkili bir sanatın sadece odaklanmak, mutlu olmak ya da sakinleşmek için kullanıldığını söylemek onun eğitim aracı ve eğitim alanı olarak kullanılagelen eğitimsel işlevlerine haksızlık etmek olur. Müziğin bir eğitim aracı olarak kullanılması, değişik eğitim alanlarında öğrenmeyi ve öğretmeyi kolaylaştırıcı bir araç olarak müziğin kullanılması anlamına gelirken, müziğin bir eğitim alanı oluşu insanların müzik yoluyla ve müzik alanının belirli dallarında yetiştirilmelerini ifade eder (Uçan, 1994). "Müzik eğitimi temelde, bir müziksel davranış kazandırma veya bir müziksel davranış değişikliği oluşturma sürecidir (Uçan, 1994, s. 14)".

Müzik eğitimi genel, mesleki ve özengen olmak üzere üç başlıkta incelenir. Herkese yönelik olan genel müzik eğitimi ortak müzik kültürünü kazandırmayı hedeflerken, mesleki müzik eğitimi müzik alanının bir dalını ya da bütünü meslek olarak seçen, müziğe belli düzeyde yetenekli kişilere yönelik müziksel davranışları kazandırmayı hedefler. Özengen (amatör) müzik eğitimi ise müzik alanının bir dalı ile amatörce ilgilenen kişilerin katılımları ile gerçekleşen, kişilerin yatkınlıkları doğrultusunda gelişen müziksel davranış kazanımlarını hedefler (Uçan, 1994). Özengen müzik eğitimi, genel ve mesleki müzik eğitimlerinden farklı olarak kişinin istekleri ve merakları doğrultusunda şekillenir. Öğretmenlerin yönlendirmeleri sürecin

şekillenmesinde etkili olmasına karşın çalışma inisiyatifi tamamen öğrenciye aittir. İstedikleri müzik alanında ya da müzik çalgısında ilerlemelerine imkan tanınması sebebiyle özengen müzik eğitimi çok sayıda insana dokunurken, genel müzik kültürünün gelişmesine de katkı sağlamaktadır. Bu noktada amatör müzisyenlerle ilgili Mithat Fenmen'in görüşlerine yer vermek faydalı olacaktır. Fenmen, sanatı amatörlerin besleyeceğine, amatör müzikçi sayısını artırmanın sanat alanındaki yeni ilerlemelerin gerçekleşebilmesi için gerekli olduğuna vurgu yapar. Bir milletin sanat düzeyinin amatör müzisyenlerin varlığı ile ölçülebileceğini, bu sebeple de çocukların yetenek düzeyleri ne olursa olsun iyi bir müzik eğitimi almaları gerektiğini savunur (Say, 1993, s. 82).

Amatör bireylerin istekli katılımları ile şekillenen ve merakları ile beslenen El Sistema modeli de özengen müzik eğitiminin bir parçasıdır. El Sistema José Antonio Abreu'nun uzun soluklu bir toplumsal hizmet projesidir. Bu proje Venezuela'nın Karakas şehrinde 1975 yılında 11 kişinin katıldığı bir orkestra provası olarak başlamıştır. Bir kaç ay içinde gönüllü müzik meraklılarının katılımıyla sayıları artan orkestra Juan José Landaeta Venezuela Ulusal Gençlik Orkestrası adını almış ve günümüzde El Sistema'nın en önemli orkestrası olan Simon Bolivar Senfoni Orkestrası'na dönüşmüştür (Fenercioğlu, 2015, s. 23). Sosyal gelişimi hedefleyen program, beraber müzik yapma yoluyla çocuk ve gençleri suçtan uzaklaştırıp daha iyi ve üretken bireyler olmaları için desteklemektedir. Gönüllü katılım ile şekillenmesine rağmen disiplin gerektiren bu programda, hem öğrencilerin hem de velilerin sorumlulukla hareket etmeleri beklenmektedir. Çocuk ve gençlerin bu sorumluluk bilinci ile birbirlerine destek olacakları, toplumsal aidiyet hissinin artacağı, aile ve toplum bütünlüğünün olumlu şekilde etkileneceği düşünülmektedir. El Sistema kısa sürede Venezuela'daki pek çok şehre ve daha sonra da dünyanın pek çok ülkesine yayılmıştır.

Türkiye'de de El Sistema'dan esinlenen çocuk senfoni orkestraları her geçen gün artmaktadır. Bu orkestralar amatör genç müzisyenlerin yetişmesine yardım ettiği, onların sosyal becerilerini zenginleştirdiği gibi çocukluk sorunlarıyla baş etmelerine de yardım ederek, belli bir disiplin içinde ortak hareket etmeyi ve takım çalışması yapmayı öğretmektedir. Aynı zamanda yaşadıkları çevrenin olumsuz koşullarından daha az etkilenecek kendine güvenen bireyler olmaları için onları yüreklendirmektedir.

Profesyonel müzisyen olmaya istekli olanlar için ise kendi potansiyellerini ortaya çıkarmaları ve ileriye dönük hedefler belirlemeleri konusunda desteklemektedir.

El Sistema modelinin Türkiye'deki ilk yansıması Barış İçin Müzik Vakfı'dır. Barış İçin Müzik 2005 yılında İstanbul'da Mehmet Selim Baki ve Yeliz Baki tarafından çocukların karşılıksız müzik eğitimi alabilecekleri, istekli olan her çocuğun kabul edildiği bir müzik girişimi olarak başlatılmıştır. Bu girişim Birleşmiş Milletler Çocuk Hakları Sözleşmesi'nde belirtilen "her çocuğun sanatsal yaşama katılma hakkı vardır" ilkesinden hareketle oluşturulmuştur. Barış İçin Müzik 2011 yılında çalışmalarını vakıf çatısı altında sürdürmeye başlamıştır ([http-1](#)). 2012 yılında El Sistema anlayışının Avrupa'da yayılması ve geliştirilmesi amacıyla kurulan Sistema Europe'un kurucu üyelerinden biri de Barış için Müzik Vakfı'dır ([http-2](#)). José Antonio Abreu'nun 2014 yılında Mehmet Selim Baki ve Yeliz Baki ile "dostuk anlaşması" imzalamasının ardından Barış İçin Müzik "El Sistema Türkiye" olarak anılmaya başlamıştır. Kurulduğu günden beri pek çok çocuk ve gence ücretsiz müzik eğitimi imkanı sunan Barış İçin Müzik Vakfı, eğitim modelini Türkiye'ye yayma ve daha çok çocuğu müzik ile buluşturma hedefiyle yeni kurulan orkestraları da desteklemektedir. 2015 yılında Eskişehir Tepebaşı Belediyesi tarafından kurulan Tepebaşı Belediyesi İki Elin Sesi Var Çocuk Senfoni Orkestrası bu orkestralardan biridir. Barış İçin Müzik Vakfı ve Tepebaşı Belediyesi'nin başlattığı iş birliği ile Barış İçin Müzik orkestranın gelişimine deneyimleriyle destek olmuştur ([http-3](#)).

Aşağıda El Sistema ile ilgili literatürdeki seçilmiş çalışmalara yer verilmiştir. El Sistema modelinin işleyişini anlamak, bu araştırmada izlenecek yolların kavranması için faydalı olacaktır.

Fenercioğlu (2015) doktora tezinde, El Sistema'nın eğitim sistemini detaylı olarak anlatmış, programın felsefesi ve sosyal boyutunu ele almıştır. Müzik eğitiminin çocuklar ve gençler üzerindeki olumlu sosyal etkileri tartışılmış, El Sistema'nın kurulduğu günden itibaren sebep olduğu toplumsal gelişmeler irdelenmiştir. El Sistema sisteminin Türkiye'deki ilk örneği olan Barış İçin Müzik Vakfı ilkeleri ve çalışma modeli bağlamında ele alınmıştır. El Sistema'nın sayısal verilerinin güncellenmesi ve programın toplumsal etkileri üzerine gerçekleştirilecek derinlemesine bir araştırma ile literatürün bilimsel verilere dayandırılmış çalışmalarla destekleneceğini düşünmektedir.

Çekmeci (2019) müziğin arabulucu olarak görevini tartışmayı amaçladığı araştırmasını saha çalışması yöntemiyle gerçekleştirmiştir. Barış İçin Müzik Vakfı'nda

sosyal aracı olarak müziğin işleyiş şekillerini analiz etmiştir. Organizasyonun hem yapısal hem de müzikal bir alternatif oluşturduğunun altını çizmiş, müzik uygulamalarının bireylerin öz süreçlerinin önemli bir bölümünü oluşturduğunu vurgulamıştır.

Albayrak (2020) yüksek lisans tez çalışmasında El Sistema modelindeki şeflik kavramının temelde orkestra şefliği ile olan benzerliklerini ve bunun yanında El Sistema modeli içindeki işleyiş biçimini ele almaktadır. El Sistema modelinde Eskişehir Tepebaşı Belediyesi Çocuk Senfoni Orkestrası'ndaki uygulama biçimine, şefin görev ve sorumluluklarına değinmektedir. El Sistema modelindeki şeflik uygulamalarının konservatuvar şeflik eğitimi ile olan benzerliklerine ve farklılıklarına odaklanmıştır.

El Sistema modelinin İskoçya'da uygulanmasına ilişkin araştırmasında Borchert (2012) El Sistema modelinin yoksulluğun getirdiği zorluklarla mücadele etme iddialarına yönelik gerçekleştirilmiş gözleme dayalı çalışmaların olmayışını eleştirmiştir. Yoksulluğun ve sosyal dışlanmanın karmaşık nedenlerinin disiplin eksikliğine ve düşük üretkenliğe indirgenmediğini düşünmektedir. Modelin, çağdaş toplumsal taleplere yanıt vermek için insanları 'değiştirme' kapasitesine sahip olduğunu iddia etmesini eleştirirken, "El Sistema gerçekten de dünyadaki yoksun nüfuslara yardımcı olabilecek sosyal kapsayıcı bir girişim mi yoksa çağdaş kapitalizmin dinamiğinden ortaya çıkan bir disiplinin özneliği mi?" sorusunu gündeme getirmiştir.

Campe ve Kaufman'ın (2013) müzik okuryazarlığı testlerinden elde ettikleri veriler müzik performansı gerçekleştirmenin okul başarısını etkileyebileceğini göstermiştir. Orkestraya katılımın öğrencilerin davranış ve performans becerilerini de olumlu yönde etkilediği belirlenmiş, ileriye dönük bir bakış açısıyla akademik performansın da olumlu yönde etkileneceği varsayılmıştır.

Uy (2012) saha araştırması yöntemiyle yürüttüğü araştırmasında öğrencilerin ve ailelerin sorumluluklarını, müzik sınıflarının yapısını, eğitim takvimini, öğrencilerin eğitmen olarak sistemde nasıl yer aldığını araştırmıştır. Programın farklı sosyoekonomik durumdaki öğrencilerden oluştuğunun, sadece düşük gelirli öğrencileri hedeflemediğinin altını çizmiştir. El Sistema'dan esinlenen programlara El Sistema'nın başarısından ders almaları, kendi durumlarını yerel ve tarihsel bağlamda değerlendirecek programlarını şekillendirmeleri konusunda önerilerde bulunmuştur.

Literatür taramasında El Sistema'nın Venezuela'daki gelişiminin takip edildiği ve gözlemlendiği araştırmaların 2015 yılı ve öncesinde yapıldığı görülmüştür. El Sistema

modelinin sosyal gelişim hedefini temel alan ve bu araştırmada da yer verilen en güncel çalışma 2015 yılına dayanmaktadır.

2015 yılındaki seçim ile başlayan siyasi krizin Venezuela'da karmaşık sosyo-ekonomik ve politik durumu yaratmasıyla güvensizlik, şiddet, temel hizmetlere erişimin zorlaşması ve gelir kayıpları yaşanmaya başlanmış, bu değişken koşullar Venezuelalıların göç etmesine sebep olmuştur (Tonella Tüzün, 2018). Ülkedeki bu karmaşık atmosferin ve koşulların El Sistema modelinin gelişmesine, araştırılmasına, gözlemlenmesine engel teşkil etmiş olabileceği akla gelmektedir.

Literatürde El Sistema ile ilgili yapılmış olan çalışmalar, dünyanın pek çok ülkesindeki El Sistema modelini benimseyen programların değerlendirilmesi ve tartışılması şeklinde karşımıza çıkmaktadır. El Sistema'dan esinlenen programların işleyiş şekline ve amaçlarına, sistemin yapısına, programın felsefi ve sosyal boyutlarına, programın toplumsal etkilerine ve vaatlerine odaklanarak hazırlanmış olan çalışmalar karşılaştırmalı ve detaylı değerlendirmeleri içermektedir. Bu çalışmalar var olan durumu inceleyerek, toplum bilim, öğrenme psikolojisi ve kültürel gelişim alanlarında irdelemektedir.

El Sistema'dan esinlenmiş çocuk senfoni orkestralarının, öğretmenlerinin ve öğrencilerinin çalgı dersleri özelinde yaşadıkları sorunların belirlenmesi ve çözüm yolları üretilmesine yönelik bir çalışmaya literatürde rastlanmamıştır. Bu araştırma ile bu konuya odaklanılmış, literatüre katkı sağlamak amaçlanmıştır.

1.1. Problem

El Sistema'dan esinlenen çocuk senfoni orkestraları için yazılmış başlangıç düzeyinde Türkçe viyolonsel eğitim materyali bulunmamaktadır.

Bu probleme çözüm getirebilmek için aşağıdaki alt problemlere cevap aranmıştır.

1.2. Alt Problemler

1. Konservatuvar çalgı eğitiminde kullanılan viyolonsel eğitim materyalleri çocuk senfoni orkestralarının ihtiyaçlarına uygun değildir.

2. El Sistema'dan esinlenen çocuk senfoni orkestralarında çalgı hakimiyeti, çalgı tekniği, müzikal beceri, müzik kulağının geliştirilmesi gibi ilkeler ikinci planda kalmaktadır.

3. El Sistema'dan esinlenen çocuk senfoni orkestralarında çalgı dersleri toplu ders olarak yapılmaktadır.

4. El Sistema'dan esinlenen çocuk senfoni orkestralarındaki öğrencilerin müzikal yetenekleri farklılık göstermektedir.

5. El Sistema'dan esinlenen çocuk senfoni orkestralarındaki öğrencilerin yaşları farklılık göstermektedir.

6. El Sistema'dan esinlenen çocuk senfoni orkestralarındaki öğrencilerin algı düzeyleri farklılık göstermektedir.

7. El Sistema'dan esinlenen çocuk senfoni orkestralarındaki öğrencilerin çalgıya uygunlukları farklılık göstermektedir.

1.3. Amaç

Bu araştırma ile Türkiye'deki El Sistema'dan esinlenmiş çocuk senfoni orkestralarında kullanılmak üzere başlangıç düzeyinde viyolonsel eğitime yönelik program tasarısı geliştirilmesi amaçlanmıştır. Bu amaca uygun olarak araştırmada yanıtı aranan sorular şunlardır:

1. Çocuk senfoni orkestralarındaki viyolonsel öğrencilerinin ilk yılın sonunda sahip olmaları beklenen çalma becerileri nelerdir?

2. Başlangıç düzeyinde viyolonsel eğitime yönelik program tasarısının yapısı nasıl olmalıdır?

3. Başlangıç düzeyinde viyolonsel eğitime yönelik program tasarısının amaçları neler olmalıdır?

4. Başlangıç düzeyinde viyolonsel eğitime yönelik program tasarısının kapsamı nasıl olmalıdır?

5. Başlangıç düzeyinde viyolonsel eğitime yönelik program tasarısının içeriği nasıl olmalıdır?

1.4. Önem

İncelenen viyolonsel eğitim materyalleri anahtar, porte, nota yerleri ve nota değerlerini bilen çocukların viyolonsel eğitiminde kullanılmak üzere hazırlandığı için çocuk senfoni orkestralarında kullanılması öğrenme sürecinde zorluklar yaratmaktadır. Zaman sınırı olmaksızın profesyonel müzisyenler yetiştirmek için kullanılan bu materyallerin kapsamı oldukça geniştir. Bu bilgiler doğrultusunda araştırmada, evde

çalışırken yardım alabileceği, kendi kendini kontrol edebileceği ve ailesi tarafından da anlaşılacak bir eğitim materyalinin varlığının öğrencileri olumlu etkileyeceği düşünülmüştür.

El Sistema'dan esinlenmiş çocuk senfoni orkestralarındaki viyolonsel öğrencilerinin çalışmalarını kolaylaştıracak, müzik ile daha iyi bir bağ kurmasına yardımcı olacak eğitim materyaline sahip olması önemsenmiştir.

1.5. Varsayımlar

Bu araştırmada;

1. Öğrencilerin ilk yılki çalma becerilerinin viyolonseli doğru konumlandırma ve doğru pozisyonda çalma alışkanlığı geliştirme, viyolonselin pikini ayarlayabilme, yay gerginliğini ayarlayabilme, yayı doğru tutabilme, yayın tamamını ve yarısını kullanarak çalabilme, pizzicato çalabilme, tel değiştirmelerini içeren egzersizleri çalabilme, birinci pozisyonda iki oktav gam yapabilme, birlik, ikilik, dördlük, sekizlik notaları tanıyabilme-çalabilme, parmak numaralarını anlayabilme, dizekteki notaları tanıyabilmeden oluştuğu,

2. Uzman görüşüne başvurulmuş alanında uzman öğretmenlerin, çocuk senfoni orkestrası viyolonsel grubu öğrencilerinin gelişimi ile ilgili içtenlikle cevap verdikleri,

3. Çocuk senfoni orkestrası viyolonsel grubu üyesi olan öğrencilerin katılımcı olarak kendilerinden beklenen çalışmayı yaptıkları,

4. Çocuk senfoni orkestrası viyolonsel öğretmenlerinin kendilerinden istenen çalışmayı yaptırdıkları,

5. Öğretmenlerin sonuçları tarafsızca paylaştıkları varsayılmıştır.

1.6. Sınırlılıklar

Bu araştırma;

1. Program tasarısı oluşturulmadan önce incelenen başlangıç seviyesine uygun viyolonsel eğitim materyalleri olan; L. Marderovskij "Lessons in Cello Playing", A. Friss "Gordonkaskola I", M. Allen, R. Gillespie, P. Tellejohn Hayes "Essential Elements For Strings Cello Book One", S. Suzuki "Cello School Cello Part I", Doğan Cangal-Can Elbi'nin "Viyolonsel Başlangıç Metodu" kitapları ile sınırlıdır.

2. Eskişehir Tepebaşı Belediyesi Fevzi Çakmak Yaylı Çalgılar Orkestrası ve Özel Çağdaş Okulları Çağdaş Sesler Orkestrası viyolonsel öğretmenleri ile sınırlıdır.

3. Eskişehir Tepebaşı Belediyesi Fevzi Çakmak Yaylı Çalgılar Orkestrası ve Özel Çağdaş Okulları Çağdaş Sesler Orkestrası viyolonsel öğrencileri ile sınırlıdır.

4. Araştırmadaki çalgı eğitimi viyolonsel ile sınırlıdır.

1.7. Tanımlar

Dizek: "Porte". Üzerine notaların yazıldığı paralel beş yatay çizgi (Say, 2002, s. 159).

Solfej: Müzik teorisinin temel bilgilerinden olan nota bilgisi öğretiminde uygulamalı şekilde gerçekleştirilen metodik alıştırmalar (Say, 2002, s. 483).

Metronom: Tempo belirlemeye yardımcı olmak üzere değiriş hızlara ayarlanabilen sarkaç (Say, 2002, s. 344).

Pizzicato: Yaylı çalgılarda yay kullanmaksızın tel(ler)in parmakla çekilmesiyle elde edilen ses (Say, 2002, s. 430).

Deşifre etmek: Notaları okumak ve seslendirmek (Say, 2002, s. 147). Önceden çalışmadan notayı ilk görüşte okumak (http-4).

Pozisyon: "Konum" Yaylı çalgılarda seslendirilecek melodi çizgilerinin yürüyüşüne uygun olarak sol elin tuşlar üzerinde aldığı yer, bulunması gereken konum (Say, 2002, s. 305).

Röpriz: Döneç, dönüş işareti (Sun, 1992, s. 4).

Senkop: Aksatım. Ritmik harekette vurguların yerleşme düzeninde çeşitlilik yaratmak üzere, olağan vurgu düzeninin değıştırilmesi yöntemi (Say, 2002, s. 20).

Entonasyon: Bir eserin seslendirilmesinde perdeleri şaşmaz bir kesinlikle verebilmek (Say, 2002, s. 180).

Çeşitleme: Bir müzik fikrinin (temanın), melodik, armonik, ritmik ya da kontrpuantal değışikliklerle ayrı birer parça halinde birbiri ardı sıra yeniden sunulduğu müzik formu (Say, 2002, s. 128).

Artikülasyon: Anlatım, ifadelendirme. Sözlü müzik eserlerinde doğru, açık, anlaşılır söyleyiş (Say, 2002, s. 42).

2. YÖNTEM

Bu bölümde araştırma modeli, evren ve örneklem, katılımcılar, araştırma ortamı, veri toplama yöntemleri, veri analizi, araştırmacı rolü, inandırıcılık ve etik açıklanmıştır.

2.1. Araştırma Modeli

"Nitel araştırma çoklu öznel veri türleri ve kendi doğal ortamında belirli durumlardaki bireylerin incelenmesine dayanan yorumsamacı araştırma yaklaşımıdır (Christensen vd., 2015, s. 54)." Nitel araştırmalarda verilerin toplanması için kişisel deneyim, görüşme, gözlem, fotoğraf, hayat hikayesi gibi çeşitli yöntemler kullanılabilir. Birkaç yöntemin bir arada kullanılması ile araştırılan olguların daha iyi anlaşılmasına hizmet edecek veri çeşitliliği sağlanır (Christensen vd., 2015). Bu araştırmada da birkaç yöntem bir arada kullanılmış ve veri çeşitliliğinin sağlanması hedeflenmiştir. Böylece program tasarımının sonuçlarının daha iyi aktarılacağı düşünülmüştür.

Bu araştırma El Sistema' dan esinlenmiş çocuk senfoni orkestralarındaki viyolonsel öğrencilerinin başlangıç seviyesinde yaşadıkları problemlere çözüm yolları geliştirmeyi amaçlayan uygulamalı araştırmadır. "Uygulamalı araştırmalar, üretilen bilgilerin değerlendirilmesi ile, problemlerin fiilen çözümünü gerçekleştirmeyi (Karasar, 1994, s. 27)" amaçlayan araştırmalar olmasının yanında yeni bilgi üretme işlevine de sahiptir. Oluşturulan program tasarımının denenebilmesi, değerlendirilebilmesi ve geliştirilebilmesi önem kazanır. Bu araştırmada değerlendirilecek bilgiler araştırma bünyesinde elde edilmiş olan program tasarısıdır ve program tasarısı bir nota kitabı şeklinde hazırlanmıştır.

El Sistema' dan esinlenmiş çocuk senfoni orkestralarındaki viyolonsel öğrencilerine yönelik olarak yeni bir eğitim programının tasarlanması için kullanılan ihtiyaç analizi, "programa yönelik ihtiyaçları saptamak, gelecekte istenen durum ile var olan durum arasında bir karşılaştırma yapmak ve bu sayede eğitsel amaçları belirlemek amacıyla kullanılmaktadır (Adıgüzel, 2016, s. 2)". İhtiyaç analizi sadece yeni bir program tasarlamak için değil, aynı zamanda var olan programları geliştirmek için de kullanılabilir. Araştırmada ihtiyaç analizinden faydalanarak Tepebaşı Belediyesi Çocuk Senfoni Orkestrası'nda viyolonsel başlangıç eğitiminde yaşanan sorunlar, ihtiyaçlar ve beklentiler belirlenmiş ve ihtiyaçlara yönelik öneriler ile birlikte

değerlendirilmiştir. Araştırmada tümevarım yaklaşımı benimsenmiş olmasına rağmen program tasarımının geliştirilmesi aşamasında sezgisel olarak hareket etmeye imkan tanımasından dolayı klasik yaklaşımdan da faydalanılmıştır.

Problemlerin belirlenmesi için Eskişehir Tepebaşı Belediyesi Çocuk Senfoni Orkestrası Fevzi Çakmak Yaylı Çalgılar Orkestrası viyolonsel öğretmeni ile yapılan görüşmeler yol gösterici olmuş, edinilen bilgiler ışığında program tasarımının ihtiyaçları, içeriği, kapsamı, konuları ve konu sıralamasının nasıl olması gerektiği belirlenmiştir.

Çalgı eğitimi sadece öğretmen gözetiminde gerçekleşen bir süreç değil aynı zamanda öğrencinin kişisel çalışmalarını da kapsayan bir süreç olması sebebiyle hazırlanan program tasarısı bir nota kitabı olarak çalışılmıştır. Öğrencilerin sadece derslerde öğretmenleri ile ilerleyebileceği bir materyal olmaktan öte evde tek başına yaptığı çalışmalarda da kullanabileceği ve öğrenme davranışını sürdürebileceği bir kaynak olarak kurgulanmıştır. Haftalara ve derslere göre bir konu sıralaması planlanmamış, buna karşın öğrencilerin gelişimlerine, öğrencilerin ve öğretmenin ihtiyaçlarını karşılamaya yönelik istenilen sıra ile çalışılacak, birbiri ile uyumlu bölümler hazırlanmıştır. Bu bölümlerin her biri açıklama yazıları, fotoğraflar, dikkat kutucukları ile zenginleştirilmiş egzersizlerden oluşmaktadır. 7-13 yaş grubundaki amatör müzisyenler için başlangıç aşamasında en yüksek faydayı sağlayacakları kaynağın oluşturulması amaçlanmıştır. Bu sebeple; tasarımın uygulanması sırasında kitabın istenen sıra ile, dilerse konuları karıştırarak, sınıftaki öğrencilerin ihtiyaçlarına göre egzersizleri atlayarak ya da tekrar ederek çalışılması desteklenmiştir. Öğrencilerin de evde yaptıkları çalışmalar ile tasarımın doğru şekilde kurgulanıp kurgulanmadığı anlaşılmaya çalışılmıştır.

2.2. Evren ve Örneklem

Araştırmanın evreni, Türkiye'deki El Sistema'dan esinlenmiş çocuk senfoni orkestralarından oluşmaktadır. Araştırma evrenindeki tüm çocuk senfoni orkestralarına ulaşmak, gözlem ve görüşme yapmak süre ve işleyiş açısından kontrol edilmesi zor olduğundan araştırmanın örneklemini Eskişehir Tepebaşı Belediyesi Fevzi Çakmak Yaylı Çalgılar Orkestrası'ndan oluşmaktadır. Program tasarımının uygulanma aşamasında Eskişehir Özel Çağdaş Okulları Çağdaş Sesler Orkestrası viyolonsel öğretmeninine sürece dahil olmasıyla birlikte, öğretmenin kendi derslerindeki gözlemlerine dayalı yorumlarıyla araştırmada veri çeşitliliği sağlanmıştır.

2.3. Katılımcılar

Bu çalışmadaki katılımcılar aşağıdaki başlıklarda açıklanmıştır.

2.3.1. Program tasarısı oluşturulmadan önce görüş ve gözlemlerine başvuru katılımcılar

Program tasarısı oluşturulmadan önce ihtiyaç analizi yaparken görüş ve gözlemlerine başvuru katılımcı konservatuvar lisans mezunudur ve konservatuvar yüksek lisans eğitimine devam eden profesyonel bir müzisyendir. 2015 yılından bu yana çocuk senfoni orkestrasına yeni başlayan viyolonsel öğrencileri ile çalışmaktadır. Çocuk senfoni orkestralarında çalgı eğitimi ile ilgili yaşanan kaynak sıkıntısını belirleme, başlangıç düzeyinde beklenen çalma becerilerini belirleme, öğrencinin çalgısını çalarken yaşadığı sorunları belirleme konularında araştırmaya katkı sağlamıştır.

2.3.2. Program tasarısını uygulayan ve program tasarısı uygulanan katılımcılar

Program tasarısını uygulayan katılımcılar; pilot çalışmaya dahil olan viyolonsel öğretmenleridir. Viyolonsel öğretmenlerinin her ikisi de konservatuvar lisans mezunu ve konservatuvar yüksek lisans eğitimlerine devam eden profesyonel müzisyenlerdir. Katılımcılardan biri program tasarısının oluşturulmasından önce araştırmaya katılmış, diğer katılımcı ise tasarının uygulanması aşamasında araştırmaya dahil olmuştur. Her iki katılımcı da program tasarısının uygulanma süreci sonlandırılana kadar çalışmada kalmıştır. Uygulanma süreci Tepebaşı Belediyesi Çocuk Senfoni Orkestrası'nın yaz okulu sürelerine göre belirlenmiştir. Bunun sebebi örnekleme oluşturan orkestranın başlangıç seviyesindeki yeni öğrencileri yaz okuluna kabul etmesidir. Belde evinin yaz okulu kurs süreleri Tepebaşı Belediye'si tarafından belirlenmektedir.

Program tasarısı uygulanan katılımcılar; pilot uygulamaya dahil olan 7-13 yaş arası ilköğretim öğrencileridir. Katılımcılar çocuk orkestrasına yeni kayıt yaptırmış ve daha önce viyolonsel çalma tecrübesi olmayan çocuklardan oluşmaktadır. Müziğe ilgisi ya da duyuş becerisi ölçülmeden orkestraya kabul edilen öğrencilerin, öğrenme ve beceri yönünden farklılık göstermesi beklenmektedir. Katılımcılar program tasarısının uygulanması aşamasında pilot uygulamaya dahil olmuş ve her bir katılımcı farklı zaman dilimlerinde yaklaşık 10 hafta süreyle araştırmada yer almıştır.

2.3.3. Program tasarısının geliştirilmesi ile ilgili uzman görüşüne başvuru katılımcılar

Program tasarısının geliştirilmesi için uzman görüşüne başvuru katılımcılar konservatuvar viyolonsel eğitimi, eğitim bilimlerinde program geliştirme, müzik öğretim programı ve müzik pedagojisi, eğitim bilimlerinde görsel tasarım alanlarında uzman öğretim üyelerinden oluşmaktadır. Uzman görüşleri, tasarının pilot uygulamasından bağımsız olarak farklı zamanlarda yapılan görüşmeler ile elde edilmiştir. Nota kitabı özelinde gerçekleştirilen görüşmeler ile uzman görüşleri alınmıştır.

2.4. Araştırma Ortamı

Araştırma ortamı derslerin sürdürüldüğü, araştırmacının dersleri gözlemlediği ve öğrencilerle birebir iletişim kurduğu Eskişehir Tepebaşı Belediyesi bünyesindeki Fevzi Çakmak Belde Evidir. Fevzi Çakmak Belde Evi 2001 yılından beri hizmet vermekte olan iki katlı bir binadır. Belde evinde 3-12 yaş arası çocukların ve kadınların faydalanabileceği kurslar verilmektedir. Viyolonsel derslerinin yapıldığı araştırma ortamı, belde evinin kütüphanesidir ve iki duvarı kitaplıkla kaplı, aydınlık, çevre yoluna yakın olması sebebiyle gürültülü, havalandırması olmayan, sandalye ve nota sehpası ihtiyacını karşılayan fiziksel koşullara sahiptir.

2.5. Veri Toplama Yöntemleri

Araştırmada veri toplama yöntemi olarak yapılandırılmamış görüşme, yarı yapılandırılmış görüşme, gözlem ve kişisel deneyimler kullanılmıştır.

Araştırmanın başlangıç aşamasında yapılandırılmamış görüşme ile veri toplanmış, soruna ilişkin önemli değişkenlerin belirlenmesi (Karasar, 1994) hedeflenmiştir. Bu aşamadaki katılımcı, çocuk senfoni orkestrası viyolonsel öğretmenidir. Katılımcının, viyolonsel dersleriyle ve öğrencilerin öğrenme süreçleriyle ilgili karşılaştığı ve çözüm bulunmasını istediği sorunlarla ilgili özgürce fikir belirtmesi amacıyla yapılandırılmamış görüşme yapılması tercih edilmiştir.

Yarı yapılandırılmış görüşmeler, program tasarısının uygulanması aşamasında kullanılmıştır. Görüşmenin amacına uygun olarak hazırlanan sorular ile bir düzen ve bütünlük içinde amaca ulaşmayı kolaylaştıracak konuşma kapsamı belirlenmiştir (Serper ve Gürsakal, 1989, s. 125). Yarı yapılandırılmış görüşmeler için hazırlanan

sorular araştırmacının belirlediği konular ile ilgili fikir edinmeyi amaçlamaktadır. Görüşme sürecinin ihtiyaçlara göre şekillenmesi için açık uçlu sorular hazırlanmıştır. Katılımcının sorulara kendi ifadeleriyle ve istediği derinlikte cevap vermesi amaçlanmıştır, bu sayede araştırmanın kapsamını genişletmenin mümkün olacağı düşünölmüştür.

Program tasarısının uygulanması aşamasında doğrudan veri elde etmek için gözlem yapılması tercih edilmiştir. Karahasanoğlu ve Yavuz (2016) gözlemi araştırmacının bilgisi, becerisi ve deneyimi ile şekillenen bireysel bir deneyim olarak tanımlamaktadır. Çocuk senfoni orkestrasında eğitim gören viyolonsel öğrencilerinin dersleri dersliklerinde gözlenmiştir. Araştırmayı geliştirmek üzere yapılan gözlemlerde çocuklarla doğrudan ilişki kurulması, çocukların birbirleriyle ve çalgılarıyla olan iletişimlerinin gözlemlenmesi tasarının faydalı ve eksik bölümlerini belirlerken farklı açılardan değerlendirme yapmayı mümkün kılmıştır. Gözlemci; viyolonsel öğretmeninin program tasarısındaki konuları ele alış biçimi ile ilgili yönlendirmelerde bulunmamıştır. Bunun sebebi program tasarısının öğretmenin ve öğrencilerin başlangıç aşamasında yaşadıkları zorlukları ortadan kaldırmaya yönelik bir eğitim materyali şeklinde hazırlanmış olmasıdır. Eğitim materyali sınıf derslerinde kullanılacak bir kaynak olmanın yanı sıra öğrencilerin evde bireysel çalışmalarını yaparken derste öğrendiklerini kolayca hatırlamalarına yardımcı olacak şekilde kurgulanmıştır. Farklı öğretmen yaklaşımlarına hizmet edecek, istenilen konu sıralamasıyla ya da karışık bir şekilde kullanılmasını mümkün kılacak egzersizler ile oluşturulmuştur. Buna karşılık önceden belirlenmiş mutlak bir haftalık ders programı değerildir. Farklı öğrenme ve öğretme yaklaşımlarını desteklemesi önemsenmiştir.

Program tasarısının faydalı ve zayıf yönlerinin belirlenmesi ve geliştirilebilmesi için tasarı, konservatuvar yarı zamanlı öğrencilerinde de uygulanmıştır. Elde edilen veriler araştırmacının kişisel deneyimleri yoluyla araştırmaya aktarılmıştır.

2.6. Veri Analizi

Kullanılan veri toplama yöntemleri her bir katılımcının soruları, cevapları, yorumları, konuyu ele alma şekilleri ve kendilerini ifade etme biçimlerinden oluşmaktadır. Bu sebeple, kişisel deneyimler ve gözlem ile elde edilen veriler çıkarım yapma yoluyla araştırmaya eklenmiştir. Uzman görüşleri her hangi bir değeriklik yapılmadan paylaşılmıştır. Özbay ve Özdemir (2012) çıkarım yapma becerisinin

okuduğunu anlama sürecindeki önemi üzerine yürüttüğü çalışmada; çıkarım yapma becerisinin dolaylı olarak eleştirel düşünce becerisiyle ilişkili olduğunu ve çıkarımda bulunmanın bilişsel bir süreç olduğunu ifade etmektedir. Okuyucular metindeki bilgiler ile belleklerdeki bilgileri bütünleştirerek metindeki örtük anlamların farkına varmaktadır. Araştırmada kişisel deneyimler ve gözlemler ile elde edilen veriler mevcut mesleki bilgiler temel alınarak değerlendirilmiştir. Belirlenen sorunların hangi sebeplerden meydana gelmiş olabileceği ile ilgili ilk bakışta doğrudan gözlemlenemeyen fakat çözüm üretilmesi gereken noktalara temas etmeye çalışılmıştır. Mevcut sorunların meydana geliş biçimi ile meydana gelme sebebi önemsenmiştir.

Gözlem sırasında araştırma günlükleri ile kayda alınan gözlem verileri; ders ortamı, dersin süresi, program tasarısının faydalı ve zayıf yönleri, öğrencilerin dersteki tutumu, egzersizlerin başlangıç seviyesine uygun olup olmadığı, içeriklerin istenilen şekilde anlaşılıp anlaşılmadığı gibi konularda ayrıntılı açıklamalardan oluşmaktadır.

2.7. Araştırmacı Rolü

"Nitel yöntemlerde araştırmacı bir edim ağı içerisinde çoğu zaman katılımcı rolünü de üstlenerek araştırmanın odağında oturan bir unsurdur (Aydınalp, 2015, s. 374)". Araştırmacının süreçte etkin bir katılımcı olarak yer alması bu araştırmanın zengin öğelerle örülmesine, araştırma sürecinin derinleşmesine ve çeşitlendirilmiş olguların farklı yönleriyle ele alınmasına katkıda bulunmuştur. Araştırmacı sırasıyla; ihtiyaçların belirlenmesi sürecini gerçekleştirme, ihtiyaçlara uygun program tasarısının bir nota kitabı olarak hazırlanmasını gerçekleştirme, pilot uygulama sırasında gözlemci, konservatuvar yarı zamanlı öğrencileri ile yapılan derslerde uygulayıcı, görüşmelere ve gözlemlere dayalı olarak da tasarımı geliştirme rollerini üstlenmiştir.

2.8. İnandırıcılık

Araştırmacının bilgi kaynaklarına yakın olması sebebiyle nitel araştırmaların yeterince nesnel olmadığı ile ilgili görüşler vardır (Yıldırım, 1999, s. 12). Araştırmanın doğal akışını bozmadan veri toplamak ve araştırmayı geçerli kılmak için veri çeşitliliğinin artırılması tercih edilmiştir. Veri çeşitliliğinin artırılması araştırmacıya kendini kontrol etme fırsatı tanımıştır. Bu amaçla, sadece araştırmacının gözlemlerine dayalı veri toplamak yerine; katılımcıların dolaylı gözlemlerine dayalı, farklı uzmanlık

alanlarından akademisyenlerin görüş ve önerilerine dayalı, araştırmacı gözlemlerine ve kişisel deneyimlerine dayalı toplanan veriler bütüncül bir yaklaşım ile ele alınmıştır.

2.9. Etik

Bu araştırma için Etik Kurulu Onay Belgesi alınmıştır. Araştırmada katılımcılarının varlığı gönüllülük esasına dayanmaktadır. 18 yaşından küçük her katılımcının ebeveyni ile görüşülmüş, araştırmanın amacı ve araştırmacının rolü anlatılmış, istedikleri zaman araştırmadan ayrılacakları ve istedikleri zaman araştırmacıya ulaşabilecekleri açıkça ifade edilmiştir. Gönüllü katılım formu ve veli izin formunu doldurmaları istenmiştir. Araştırmanın örneklemi olan Fevzi Çakmak Yaylı Çalgılar Orkestrası'nda gözlem yapmak için Eskişehir Tepebaşı Belediyesi'nden izin alınmıştır. Araştırma boyunca görüşlerine, gözlemlerine ve uzman görüşlerine başvurulan tüm katılımcıların gönüllü katılımları belgelenmiştir.

3. BULGULAR VE YORUM

Bu bölümde program tasarısını oluşturma sürecinde yapılan görüşmelerin hangi açılardan değerlendirildiği, görüşmeler sonucu belirlenen ihtiyaçlar doğrultusunda program tasarısında yer almasına karar verilen çalışmaların neler olduğu ve bu çalışmaların hangi sebeplerle seçildiği açıklanmıştır. Program tasarısının uygulanma sürecinde elde edilen bulgular ve bu bulgular ile ilgili araştırmacı yorumlarına yer verilmiştir, program tasarısının geliştirilmesine yönelik uzman görüşleri paylaşılmıştır.

3.1. Giriş

Amatör müzik eğitiminin müziğin belli bir dalına özel ilgi duyan öğrenmeye istekli ve kazanç beklentisi olmayan kişilere yönelik olduğunu söyleyebiliriz. "Müziksel öğrenmenin son derece kalıcı izli olduğu bu tür uygulamalarda, bireyin ilgisi, isteği, yatkınlığı ve yeteneği doğrultusunda ve ölçüsünde gelişerek katılımda bulunması ve doyum sağlaması esastır (Uçan, 1994, s. 27)". Amatör çalgı eğitiminin başarısı öğretmen açısından bakıldığında öğrencinin çalma becerilerinde ilerleme kaydetmesi ve gelişmesi şeklinde açıklanabilir. Öğrenci tarafından baktığımızda ise kişiye özgü olarak değişkenlik gösterebilecek beklentilerin var olduğunu kabul etmemiz gerekir. Öğrenci açısından amatör çalgı eğitiminin başarısı; çalgısından farklı sesleri çıkarabilmenin verdiği mutluluk olabileceği gibi, öğretmeniyle kurduğu iletişimin onda bıraktığı izler de olabilir. Ayrıca kurduğu arkadaşlıklar ya da sadece kendini iyi hissetme hali bile öğrencinin amatör çalgı eğitiminin başarılı olduğunu düşünmesine sebep olabilir ve bu başarı tanımı eğitimine devam etme arzusuna dönüşebilir. Bu açılardan bakıldığında çalgı eğitimi ister profesyonel ister amatör olsun, iç içe girmiş pek çok etmenin birbirleriyle olan ilişkisi ve iletişimi ile şekillenmektedir.

El Sistema'dan esinlenmiş çocuk senfoni orkestralarında kullanılmak üzere hazırlanan bu araştırmadaki program tasarısının temel hedefi öğrencinin bilgiye kolay ulaşmasını sağlamaktır. Başlangıç seviyesinde kazanılması beklenen beceriler göz önünde bulundurularak, öğrencinin ders dışında çalgısıyla ilgili kafasında beliren soruları cevaplandırabilmesi, derste öğrendiklerini pekiştirebilmesi, yanlışlarını fark edebilmesi ve düzeltebilmesi için istediği zaman ulaşabileceği görsel içeriklerin kullanıldığı bir kaynak hazırlanmıştır. Çocukların sadece ders sırasındaki öğrenme becerilerini geliştirmeye yönelik değil, aynı zamanda evde de faydalanabilecekleri, onları çalışmaya teşvik edecek bir materyale sahip olmaları hedeflenmiştir.

Program tasarısında kullanılmak üzere seçilen her bir öge belli bir sıra ve sayı ile tasarıda yer almıştır. Bu sıralamanın hizmet edeceği düşünülen kazanımlar aşağıdaki başlıklarda açıklanacaktır.

3.2. Program Tasarısı Oluşturulmadan Önce Yapılan Görüşmelerin Değerlendirilmesi

Tasarı oluşturulmadan önce yapılan görüşmelerde araştırmanın amacı açıklandıktan sonra çocuk senfoni orkestrasında viyolonsel öğretmeni olarak görev yapan katılımcıdan çocuk senfoni orkestrasının çalışma biçimi ile ilgili kısa bir bilgilendirme yapması istenmiştir. Orkestranın çalışma biçimi ile ilgili anlatılanlar doğrultusunda görüşme öncesi hazırlanan sorular ve görüşme sırasında ilgi çekici bulunan konular ile ilgili katılımcının kendi yaptığı derslerdeki gözlemlerine dayanarak fikirlerini paylaşması istenmiş, yaşadığı sorunlar ve sorunların çözümüne yönelik ihtiyaç duyduğu şeyler belirlenmiştir.

Katılımcı, profesyonel viyolonsel eğitimi için yazılmış olan eğitim materyallerinin çocuk orkestrası için uygun olmadığını düşünmektedir. Bu düşünce; var olan materyallerin kapsamlarının çok geniş olmasına, derslerin sınıf dersi olarak kalabalık bir grupta yapılmasına, dolayısıyla çocuk orkestrasındaki amatör müzisyenlerin bu kaynaklardaki içerikleri anlamakta zorlanmalarına dayandırılmıştır. Bu aşamada program tasarısının kapsamının belirlenmesi için başlangıç düzeyinde beklenen çalma becerilerinin ne olduğu sorusu değer kazanmıştır. Başlangıç düzeyinde çalma becerileri belirlenirken katılımcı görüşlerinin yanı sıra, çocuk senfoni orkestrasına yeni katılmış öğrencilerin birinci yılın sonunda verdikleri orkestra konserinde çaldıkları eserler de değerlendirilmiştir. Eskişehir Tepebaşı Belediyesi Çocuk Senfoni Orkestrasında sıklıkla çalınan eserlerin Lightly Row, Fransız Halk Şarkısı, Allegro ve Old MacDonald isimli parçalar olduğu belirlenmiştir. Araştırmada ihtiyaçlar doğrultusunda karar verilmiş ve çocukların ilk yıl sahnede çalacakları eserler göz önünde bulundurularak ilenmiştir.

Katılımcı görüşlerine göre en sık karşılaşılan sorunlardan biri öğrencilerin solfej bilgisinin yetersiz olması sebebiyle çalacakları eserleri notaları ile değil, parmak numarasına göre ve hatırladıkları melodiye göre ezberleyerek kulaktan çalmaya çalışmalarıdır. Bu çalma biçimi derslerde baştan sona çalarken öğrenciler için kolay bir seçenek gibi görünse de orkestra provalarında şefi takip etmek, şefin direktiflerine göre farklı ölçülerden çalmaya başlamak gibi gereksinimler olduğunda baştan sona melodiyi

takip ederek çalma prensibinin kafa karışıklığı yarattığı, öğrencilerin kaldıkları yeri hatırlamakta zorlandıkları, gruba uyum sağlamakta zorlandıkları belirlenmiştir. Dizekteki notaları tanımakta ve nota değerlerini hatırlamakta zorlanan öğrencilerin derslerde arkadaşlarına uyum sağlayabilmek için notaları öğrenmek yerine melodiyi anımsayarak ve notada yazan parmak numaralarını takip ederek çalmaya çalıştıkları anlaşılmıştır.

Katılımcının derslerdeki gözlemlerine göre en sık karşılaşılan diğer sorunun çalgıyı tutuşta yaşandığı belirlenmiştir. Katılımcının anlattıklarına dayanarak; çalgıyı tutuş ile ilgili yaşanan problemlerin, öğretmenin sınıfta her bir öğrenciyle tek tek ilgilenecek ve gerekli düzeltmeleri yapacak zamanı bulamamasından kaynaklandığı anlaşılmıştır.

Çocuk senfoni orkestrasında, viyolonsel öğrencilerinde sıklıkla karşılaşılan problemleri çözmek amacıyla ders öncesinde düzenli şekilde yapılan bir hazırlık çalışmasının olmadığı öğrenilmiştir. Ders içerikleri genel hatlarıyla belirlenmiş olmasına rağmen öğrencilerin o günkü ilgisi, derse katılımı ve ihtiyaçları dersin şekillendirilmesinde etkili olmaktadır. Öğretmen derslerde karşılaştığı problemleri çözmeye yönelik uyarılarda bulunmaktadır. Buna rağmen ilerleyen derslerde aynı problemlerle tekrar karşılaşmaktadır. Bu durumun özellikle çalış pozisyonu ile ilgili yanlışların düzeltilmesinde yaşanmış olduğu anlaşılmıştır. Ders öncesinde planlı bir hazırlık çalışmasının yapılmamasından yola çıkarak kolay anlaşılır, rehber niteliğinde, öğretmenin işini kolaylaştırırken öğrencilerin de zevkle kullanacakları bir materyale ihtiyaç duydukları düşünülmüştür.

3.2.1. İhtiyaçların belirlenmesi

Mesleki müzik eğitiminin kollarından biri olan profesyonel çalgı eğitimi; bilinçli, düzenli-planlı-yöntemli, kurallı ve yeterli olarak yaratan ve seslendiren müzisyenler yetiştirmeyi hedefler (Uçan, 1994, s. 28). Öğrencinin ilgisi, yeteneği ve yatkınlığı doğrultusunda doyum sağlaması profesyonel çalgı eğitimi için yeterli değildir.

Profesyonel çalgı eğitiminde öğrencilerin çalgısında kolaydan zora hızlı bir şekilde ilerleyebilmesi için düzenli olarak çalışmalarını yapması beklenir. Derste öğrendiklerini evde tekrar etmesi, yeni ödevleri çalışması, kendisinden beklenen günlük çalışmayı tamamlaması son derece önemlidir. Amatör çalgı eğitiminde ise öğrencilerin hızlı bir şekilde ilerlemesi beklenmediği gibi çalgılarıyla düzenli çalışma yapmaları da

tamamen öğrencilerin inisiyatifine bırakılmıştır. Olanaklara bağlı olarak öğrencinin sevdiği ve merak ettiği bir çalgıyı çalarken ilgisi ve isteği doğrultusunda kendini geliştirmesi, müziksel davranışlar kazanması (Uçan, 1994, s. 27) ve iyi vakit geçirmesi önemsenir. Çalma becerilerinin görece gelişmesi için gereken süre kişiden kişiye değişiklik gösterebilir. El Sistema'dan esinlenen çocuk senfoni orkestralarındaki amatör çalgı eğitimi ise temelde; çevresel ya da ailesel etkiler sebebiyle herhangi bir müzik çalgısına erişimi olmayan, sosyal çevre sebebiyle kötü alışkanlıklara açık, şiddet eğilimi olan çocuk ve gençlerin müzik yardımıyla arkadaşlık kurma, takım çalışması yapma, birlikte davranma, yeteneklerini keşfetme konularında desteklemek ve onları güçlü birer birey olmaları için yüreklendirmek üzerine kuruludur.

Profesyonel çalgı eğitiminde kullanılan başlangıç seviyesindeki eğitim materyallerinin pek çoğu bire bir eğitim için hazırlanmış, kapsamı da bire bir eğitime uygun olarak şekillendirilmiştir. Profesyonel çalgı eğitiminden farklı olarak çocuk senfoni orkestralarında dersler toplu ders olarak yapılmaktadır. Toplu derslerde öğrencilerin derse uyumu ve gelişim hızları birbirlerine göre farklılık gösterebilmektedir. Dolayısıyla kalabalık sınıflarda öğrencilerin derste anlatılanları doğru şekilde öğrenip öğrenmediğini kontrol etmek zor olabilmektedir. Mevcut eğitim materyalleri ile yapılan çalışmalarda yaşanan zorlukları ortadan kaldırmak için çocuk senfoni orkestrasının ihtiyaçlarına özgü hazırlanacak, basit anlatımların ve kısa egzersizlerin yer aldığı, dar kapsamlı eğitim materyalinin hazırlanması değer kazanmıştır.

Profesyonel çalgı eğitimi veren okullarda solfej ayrı bir ders olarak okutulmakta, solfej ve çalgı eğitimi eşzamanlı olarak birbirlerini tamamlayacak şekilde yürütülmektedir. El Sistema'dan esinlenen çocuk senfoni orkestralarında ise öğrencilerin dizek, nota değerleri, nota isimleri ve yerleri ile ilk kez karşılaşmaları çalgıları ile ilk kez karşılaşmaları ile aynı zamanda gerçekleşmektedir. Öğrenciler çalgılarını tutmak, çalgının özelliklerini öğrenmek, çalgıdan ses çıkarmaya çalışmak, nota isimlerini öğrenmek, nota işaretlerini öğrenmek ve nota değerlerini anlamak gibi pek çok şeyi aynı anda yapmaya çalışmaktadır. Bu sebeple çocuk senfoni orkestralarındaki çocuklara uygun bir program tasarısı geliştirebilmek için başlangıç seviyesinde solfej bilgisinin de tasarıda yer alması son derece önemli bulunmuştur.

Yapılan görüşmeler sonucunda, başlangıç düzeyinde beklenen çalma becerileri; birinci pozisyonda farklı tellerin kullanıldığı bir parça çalma, 2 oktav gam çalma, birlik,

ikilik, dörtlük, sekizlik nota değerlerini tanıma, notaların dizekteki yerlerini ve hangi notanın hangi telde çalınacağını öğrenme olarak belirlenmiştir. İlk yıl verilen orkestra konserinde çalınan eserlerde re ve la tellerinin daha sık kullanıldığı, birinci pozisyonun tercih edildiği, sol telinin ise nadiren kullanıldığı görülmüş, do telinin kullanımına rastlanmamıştır. Bu sebeple program tasarısı oluşturulurken birinci pozisyonun kullanılmasına, re ve la teline öncelik verilmesine karar verilmiştir. Pek çok başlangıç seviyesi viyolonsel eğitim materyali sol ve re tellerini oturuş ve tutuş için en rahat ve anlaşılması kolay pozisyon olarak kabul etmesine rağmen program tasarısı oluşturulurken çocuk senfoni orkestrasının ihtiyaçları göz önünde bulundurulmuş ve incelenen eserlere göre birinci pozisyonda re ve la tellerinin öncelikli olarak öğretilmesinin öğrencilerin öğrenme süreçlerine katkı sağlayacağı düşünülmüştür.

Katılımcının viyolonsel derslerindeki gözlemlerine dayanarak alış pozisyonu ile ilgili en sık karşılaşılan yanlışların; dik oturmama, omuzları yukarı kaldırma, bilekleri içeri ya da dışarı bükme, sağ el serçe parmağını kaldırma, sol el parmaklarını kırık basma, dirsekleri yukarıda ya da aşağıda tutma olduğu belirlenmiştir. Doğru alış pozisyonu ile ilgili görsel bir uyarana maruz kalınmasının öğrencinin kendi kendini düzeltmesini sağlayacağı düşünüldüğünden program tasarısının görsel içeriklerle zenginleştirilmesi için fotoğrafların kullanılmasına karar verilmiştir. Tekrar eden alış pozisyonu sorunları için ise program tasarısında kullanılan görsel içeriklerin sebep sonuç ilişkisine dayanan açıklamalar ile sunulmasının faydalı olacağı düşünülmüştür.

Program tasarısının ihtiyaçları belirlenirken, profesyonel çalgı eğitiminde kullanılan Leonid Marderovskij'nin Lessons in Cello Playing, Antal Friss'in Gordonkaiskola I, Michael Allen, Robert Gillespie ve Pamela Tellejohn Hayes'in Essential Elements For Strings Cello Book One, Shinichi Suzuki'nin Suzuki Cello School Cello Part I, Doğan Cangal-Can Elbi'nin Viyolonsel Başlangıç Metodu kitapları incelenmiştir. Bu kaynakların kapsamları, içerikleri, konu anlatımları, görsel öğeleri ve zorluk dereceleri değerlendirilmiştir. Kitapların incelenmesi sonucunda aşağıdaki bilgilerin bu araştırmaya konu olan tasarının hazırlanmasında aydınlatıcı olduğu kanaatine varılmıştır.

Marderovskij (2000) kitabın ilk bölümünde yay tutuşunu ve doğru alış pozisyonunu çizimlerden faydalanarak sunmuştur. İkinci bölümde viyolonsel bölümlerini/parçalarını yine çizim üzerinde tanıtmış ve farklı sol kol pozisyonları için çizimleri kullanmıştır, böylece viyolonsel çalarken nasıl görndüğümüzün altını

çizmiştir. Üçüncü bölümde anahtarlar, viyolonselın tellerinin portede nerelere yazıldığı ve anahtarlar arasındaki ses farklılıkları notalar ile açıklanmıştır. Dördüncü bölümde yay yönlerini anlatan işaretler, parmak numaralarının anlamları ve nüanslar açıklanmıştır. Beşinci bölümdeki ilk çalma egzersizlerine yay egzersizleri ile başlanmış, boş tel yay egzersizleri ile tam yay-yarım yay kullanımını ve çekerek-iterek kavramlarının öğrenilmesi hedeflenmiştir. Altıncı bölümde birinci pozisyonda sol el parmaklarına yönelik egzersizler sırasıyla re, sol, la ve do tellerinde önce pizzicato olarak sunulmuş daha sonra yay ile çalınacak egzersizlere geçilmiştir. Bu bölümde komşu notalar olduğu gibi atlamalı notalara da yer verildiği görülmüştür. Dörtlük, ikilik ve sekizlik notaların kullanımı tercih edilmiştir. Yedinci bölümden itibaren kitabın zorluk derecesi belirgin düzeyde artmaktadır. On üç bölümden oluşan kitapta toplam 284 tane egzersiz bulunmaktadır. Kitabın dili Rusçadır. Kitap, içerikleri açısından değerlendirildiğinde çocuk senfoni orkestraları için çok zor teknikler barındırdığı görülmektedir. Geniş pozisyon (parmak açma) kullanımı, uzak atlamalı notaların kullanımı, tonalitelerin içerdiği diyez ve bemollerin kullanımı, onaltılık nota değerleri, üçleme nota değerleri, uzun bağlı yay kullanımı ve çift ses kullanımları bunlara örnek olarak sayılabilir. Kitap dilinin Rusça olması sebebiyle açıklamalar ve egzersizlerdeki yay kullanımı ile ilgili kısaltmaların da anlaşılacağı sonucuna varılmıştır. Kitabın başlangıç seviyesinde ders kitabı olarak kullanılmasının çocuk senfoni orkestraları için uygun olmayacağı düşünülmüş, kitaptaki ilk 70 egzersizin seçilerek çalışılması durumunda öğrencilerin sağ el ve sol el tekniklerini geliştirmelerine fayda sağlayacağı belirlenmiştir.

Friss (1966) kitabın ilk iki sayfasında fotoğraflara yer vererek çalgıyı çalarken nasıl görüneceğimizi, sağ ve sol elimizin pozisyonunu, yayı nasıl tutmamız gerektiğini göstermiştir. Yay tutuşu fotoğraflarında dikkat çeken; serçe parmağın ucuyla yayın topuk kısmına dokunmasıdır. Bu fotoğraflar bir kemancının yay tutuşuna daha çok benzemektedir. Çekerek- iterek yay yönlerinin işaretleri ve birinci pozisyonda çalınan notaların dizek üzerinde açıklanmasından hemen sonra boş tel yay egzersizleri dört vuruşluk notalarla sunulmuş, tellerin konumları ve dizekteki yerlerinin ayırt edilebilmesi amaçlanmıştır. Boş tel yay egzersizlerinde sırasıyla re, sol, re ve sol tellerinin kullanılması tercih edilmiş, arkasından re telinde birinci pozisyonda yay ile çalınacak egzersizlere geçilmiştir. Tam yay, yarım yay ve bağlı yay kullanımlarına yer verilmiştir. Birlik ve ikilik nota değerlerinin kullanımı tercih edilmiş, pizzicato

kullanımına rastlanmamıştır. Birinci pozisyonda çalınacak egzersizlerde re, sol, re ve sol telleri sıralaması yinelenmiş, en son la ve do telleri kullanılmıştır. Birinci pozisyonda çalınacak egzersizlerde hem komşu notalara hem de atlamalı notalara yer verilmiştir. Kitabın ikinci bölümünde hem pizzicato hem yay kullanımının bir arada yapılacağı egzersizler iki viyolonsel için birlikte çalması için hazırlanmıştır. Üç bölümden oluşan kitapta tüm egzersizlerin yay yönleri, tam ya da yarım yay çalınacağına dair işaretler ile sunulmuş olması sebebiyle kitabın yay tekniği temelli kurgulandığı dikkat çekmektedir. Kitabın dili Macarcadır. Kitabın profesyonel çalgı eğitimine yönelik olarak sağ el tekniğini geliştirmek üzerine hazırlanmış olduğu, kısaltma ve sembollerin sıkça kullanıldığı görülmüştür. Kitabın içeriklerinde kısaltma ve sembollerin önemli bir yere sahip olduğunu anlaşılmıştır. Kitap dilinin Macarca olmasının öğrencilerin bu ifade biçimini kaçırmamasına sebep olacağı sonucuna ulaşılmıştır. Sayıca fazla ve yoğun bir şekilde teknik çalışmaya yer verilen kitabın çocuk senfoni orkestralarında tek başına başlangıç seviyesi ders kitabı olarak kullanılmasının mümkün olmadığı düşünülmüştür. Öğrencilerin teknik becerilerini geliştirmeleri için, kitaptan ihtiyaca özgü seçilecek egzersizlerin çalışılmasının faydalı olacağı sonucuna varılmıştır.

Allen, Gillespie ve Tellejohn Hayes'in (1994) hazırladığı kitap viyolonsel ve yayın bölümlerini açıklayan fotoğraflar ile başlayıp, çalgıyı nasıl tutmamız gerektiğini açıklayan yazılar ve çizimler ile devam etmektedir. Müzik yazısında kullanılan işaretlerin arkasından sırasıyla re, la, re ve la tellerinde çalınacak boş tel pizzicato egzersizlerine yer verilmiştir. Kitapta birinci pozisyondaki egzersizlerin re telinde ve pizzicato olarak çalışılması tercih edilmiş, arkasından la, re ve la tellerine geçilmiştir. Parmak numaralarını açıklamak için el (resmi) çizimi kullanılmış böylece tuşe üzerinde her bir parmağın nasıl görünmesi gerektiğine de dikkat çekilmiştir. Birinci pozisyon egzersizlerinde özellikle komşu notaların kullanımı tercih edilmiş, atlamalı notalara yer verilmediği görülmüştür. Yay tutuşu için kalem ile çalışma tekniğini açıklayacak çizim ve açıklamalar kullanılmış, kolun bilek, dirsek ve omuz bölümlerinin yay ile çalarken nasıl olması gerektiği resmedilmiştir. Birinci pozisyon için yazılmış pizzicato egzersizlerinin sadece dörtlük nota değerlerinden oluştuğu dikkat çekmektedir. Pizzicato boş tel ve pizzicato birinci pozisyon egzersizlerinden sonra yay ile boş telde çalınacak ritmik egzersizlere ve ardından sol ve sağ eli birleştirecek egzersizlere geçilmiştir. Yay ile çalınacak birinci pozisyon egzersizlerinde de re ve la tellerine öncelik verilmiştir. Bu aşamaya kadar yazılmış 71 egzersizin hepsinde sadece dörtlük

nota değeri kullanılarak tam yay kullanımında kontrol ve hakimiyetin kazandırılmaya çalışıldığı görülmüştür. Kitapta 188 tane egzersiz yer almaktadır. 72. egzersizden itibaren sekizlik, dörtlük ve ikilik nota değerleri ile tam yay ve yarım yay kullanımını pekiştirecek egzersizlere yer verilmiş, bağlı yay için farklı ritmik yapılar kullanılmıştır. Kitabın dili İngilizcedir. Kitaptaki içeriklerin seçimi ve sunuş biçimi değerlendirildiğinde çocuk senfoni orkestraları için uygun olduğu düşünülmüştür. Buna karşın içeriklerin sayıları başlangıç seviyesi için fazla bulunmuştur. Kitap dilinin İngilizce olması sebebiyle açıklama yazılarının ve yönergelerin öğretmen tarafından açıklanması gerektiği anlaşılmıştır.

Suzuki (1982,1991) pedagoji üzerinden geliştirdiği Suzuki Metodu için yazdığı birinci kitabında boş telde kısa yay kullanımını öğretmek için sırasıyla re, re ve la tellerinde yazılmış onaltılık ve sekizlik nota değerlerinde ritmik egzersizler kullanmıştır. Öncelikle tek telde yapılan ritmik yay egzersizi, tel değişimini öğretmek için re ve la telinde de verilmiş, hemen arkasından ise re telinde birinci pozisyonda çalınacak notaların öğretilmesine geçilmiştir. Her parmak numarası değişiminden önce sus işaretleri ile sıradaki parmak numarasının hazırlanması amaçlanmıştır. Re telinde birinci pozisyon egzersizlerinden sonra re ve la telleri birleştirilerek re-mi-fa-sol-la-si-do-re dizisini çalmaya yönelik egzersizler hazırlanmıştır. Kısa yay kullanımı ve birinci pozisyonda re majör dizisinin ilk iki sayfada anlatılmasından sonra farklı ritmik yapılarda sunulmuş egzersizlere geçilmiştir. Aynı melodinin farklı ritimlerdeki çeşitlemelerine dayanan çok sayıdaki egzersiz ile hem yay kullanımı, hem sol el birinci pozisyondaki notalar pekiştirilmeye çalışılmıştır. Bu amaç için hazırlanmış dokuz çocuk şarkısından sonra sol telinden başlayan sol majör dizisinin öğretilmesine geçilmiştir. Sırasıyla sol teli, sol ve re, sol-re ve la tellerinin birlikte kullanımına yer verilen egzersizler kitapta yer almaktadır. En son do telinden başlayarak do majör dizisi ve tüm tellerin kullanıldığı egzersizlere yer verilmiştir. Kitabın son iki sayfasında birinci pozisyonda parmaklarımızı yerleştirdiğimiz yerdeki notaları gösteren çizimler ve fotoğraflar kullanılmış, parmak açma (geniş pozisyon) fotoğraflarla gösterilmiştir. Kitabın dili İngilizcedir. Teknik egzersizlerin içerikleri hızlı yay değişimi gerektirdiğinden bu teknik becerinin kazanılması sık tekrar ve çalışma gerektirecektir. Bu açılardan çocuk senfoni orkestraları için peşi sıra derslerde tekrar tekrar çalınması gereken içeriklerin öğrenciler için sıkıcı olacağı düşünülmüştür.

Cangal ve Elbi'nin hazırladığı kitap bir basım evi tarafından basılmamıştır. Ülkemizde konservatuvar viyolonsel eğitiminde yardımcı kitap olarak kullanılan Türkçe bir kaynak olması sebebiyle bu araştırmada incelenmesi önemsenmiştir. Kitap dizek üzerinde boş tellerin gösterilmesi, yay yönlerinin ve sembollerinin açıklamaları, nota değerlerinin tanım ve sembolleri ile başlamaktadır. İki bölümden oluşan kitabın ilk bölümü 'Sağ El' başlığı altında toplanan yay egzersizlerinden oluşmaktadır. Sol ve re boş telleri ile başlayan çalışmalar sekizlik, dördlük, ikilik ve birlik nota değerlerini içermektedir ve yayın neresinde çalınması gerektiği ile ilgili sembollerle sunulmuştur. Topuktan ortaya yarım yay kullanımı, kısa notalarda ortada kalınması gerektiği ve tam yay kullanımı, uç orta arası yay kullanımı için Fransızca kısaltmalar kullanılmıştır. Sol, re, sol ve re telleri için hazırlanmış 17 egzersizden sonra do ve la boş tellerinde yay egzersizlerine yer verilmiştir. Tüm boş telleri kapsayacak çalışmalar ile yay hakimiyetinin güçlendirilmesi ve sağ kol pozisyonlarının kavranması amaçlanmıştır. Farklı sus değerlerinin yer aldığı bağlı yay egzersizleri yayı durdurma, pozisyonu koruma ve kaldığı yerden devam etme ile ilgili kontrol çalışmalarıdır. İki bağlı, üç bağlı ve dört bağlı notaların kullanıldığı bağlı yay egzersizleri ile 51 egzersizden oluşan ilk bölüm sona ermektedir. İkinci bölüm 'Sol El' başlığı altında toplanan dördüncü pozisyonda yazılmış egzersizlerden oluşmaktadır. Dördüncü pozisyon egzersizlerine re telinde başlanmış, tam yay, yarım yay, topukta ve uçta çalınması için kullanılan kısaltmalara bu bölümde de yer verilmiştir. Dördüncü pozisyon egzersizlerinin sol el artikülasyonu ve sol el pozisyonunun korunabilmesi için hazırlandığı dikkati çekmektedir. Egzersizler melodik ve şarkı formunda hazırlanmamış, bunun yerine sol el parmaklarını aktif şekilde çalıştırmaya yönelik, öğrenciyi dinlemeye ve entonasyonu kontrol etmeye yönlendirecek basit ritimlerde egzersizler tercih edilmiştir. İkinci bölüm için hazırlanan 25 egzersizin hepsi yay yönleri, yayın neresinde çalınması gerektiği ve hangi tellerde çalınacağı ile ilgili kısaltmaları içermektedir.

İncelenen kitapların ortak noktası hepsinin yoğun teknik çalışmalar içeriyor olmasıdır. Ağırlıklı olarak öncelikle sağ el tekniğinin kazandırılmaya çalışıldığı görülmüştür. Kitaplarda sol ve sağ el tekniğinin birlikte yürütüldüğü bölümlerde ise kapsamın genişlediği, egzersiz sayılarının çoğaldığı, müzik yazısının içerdiği öğeler açısından zorlaştığı görülmektedir. Yoğun teknik çalışmaların çocuk senfoni orkestrasındaki öğrencilerin çalışma isteğini düşüreceği fikrine ulaşılmıştır. Kitapların dillerinin İngilizce, Macarca, Rusça olması sebebiyle öğrencilerin çalışmalarla ilgili

açıklamalı anlatımlardan ve görsel açıklamalarından en yüksek faydayı sağlamalarının mümkün olmayacağı sonucuna ulaşılmıştır. İncelenen tüm kitaplardan ihtiyaca uygun seçilecek egzersizlerin çalışılması durumunda öğrencilerin teknik becerilerini geliştirebilecekleri öngörülmüştür.

Tasarıda 7-13 yaş için amatör çalgı eğitimini kolay anlaşılabilir ve eğlenceli hale getirecek içeriklerin hazırlanması hedeflenmiştir. Görüşmelerden elde edilen verilere göre tasarıda hangi çalışmalara yer verileceği ve bu çalışmaların kapsam ve zorluk derecelerine ve öğrenciye sunuş biçimine karar verilmesi aşamasında profesyonel çalgı eğitiminde kullanılan yukarıda açıklamaları yer alan kaynaklar yol gösterici olmuştur. Öğrencilerin çalışmalarını kendi kendilerine denetleyebilmelerini sağlayacak detaylara yer verilmiştir.

3.2.2. İhtiyaçlara uygun olarak hangi çalışmaların program tasarısında yer alacağına karar verilmesi

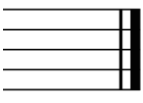
Program tasarısında yer alacak çalışmalar, amatör çalgı eğitimine yönelik olarak kolaydan zora sıralanmış, basit tanımların ve basit açıklamaların kullanılmasına özen gösterilmiştir. Tasarı başlangıç seviyesinde beklenen çalma becerileri göz önünde bulundurularak hazırlanmıştır.

Program tasarısı 4 ana başlık altında şekillendirilmiştir. Bunlar ;

- Nota yazımında kullanılan işaretler ve solfej çalışmaları,
- Viyolonsel tanıtma ve doğru tutuş fotoğrafları ve açıklamaları,
- Pizzicato boş tel ve sol eli pizzicato ile birleştirme,
- Yay ile boş tel ve sol eli yay ile birleştirmedir.

Nota yazımında kullanılan işaretlerin tanıtılması için çocuklara yönelik anlaşılması kolay kısa açıklamalar ve nota yazım işaretlerinin görselleri kullanılmıştır. Müzik sözlüklerindeki tanımlar yerine çocukların günlük yaşamları ile ilişkilendirebilecekleri kısa açıklamaların kullanılması tercih edilmiştir (Tablo 3.1.).

Tablo 3.1. *Bitiş çizgisi açıklaması*

	<p>Bitiş çizgisi: Parçanın tamamlandığını gösteren ince ve kalın iki dikey çizgidir.</p> <p><i>Cümle sonuna koyduğumuz nokta gibi düşünebiliriz!</i></p>
---	---

Nota değerleri, ölçü değerleri ve sus işaretlerinin nasıl kullanıldığı ve ne işe yaradığı açıklanırken vuruş sayıları görseller ile örneklendirilmiştir (Tablo 3.2.).

Tablo 3.2. *Vuruş sayılarının görseller ile örneklendirilmesi*

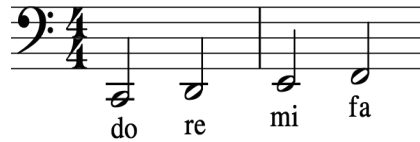
 = Birlik nota, 4 vuruştur. ↓↑ ↓↑ ↓↑ ↓↑

Nota değerlerini tanımayı kolaylaştıracak çalışmalarda notaların kaç vuruş olduğunun yazılması ve her bir notanın vuruşları yapılarak ritmik okuma yapılması istenmiştir. Bu alışmalar özellikle viyolonseldeki boş teller üzerinden örneklendirilmiş, öncelikle boş tellerin dizekteki yerlerinin öğrenilmesinin komşu notaları tanımada faydalı olacağı düşünölmüştür (şekil 3.1.).

şekil 3.1. *Re teli ritmik okuma çalışması*

1. pozisyonda alınabilen notaların öğrenilebilmesi için ayrı ayrı her bir tele öğü hazırlanmış çalışmalarda nota isimlerinin yazılması istenmiştir (şekil 3.2. ve şekil 3.3.). Ayrıca bu çalışmalarda nota yazımında kullanılan işaretlerin tekrar hatırlanması için uygun yerlere ölçü çizgisi koyma, ölçü değerini yazma, ölçülerdeki eksikleri sus işareti ile tamamlama gibi çalışmalara da yer verilmiştir (şekil 3.4.).

şekil 3.2. *Do telinde birinci pozisyonda çalınan notaların gösterilmesi*

şekil 3.3. *Do telindeki notaların isimlerini yazma alışması*

Şekil 3.4. Ölçü çizgisi yerleştirme çalışması

Hazırlanan solfej okuma parçaları öğrencilerin nota yazımı ile ilgili öğrendikleri tüm işaretleri ve tanımları içermektedir. Solfej okuma parçaları öğrencilerin notaları tanıma, nota değerlerini tanıma, vuruşları yaparak okuyabilme becerilerini geliştirebilmeleri için yönlendirmeler ve tavsiyeler içermektedir. Hatırlamakta zorlandıkları konular için hangi sayfaya geri dönmeleri gerektiği açıkça belirtilmiştir (Tablo 3.3.).

Tablo 3.3. Solfej çalışmalarında yer alan kontrol ve yönlendirme yazıları

Aşağıdaki okuma parçalarına göz gezdir. Ölçü değerlerine, nota değerlerine ve hangi notaları gördüğüne dikkat et.
Nota isimlerini ve nota değerlerini görür görmez tanıyabiliyor/hatırlayabiliyor musun?
Eğer hatırlayamadıkların varsa; 1. Hatırlayamadıklarını yuvarlak içine al. 2. Yuvarlak içine aldıklarını 5, 6, 7 ve 8. sayfalarda yaptığımız çalışmalara bakarak bul. 3. Öğrenmene yardımcı olması için nota isimlerini ve kaç vuruş olduklarını üstlerine yaz.

Viyolonsel parçalarını tanıtmaya ve doğru çalışma pozisyonunun anlatımları için fotoğraflardan yararlanılmıştır. Öncelikle çocukların derslerde sıkça duyacakları köprü, tuşe, kulak, pik gibi kavramların ne olduğunu anlamaları ve çaldıkları çalgıyı tanımaları için viyolonsel tüm parçalarının isimlendirildiği bir fotoğraf kullanılmıştır. Doğru oturuş ve doğru çalışma pozisyonu fotoğrafları ile sandalyenin neresinde oturulması gerektiği, çalgıyı yerleştirirken nelere dikkat edilmesi gerektiği, pik boyunun doğru şekilde nasıl ayarlanacağı açıklanmıştır. Tasarıda sadece doğru çalışma pozisyonu fotoğraflarına değil, yanlış oturuş ve çalışma pozisyonu fotoğraflarına da yer verilmiştir. Bu sayede hem doğruyu hem yanlış bilmelerinin kendi pozisyonlarını kontrol etmelerine ve varsa yanlışlarını düzeltmelerine faydalı olacağı düşünülmüştür (Görsel 3.1.). Görsel 3.1.'deki yanlış çalışma pozisyonu fotoğrafı "Sırtımız kambur olmamalı! Dik Oturduğunuzdan emin olun" açıklaması ile tasarıda kullanılmıştır.

Görsel 3.1. Yanlış çalış pozisyonu fotoğrafı

Fotoğraf açıklamalarının anlaşılır olmasına ve doğru olana yönlendirmesine dikkat edilmiştir. Evde çalgılarıyla yalnız kalan öğrencilerin tek başlarına yanlışlarını fark etmekte zorlandıkları varsayımından yola çıkarak program tasarısındaki görsel öğeler sebep sonuç ilişkisine dayanan açıklamalar ile zenginleştirilmiştir (Görsel 3.2.). Görsel 3.2.'deki yanlış pik boyu kullanımı fotoğrafı "Pik çok kısa olmamalı! Sap boynunuza değebilir, bu şekilde çalmaya çalışmak oldukça zordur" açıklaması ile tasarıda kullanılmıştır.

Görsel 3.2. Yanlış pik boyu kullanımı fotoğrafı

Pizzicato boş tel egzersizlerine başlamadan önce pizzicatonun tanımına ve sağ eli tuşeye nasıl yerleştirmemiz gerektiği ile ilgili fotoğraflara yer verilmiştir. Nota değerleri ve yerlerini hatırlamakta zorlanmaları ihtimaline karşı egzersizler arasındaki küçük hatırlatma notları ile, ilgili sayfalara yönlendirmeler yapılmıştır (Tablo 3.4.).

Tablo 3.4. Hatırlatma notu

Hatırlayamadığınız nota değeri olursa 1. ve 5. sayfaya dönüp bakabilirsiniz!

Pizzicato boş tel çalışmalarına re teliyle başlanmış, arkasından la teline geçilmiştir (Şekil 3.5.).

Şekil 3.5. Boş tel pizzicato egzersizleri

Nota yazımında kullanılan işaretler ile ilgili bölümde açıklanan ölçü değerleri, sus değerleri ve nota değerleri pizzicato çalma çalışmalarında teker teker kullanılmış ve çalgı ile pratik edilmesi sağlanmıştır. Re ve la tellerini kapsayan çalışmalarla tek bir parçada iki ayrı teli çalmayı tecrübe etmeleri, telleri ve nota değerlerini takip ederken çalgılarından çıkan farklı sesleri de ayırt etmeleri sağlanmaya çalışılmıştır (Şekil 3.6.).

Şekil 3.6. Re ve la tellerinde pizzicato egzersizleri

Sayfa sonlarında özellikle tutuşlarını kontrol etmeleri ve varsa yanlışlarını düzeltebilmeleri için "Dikkat!" başlıklı kutucuklar hazırlanmıştır (Tablo 3.5.).

Tablo 3.5. "Dikkat!" kutucukları örneği

DİKKAT !
Şimdi 13. ve 14. sayfalardaki viyolonsel doğru tutuş fotoğraflarına bakarak kendi tutuşunuzu kontrol edin!

Bu kutucuklarda doğru tutuş ile ilgili açıklamalara ve eğer varsa yanlışlarını düzeltebilmeleri için ilgili sayfaların numaraları verilerek doğru tutuş fotoğraflarına yönlendirilmeleri sağlanmıştır.

Sol eli pizzicato ile birleştirmek için sol eli sapa nasıl yerleştirmemiz gerektiği ile ilgili fotoğraflara ve açıklamalara yer verilmiştir. Parmakların yeri, kolun yüksekliği, bilek ve dirseğin nasıl görünmesi gerektiği fotoğraf açıklamalarında anlatılmıştır.

Boş tel çalışmalarında olduğu gibi sol el çalışmalarına da re teli ile başlanmıştır. Önce boş tel ve 1. parmağın basılacağı bir egzersiz ile başlanmış ve 2. parmak da eklenerek devam edilmiştir (Şekil 3.7.).

Şekil 3.7. Sol el çalışmalarına parmakların sırayla eklenmesi

Boş tel, 1. parmak ve 2. parmağın yer aldığı re telindeki egzersizlerin benzerleri la telinde de verilmiş ve egzersizlere 3. parmak da eklenmiştir. Sol ve do tellerinde de benzer sıralamalarda tüm parmakların kullanılacağı kısa egzersizler hazırlanmıştır. Parmakları teker teker ekleyerek öncelikli olarak re ve la tellerinde tüm parmaklarını kullanarak çalabilmeleri sağlanmaya çalışılmıştır. Bu bölüm için hazırlanmış yirmi altı egzersizin ilk yirmi iki tanesi atlama olmadan sadece komşu notalara gidebilecek şekilde hazırlanmıştır. Böylece nota takibinin yapılabilmesi ve hangi parmak numarası ile hangi notanın çalındığının anlaşılması hedeflenmiştir. Bu bölüm için de "Dikkat!" kutucukları hazırlanmıştır. Sol kol ve el pozisyonunda sıklıkla karşılaşılan yanlış tutuş biçimleri ile ilgili fotoğraflara ve açıklamalarına yer verilmiştir (Görsel 3.3.). Görsel 3.3.'deki yanlış sol kol pozisyonu fotoğrafı "Dirseğimiz yukarıda, bileğimiz içeride olmamalı!" açıklaması ile tasarıda kullanılmıştır.

Görsel 3.3. Yanlış sol kol pozisyonu fotoğrafı

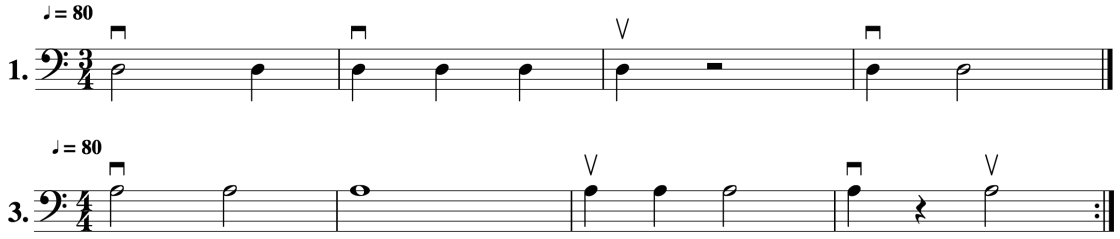
Sol kolumuzun her telde nasıl görünmesi gerektiği fotoğraflarla gösterilmiştir. Bölüm sonunda dizekteki notaların hangi telde ve hangi parmak numarasıyla çalınması gerektiğinin sorulduğu bir egzersiz hazırlanmış, öğrencilerden parmak numaralarını yazmaları istenmiştir. Bu egzersiz ile öğrendiklerini pekiştirmeleri, yanlışlarını fark etmeleri amaçlanmıştır.

Yay ile çalma bölümünün başlangıcında öğrencilerin derste sıkça duyacakları uç, topuk, iterek, çekerek gibi kavramların anlaşılması için yayın kısımlarını tanıtan fotoğraflar ve açıklamalara yer verilmiştir. Sağ el parmaklarının yay üzerinde nereye yerleşmesi gerektiği fotoğraflarla gösterilmiştir. Yanlış yay tutuş fotoğraflarına da yer verilerek sebep sonuç ilişkisine dayanan açıklamalar hazırlanmıştır (Görsel 3.4.). Görsel 3.4.'deki yanlış yay tutuşu fotoğrafı "Elimizi çok fazla yatırmamalıyız! Serçe parmağımızla yayı kavramakta zorlanabiliriz" açıklaması ile tasarıda kullanılmıştır.

Görsel 3.4. Yanlış yay tutuşu fotoğrafı

Pizzicato boş tel egzersizleri bu bölümde yay ile çalmaya uygun hale getirilerek tekrar kullanılmıştır (Şekil 3.8.).

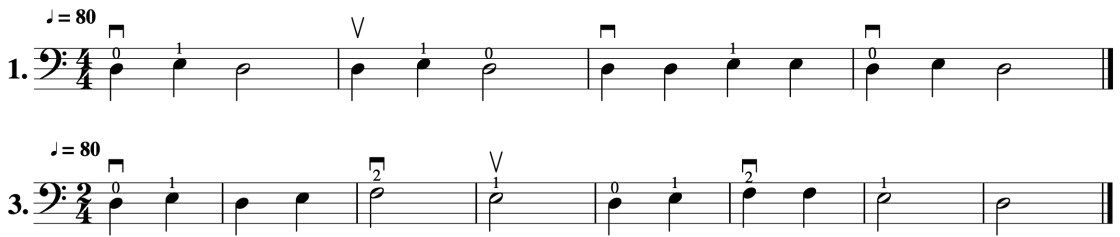
Şekil 3.8. Boş tel yay egzersizleri

Daha önceki bölümlerde açıklanan kavramlarla ilgili küçük hatırlatma yazılarına yer verilmiştir. Bu hatırlatma yazıları öğrencilerin dikkatlerinin dağılmasını engellemek ve onları dersle ilgili öğrendikleri şeyleri hatırlamaya yöneltecek bir meşguliyet yaratmak için hazırlanmıştır (Tablo 3.6.).

Tablo 3.6. Röpriz işaretiyle ilgili hatırlatma yazısı

- Röpriz işaretini görürseniz başa dönüp tekrar çalmayı unutmayın!

Yay ile boş tel egzersizlerinin çalınmasının ardından sol el ile yayın birleştirileceği egzersizlere geçilmiştir. Bu egzersizlerde de öğrencilerin kolaylıkla hatırlayabileceğinden yola çıkarak daha önce çaldıkları egzersizler yay ile çalmaya uygun hale getirilerek kullanılmıştır (Şekil 3.9.).

Şekil 3.9. Sol el ile yayın birleştirilmesi

Hatırlatma yazıları ve "Dikkat!" kutucuklarına tasarımın bu kısmında da yer verilmiştir. Tekrar sol el ile çalma egzersizleriyle karşılaşan öğrenciler için sol el yanlış tutuş fotoğrafları kullanılmış, doğru tutuşun nasıl olması gerektiği ile ilgili öğrendiklerini hatırlayabilmeleri hedeflenmiştir. Yay ile çalma için hazırlanmış yirmi altı egzersizin hepsi her bir notayı ayrı yaylarda çalmak üzerine hazırlanmıştır.

Amatör çalgı eğitiminde başlangıç seviyesindeki öğrencilerin zorlandıkları konulardan biri olan bağlı yay ile çalma konusunun sağ ve sol eli birleştirdikten ve hazırlanan egzersizlerle çalma becerilerini geliştirdikten sonra tasarıya eklenmesinin daha doğru olacağı düşünülmüştür. Bağlı yay ile çalma için iki bağlı ve üç bağlı egzersizler hazırlanmıştır. Bağlı yay egzersizlerinin birbirini takip eden komşu notalardan oluşmasına dikkat edilmiş, atlamaların olduğu ölçülerde ise özellikle arada bir nota bırakacak şekilde birbirine yakın notalar kullanılarak nota takibini kolaylaştırmak amaçlanmıştır. İki viyolonsel birlikte çalabileceği 6 tane melodik egzersiz hazırlanmıştır. Bu egzersizler ile öğrencilerin aynı anda iki farklı partiyi çalarak müzik yapmayı tecrübe etmeleri amaçlanmıştır.

3.3. Program Tasarısının Oluşturulması

Program tasarısı oluşturulurken ulaşılmak istenen hedef; tasarı oluşturulmadan önce yapılan katılımcı görüşmeleri sonucu belirlenen konulara ve ihtiyaçlara hizmet edecek çalışmaların tasarıda yer almasıdır.

Katılımcı görüşleri sadece ihtiyaçların belirlenmesi konusunda değil, öğrencilerin tahmini olarak hangi hızla çalgıya adapte oldukları, tasarıda hangi konulara değinilmesinin faydalı olacağı, hangi konuların ağır ve zorlayıcı olabileceği ile ilgili olarak da sürece katkı sağlamıştır. Tasarı oluşturulurken profesyonel çalgı eğitiminde kullanılan seçilmiş eğitim materyalleri incelenmiştir. İncelenen materyallerdeki çalışmalardan her hangi biri program tasarısında kullanılmamıştır. Buna karşılık çocuk senfoni orkestrasında başlangıç düzeyindeki öğrencilerin faydalanabileceği düşünülen çalışmalar incelenerek, program tasarısında yer alacak yeni içeriklerin üretilmesi ve geliştirilmesinde feyz alınmıştır. Yapılan görüşmeler ve incelenen profesyonel çalgı eğitimine yönelik materyaller program tasarısında hangi konulara öncelik verilmesi gerektiği ve bu konuların kolay anlaşılır şekilde nasıl sunulabileceği ile ilgili fikirlerin çeşitlendirilmesinde faydalı olmuştur.

Program tasarısı El Sistema'dan esinlenmiş çocuk senfoni orkestralarındaki viyolonsel öğretmenlerinin tercih ettikleri öğretme biçimlerine ve ders işleme yöntemlerine göre istedikleri konu sıralaması ile tasarıyı öğretmelerine imkan tanıyor olmasına rağmen evlerine gittiklerinde öğrencilerin konuları basitten karmaşığa giden ana başlıklar halinde inceleyebilmeleri amaçlanmıştır. Bunu gerçekleştirebilmek için

tasarı içindeki konu başlıkları kendi içinde birbirinin devamı niteliğinde kurgulanmış ve sıralanmıştır.

Hazırlanan içeriklerin kapsamı ve ihtiyaçlara uygunluğu, tercih edilen sunuş biçiminin destekleyeceği varsayılan kazanımlar ve öğrenmeyi kolaylaştıracak ne tür yeniliklerin tasarıda yer aldığı aşağıdaki alt başlıklarda açıklanmıştır.

3.3.1. Nota yazımında kullanılan işaretler

Program tasarısı müzik yazısını okuyabilmek için öğrenilmesi gereken işaretlerin tanıtılması ile başlamaktadır. Nota yazımında kullanılan işaretler kısa açıklamaları ile sunulmuş, açıklamaların ezberlenmesi değil, dizek üzerindeki nota yazımının kolay hatırlanması hedeflenmiştir. Bunu sağlamak için notaları akıcı şekilde okumayı kolaylaştıracak basitten karmaşığa giden bir sıralama benimsenmiştir. Öğrencilerin evde kendi kendine çalışabileceği, egzersizleri kendi kendine yaparken nota yazımıyla ilgili matematiği kavrayabileceği düşünülmüştür. Alfabedeki harfleri tanımadan okuma yapamadığımız gibi nota yazımında kullanılan işaretleri tanımadan da notaları okumamız beklenemez. Bu sebeple öğrencilerin nota yazımı ile ilgili kısa açıklamaların ve küçük egzersizlerin yer aldığı bir kaynağa sahip olmaları çalgı eğitimlerinin kalitesini yükseltebileceği düşüncesiyle çok önemsenmiştir. Yıldız (2018) amatör keman eğitimini destekleyici teori ve solfej eğitimi üzerine gerçekleştirdiği araştırmasında, solfej eğitimi ile desteklenen bir amatör çalgı eğitiminin çok daha etkili ve başarılı bir eğitime dönüşeceğini ifade etmektedir.

Dizek, anahtar ve vuruş tanımlarının görselleri ile sunulmasının arkasından nota değerleri ve vuruşlarının nasıl yapılması gerektiği görsellerle açıklanmış, ölçü değerinin ne olduğu ve hangi işaretlerle gösterildiği açıklanmış, sus işaretlerinin müzik yazısı içinde kullanımına örnek verilerek görselleri ile anlatılmıştır. Başlangıç seviyesine uygun olarak birlik, ikilik, dördlük ve sekizlik nota değerleri ile sus işaretlerinin ve 4/4 lük, 3/4 lük ve 2/4 lük ölçü değerlerinin açıklanmasının/tanıtılmasının yeterli olacağı düşünülmüştür. Ölçü çizgisi, bitiş çizgisi ve röpriz açıklamalarına yer verilmiştir. Viyolonsel telleri, çalgıyı çalarken gördüğümüz sıralama ile fotoğrafta gösterilmiştir (Görsel 3.5.).

Görsel 3.5. Çalarken gördüğümüz açı ile viyolonsel in telleri fotoğrafı

Bunun sebebi evde çalgılarını çalmak için ellerine aldıklarında gördükleri bakış açısı ile tellerin isimlerini eşleştirebilmeleridir. Viyolonsel in telleri dizek üzerinde de gösterilmiş, dizekteki hangi çizgilere ya da boşluklara yazıldığı açıklanmıştır.

Nota değerlerini tanıtmak için hazırlanmış çalışmalar 4/4 lük ölçü biriminde yazılmıştır. Viyolonsel in boş tellerini kolay anımsamalarını sağlamak için farklı nota değerlerini içeren çalışmalar her satırda farklı bir telde çeşitlendirilmiştir. Notaların hem isimleri hem de nota değerinin ne olduğu yazılmıştır. Nota değerlerine ve viyolonsel in tellerinin dizek üzerindeki yazımına aşina olmaları için hazırlanan çalışmanın arkasından sırasıyla do, sol, re ve la tellerinde birinci pozisyonda çalınabilen notaların gösterildiği egzersizlere yer verilmiştir. Örnek olarak do telinde çalınan do, re, mi ve fa notaları komşu notalar olarak, atlama yapılmadan dörtlük ve ikilik nota değerleri ile sunulmuştur.

Solfej kitaplarında görmeye alışık olduğumuz çıkıcı ve inici bir nota dizisine yer verilmemiştir. Bunun sebebi; öğrencilerin dörder notalık gruplanmış egzersizlerle sıralı bir şekilde ve boş teller üzerinden hareketle notaları öğrenmelerini sağlamaktır. Bu sayede hatırlamakta zorlandıkları notaları boş tellerden hareketle sayarak bulmaları, görselleri anımsamaları hedeflenmiştir. Dörder notalık gruplar halinde sunulmasının, öğrencinin nota dizisi içinde kaybolmadan ve kafa karışıklığı yaşamadan kolay bir şekilde öğrenmesini destekleyeceği düşünülmüştür.

3.3.2. Solfej parçaları

Program tasarısında solfej parçalarına yer verilmesinin sebebi; çalgıları ile notaları hem okumaya hem de aynı anda çalmaya başlamadan önce öğrencilere nota okuma becerilerini geliştirme fırsatı vermektir. Notaları sık sık görerek komşu notaları tanımaları, ölçü değerlerinin ne işe yaradığını anlayabilmeleri, akıcı bir şekilde nota takibi yapabilmeleri ve çalarken bunu ne şekilde yapmaları gerektiği konusunda bir fikir sahibi olabilmeleri amaçlanmıştır. Bu amaca uygun olarak, hazırlanan solfej parçalarının ritmik okumasının yapılması istenmiştir. Nota yazımında kullanılan işaretlerin tanıtıldığı kısımda yer verilen tüm işaretler solfej parçalarında kullanılmıştır. Hatırlatma yazıları ve yönlendirme yazıları ile, ilgili sayfalarındaki bilgilere tekrar göz atmaları sağlanmaya çalışılmıştır. Tasarının bu bölümünde metronom tanımı ve müzik yazısında ne amaçla kullanıldığından bahsedilmiştir. Solfej parçalarının her biri için 70-80 metronom belirlenmiş, tasarının ilerleyen bölümlerindeki tüm egzersizler metronom bilgisi ile sunulmuştur.

Çocuk senfoni orkestralarında her çalgının dersi ayrı sınıflarda uzman öğretmenler tarafından yürütülmektedir fakat esas amaç tüm çalgıların birleşerek orkestrayı meydana getirebilmesidir. Orkestra içinde çalarken şefin temposu, vuruşları, gruptakilerin birbiri ile uyumu ve orkestradaki tüm çalgı gruplarının birbirleriyle ve özellikle şefle uyumu çok önemlidir. Tasarının bu bölümünde tempo bilgilerine ve özellikle metronom ile çalmanın önemine değinilmesinin sebebi; öğrencilerin orkestrada çalarken takip etmekte zorlanabilecekleri şef vuruşlarına evde metronomları ile kendi farkındalıklarını oluşturmalarıdır.

3.3.3. Fotoğraflar

Program tasarısında fotoğraflar bir eğitsel araç olarak kullanılmıştır. "Görsel araçların öğretimde hem büyükler, hem de küçükler için sağladığı hız ve ilgi, yazı kitaplarla hiçbir zaman sağlanamaz (Greenhill, Murray, Spence, 1978, s. 4)". Bu yaklaşımdan hareketle renkli fotoğrafların kullanımı ile tasarı ilgi çekici bir hale getirilmiştir. Çalgıyı tutuş ile ilgili öğrencilerin yaşayabilecekleri olası sorunlar için bir rehber albüm gibi kullanılabilmesi amaçlanmıştır. Tasarı oluşturulmadan önce incelenen profesyonel çalgı eğitimine yönelik kullanılan kaynakların pek çoğunda fotoğrafların ve çizimlerin kullanıldığı görülmüştür. Fakat bahsi geçen kaynaklardaki fotoğraflar ve çizimler viyolonsel tanıtılması, tek bir açıdan yay tutuşunun ve oturuş

pozisyonunun tarif edilmesi için kullanıldığı görülmektedir. Vücudun her bir bölümü için doğru çalış pozisyonunun görsellerine ise bu kaynaklarda rastlanmamıştır. Tasarı oluşturulurken çocuk senfoni orkestraları için Türkçe kaynak sıkıntısı giderilmeye çalışılırken aynı zamanda eğitsel araç olarak fotoğrafların kullanılmasının kitabın etkisini artıracığı düşünülmüştür.

Her gün çalgısını çalan ve öğretmeniyle ders yapma fırsatı bulan öğrenciler için fotoğraflara bakarak tutuşunu kontrol etmek ve düzeltmek bir gereksinim olmayabilir. Yapılan görüşmelere dayanarak El Sistema'dan esinlenen çocuk senfoni orkestralarında öğrencilerin her gün öğretmenleriyle ders yapmalarının mümkün olmadığı, pek çok öğrencinin de her gün kendi kendine çalışmayı tercih etmediği sonucuna varılmıştır. Bu sebeple tasarıda viyolonsel parçalarının tanıtıldığı fotoğraflara, farklı açılardan çekilmiş doğru çalış pozisyonu fotoğraflarına, farklı açılardan çekilmiş yanlış çalış pozisyonu fotoğraflarına yer verilmiştir. Doğru çalış pozisyonu fotoğrafları sandalyenin neresinde oturulması gerektiği, bedenin nasıl konumlandırılacağı, viyolonsel bedene nasıl yerleştirileceği, pik boyunun nasıl ayarlanacağı, yay elinde parmakların nerelere yerleştirilmesi gerektiği, sağ kol açısının her telde nasıl görünmesi gerektiği ile ilgili açıklama yazıları ile tasarıda yer almıştır. Yanlış çalış pozisyonu fotoğrafları ise sebep sonuç ilişkisine dayanan açıklamalar ile sunulmuş, öğrencilerin tutuş yanlışlarının ne tür sonuçlar doğuracağı ve kendi tutuşlarının doğru ya da yanlış olduğunu nasıl anlayacakları açıklanmıştır. Tasarı boyunca düzenli aralıklarla fotoğrafların kullanılmasına özen gösterilmiştir. Örneğin sol el ile çalmayı öğrenelim bölümünde sol kol, omuz, dirsek, bilek ve parmak pozisyonlarının doğru ve yanlış fotoğrafları egzersizler arasına yerleştirilmiştir. Bu sayede hem dikkati dağılmış öğrencilerin fotoğraflar vasıtasıyla ilgilerini tekrar derse yönlendirmek hem de varsa kendi yanlışlarını fark edip düzeltmelerini sağlamak amaçlanmıştır.

Başlangıç aşamasında hem profesyonel çalgı eğitiminde hem de amatör çalgı eğitiminde öğrencilerin çalma pozisyonları ile ilgili bir sorun yaşandığı anda sorunu düzeltmek için müdahale edilir. Dolayısıyla öğrenci ancak öğretmenin yanında o davranışı sergilediğinde yanlışları düzeltilmektedir. Bireysel yaptığı çalışmalarda ise öğretmenin daha önce yaptığı uyarılar dışında öğrencinin kendisini kontrol edebileceği bir dayanak yoktur. Aslında esas dayanak her zaman doğru çalış pozisyonu ile ilgili bilgilerdir fakat başlangıç aşamasındaki bir öğrenci çaldığı sırada doğru çalış pozisyonu ile ilgili bildiklerini uygulayıp uygulayamadığını yeterince kontrol

edemeyebilir. Yanlış alış pozisyonu fotoğrafları yapılan görüşmelere dayanarak en sık karşılaşılan sorunlar tespit edilerek hazırlanmıştır. Bu fotoğrafların kullanılmasındaki amaç öğrencilerin varsa yanlışlarını tespit edebilmeleri, tespit ettikleri yanlışlarını düzeltebilmeleri, çalgılarını çaldıkları sırada bedenlerini fark edebilmeleri, görsellerin onlara bir bakış açısı kazandırması ve yüksek farkındalıkla hareket edebilmeleridir.

Başlangıç aşamasında amatör çalgı eğitimi öğrenciler için anlaşılması zor, karmaşık, yoğun olabilmektedir. Hem çalgıyı tanımak, hem ondan ses çıkarmak, hem notayı okumak üstelik de tüm bunları bazı kurallar çerçevesinde yapmak zorunda olmaları öğrencilerin dikkatlerinin dağılmasına, müzik dili ile ilgili yeni kavramlar içinde kafalarının karışmasına sebep olabilmektedir. Bu kafa karışıklığı dikkat sürelerinin kısılmasına sebep olabileceği gibi çalgılarından uzaklaşmalarına ya da "alamıyorum, çok zor, yetenekli değilim" gibi öz yargılara da yol açabilir. Bu sebeple tasarıda fotoğraflar ayrı bir bölümde topluca kullanılmamış, çalma egzersizlerinin aralarında fotoğraflara yer verilmesi tercih edilmiştir. Bu sayede görsel dikkatlerini kullanmaları, fotoğraflara dayanarak kendi pozisyonlarını değerlendirmeleri, dolayısıyla tüm ders ya da çalışma süresini sadece çalarak değil aynı zamanda farklı etkinlikler yaparak geçirmeleri hedeflenmiştir. Sadece fotoğrafların kullanımıyla değil aynı zamanda açıklayıcı notlar ve hatırlatmaya yönelik "Dikkat!" kutucuklarıyla da çalışma süresini verimli hale getirmek tasarıda tercih edilen konu ve bölüm sıralamalarının esas amacıdır. Dikkat kutucukları öğrencilerin dağılan dikkatlerini toplamaları için hazırlanmış hatırlatma yazılarından oluşmaktadır. Program tasarısında farklı bölümlerde karşılaştıkları tanımları, sebep-sonuç ilişkisine dayalı bilgileri, açıklama yazılarını hatırlatmak için hazırlanan bu kutucuklar ile hem öğrencilerin dikkatlerini derste tutmak, hem de öğrendikleri bilgileri kalıcı hale getirmek hedeflenmiştir.

3.3.4. Pizzicato egzersizleri

Profesyonel algı eğitiminde öğrencinin çalgı ile iletişimi her öğretmenin tercihine bağlı olarak değişmekle birlikte çoğunlukla yay tutuşu ile başlar. nce yayı doğru şekilde tutmak, yayın ağırlığını kontrol etmek daha sonra boş tel yay çekmek ve ardından sol el çalışmaları gelir. İncelenen profesyonel çalgı eğitimi materyallerinden Suzuki (1999), Marderovskij (2000), Friss (1966) ve Cangal ve Elbi'nin Viyolonsel Başlangıç Metodu kitaplarının da yay ile ritmik boş tel egzersizleri ve boş telde tam ve yarım yay kullanımları ile başladığı görülmektedir.

Çocuk senfoni orkestralarındaki kısıtlı çalışma zamanları göz önünde bulundurularak çalgı eğitimine yay tutuşu ile başlanan yöntem tercih edilmemiştir. Tasarıda öğrencilerin daha ilk derslerde çalgıdan ritmik sesler çıkarabilmeleri önemsenmiş, pizzicatonun çalgıyla ilk iletişimi kurmanın en kolay yolu olduğu düşünülmüştür. Nota yazımında kullanılan işaretler ve solfej parçaları ile fa anahtarını, notaların dizekteki yerlerini, nota değerlerini öğrenen öğrencilerin çalgıları ile ilk fiziksel temaslarının pizzicato egzersizleri ile olması tercih edilmiştir. Daha ilk derste çalgısını eline alan ve ondan ritmik sesler çıkarabildiğini fark eden öğrencilerin çalgı çalmanın güzel ve eğlenceli olduğunu düşüneceği, çalgısına yabancılık çekmeden onunla bir bağ kurabileceği varsayılmıştır. Çalgının boş telleri ile farklı ritmik yapılarda pizzicato çalışmaları kullanılmıştır. Öncelikle tek telde çalınacak egzersizlerle başlanmış, arkasından komşu iki tel bir arada kullanılmış, sırasıyla üç tel ve tüm boş tellerin kullanıldığı çalışmalara yer verilmiştir. Bunun sebebi basitten karmaşığa doğru ilerlerken dikkat edilmesi gereken unsurları teker teker ekleyerek öğrencilerin öğrenme süreçlerini olumlu yönde etkilemektir. Pizzicato egzersizlerin yer aldığı bölümde de fotoğraflardan yararlanılmış, öğrencilerin çalış pozisyonlarını kontrol edebilmeleri için yönlendirme notları paylaşılmıştır.

3.3.5. Sol el birinci pozisyon

Program tasarısında, öğrencilerin sağ el ile pizzicato yapmayı başardıklarında çalgıyı bedene yerleştirme, sağ eli doğru ritmik hareketlerle kullanabilme, tellerin konumunu hissederek tellere bakmaya ihtiyaç duymadan çalabilme ve nota takibi yapabilme becerilerini kazanmış olacakları öngörülmektedir. Bu becerileri kazandırdıktan sonra birinci pozisyonda sol el çalışmalarının tasarıya eklemesine karar verilmiştir. Sol el çalışmalarına pizzicato çalarak başlanması tercih edilmiştir. Bunun sebebi önceki bölümde pizzicato çalmak için kazanılan beceriler sebebiyle öğrencilerin konsantrasyonlarının büyük bir bölümünü sol el ile çalmaya yönlendirecekleri düşüncesidir.

Sol elin birinci pozisyona doğru şekilde yerleştirilmesi için fotoğraflar ve tutuş ile ilgili açıklamalardan yararlanılmıştır. Önceki bölümlerde olduğu gibi bu bölümde de re ve la teline öncelik verilmiş, parmak numaralarının hangi parmak ile ilişkili olduğundan bahsedildikten sonra egzersizlerdeki notalara parmak numaralarını yazmaları istenmiştir. Bu çalışma sayesinde dizekteki notaların hangi parmakla

çalınacağını anlayarak ilerleyen sayfalarda parmak numarası yazmaya ya da görmeye ihtiyaç duymadan, doğal bir şekilde notaları doğru parmak numaraları ile çalabilecekleri düşünülmüştür. Öncelikle boş tel ve 1. parmak ile başlanan iki egzersiz verilmiş, diğer parmakların da sırasıyla eklendiği egzersizlerle devam edilmiştir. Parmakların teker teker eklenmesinin sebebi öncelikle sol koldaki omuz ve dirsek yüksekliğinin aynı teldeki egzersizler boyunca korunabilmesini sağlamaktır. Ayrıca bileğin pozisyonu, avuç içindeki kasların doğru şekilde çalışması ve yuvarlak bir şekilde duran parmakların uçları ile tellere basılması gibi doğru tutuş için gerekli olan tüm unsurların daha kolay kontrol edilebilir olacağı düşünülmüştür. Sırasıyla parmakların öğretilmesinden sonra her tel için dörder ölçülük melodik egzersizler hazırlanmıştır. Bu egzersizler sol kol ve el pozisyonunun korunması ve nota takibinin sağlanmasına yönelik olarak kullanılmıştır.

3.3.6. Yay ile çalma

Yay ile çalmak, çocukların ellerindeki küçük kas gruplarını normalde kullandıklarından farklı bir şekilde çalıştırdığı için çalgı eğitiminde doğru yay tutuşun öğretilmesi zorlu bir sürece dönüşebilmektedir. Yay ağırlığını ellerdeki küçük kaslar ve tendonlar ile kontrol ederken, omuz yüksekliğine, dirsek ve bileğin pozisyonuna da dikkat etmek gereklidir. Yay tutuşu için dikkat edilmesi gereken noktalara ek olarak yay ile çalabilmek için bedenin doğru şekilde konumlandırılmış olması, sırtın dik olması, çalgının bedene doğru şekilde yerleştirilmesi de önemlidir. Bu açılarından bakıldığında yay tutmak başlangıçta öğrencilere karmaşık gelebilir. Buradaki sorun öğrencinin aynı anda bedenindeki farklı pek çok noktaya dikkat etmesi gerekliliğidir. Orhan (2009) sağ elin ses üretimi gerçekleştirdiğini, sol elin sesleri belirlediğini açıklamış, sağ ve sol elin ayrı ayrı ele alınması gerektiğini vurgulamıştır. Temel hareketler pekiştirilip alışkanlık haline geldikten sonra diğer el ile yapılacak çalışmalara geçilmesini önermiştir. Tasarıdaki konu sıralamaları oluşturulurken benimsenen bu yöntem ile bedenin duruşu ve sol kol pozisyonu ile ilgili temel hareketlerin benimsenmesinden sonra sağ el çalışmalarına geçilmesine karar verilmiştir.

Yaylı çalgılar çalan müzisyenlerin sağ eli tarafından üretilen kuvvetin sol ele göre daha tutarlı olduğu ve bunun uzun süreli müzik eğitiminin bir sonucu olduğuna dikkat çeken çalışmalar literatürde yer almaktadır (Gorniak vd., 2018). Bu da göstermektedir

ki kusursuz yay tutuşu ve etkili ses üretimi için çalgı ile daha fazla vakit geçirmek gereklidir.

Yay ile çalma bölümüne kadar boş tel pizzicato egzersizleri ile öğrencilerin çalgılarıyla iletişim kurması, nota bilgisini pekiştirmesi ve sol el parmaklarını basmayı öğrenmeleri hedeflenmiştir. Pizzicato boş tel ve pizzicato 1. pozisyon sol el çalışmalarının aynılarını çekerek ve iterek işaretleri ile bu bölümde de kullanılmıştır. Daha önceki bölümde çalıştıkları egzersizlerin aynılarının tekrar kullanılmasının sebebi öğrencilerin aşına oldukları bir notayı çalarken tüm dikkatlerinin yay tutuşu ve kullanımına yönlendirebilmelerini sağlamaktır. Böylece yeni bir nota ya da zorluk derecesiyle mücadele etmeden, zaten çalmış oldukları çalışmaları hatırlayıp bunları yay ile nasıl çalacaklarını, yayı doğru tutmayı, doğru yönde hareket ettirmeyi, doğru pozisyonu koruyabilmeyi fark etmeleri hedeflenmiştir.

Tasarımın bu bölümünde boş tel yay egzersizleri, sol el egzersizlerinin yay ile çalınması, 6 tane bağlı yay egzersizi ve 6 tane de iki viyolonsel egzersizi sunulmuştur. Bağlı yay egzersizleri nota üstündeki bağ işaretlerini takip edebilmeleri ve yay yönlerini bağlara uygun çalabilmelerini sağlamak amacıyla hazırlanmıştır. Bağlı yay egzersizlerinin zorluk derecesi melodik birinci pozisyon egzersizleri ile benzerlik göstermektedir. Tasarıda yer alan son egzersiz çeşidi ise iki viyolonsel egzersizleridir. Öğrencilerin aynı anda farklı partiler çalarken hem birbirlerini dinlemeyi öğrenmeleri hem de eğlenceli vakit geçirmeleri amaçlanmıştır. İki viyolonsel egzersizlerinin orkestra düzeninde çalarken hem şefi takip etmek hem viyolonsel grubunu dinlemek hem de orkestradaki diğer çalgı gruplarını dinleyerek bir bütünlük içinde müzik yapmalarını sağlamaya yönelik bir hazırlık çalışması niteliği taşıyacağı varsayılmıştır.

3.4. Program Tasarısının Uygulanması Sırasında Elde Edilen Bulgular

Program tasarısının uygulanması sırasında, öğretmenin tasarımı dilediği başlık sıralamasıyla, egzersizleri atlayarak ya da sırayla, hepsini çaldırarak ya da istediklerini seçerek işlemesine, tasarıdaki açıklamalara ek anlatımlar yapmasına, ifade biçimi öğretmene özgü olacak şekilde ve sınıftaki öğrenme hızına göre dersi serbestçe şekillendirmesine imkan tanınmıştır. Program tasarısında öğretmenler için hazırlanmış bir (kullanma) kılavuza yer verilmemiştir.

Tasarıda yer alan konu sıralamasının hangi amaçlara hizmet ettiği öğretmene açıklandıktan sonra, program tasarısındaki başlıkları dilediği sıra ve tekrar ile işlemek

konusunda serbest olduğu açıklanmıştır. Özellikle verileri etkilememek objektif bir değerlendirme yapabilmek için dersler gözlenmiş, fakat derslere müdahale edilmemiştir. Dersin sonunda öğretmenin de izni ile o gün yapılan çalışmalara yönelik evde inceleyebilecekleri egzersizler ve fotoğraflar öğrencilere önerilmiştir. Bu noktada öğretmenin kendine has öğretme biçimlerinin, iletişim kurma şeklinin ve ifadelerinin de öğrenciler üzerinde farklı etkiler yarattığını kabul etmek gerekir. Fakat bu çalışmada toplanan veriler öğretmenlerin kişisel yöntemlerine odaklanarak toplanmamıştır. Buna karşılık öğretmenlerin konuyu anlatmaya yönelik kullandıkları tanım ve ifadelerin öğrenciler üzerinde bıraktığı olumlu etkileriyle ilgilenilmiştir. Kullanılan tanım ve ifadelerin öğrenme sürecini hızlandırması, anlamayı kolaylaştırması, bilgiyi kolay hatırlanabilir hale getirmesi, bilginin kalıcılığını artırması durumunda, bu tanım ve ifadelerin tasarımın revize edilmesi aşamasında faydalı olacağına karar verilmiştir.

Öğrencilerin derse katkıları, katılımları, tasarıdaki konuları kavrama ve pekiştirme becerileri ışığında tasarımın faydalı tarafları tespit edilmeye çalışılmış. Tasarımın zorluk derecesi, konu planlamasının doğru ve yanlış yönleri, egzersizlerin ilgi çekici yönleri, fotoğrafların kullanımının yarattığı farklar belirlenmeye çalışılmıştır.

Program tasarısı pilot uygulamaya dahil olan öğretmenlerin ve öğrencilerin kullanımına uygun olarak bir nota kitabı şeklinde hazırlanmıştır. Dolayısıyla araştırmadan elde edilen bulguların paylaşıldığı aşağıdaki alt başlıklarda program tasarısından "kitap" olarak bahsedilecektir.

3.4.1. Gözleme dayalı elde edilen bulgular

Hazırlanan program tasarısı, çocuk senfoni orkestrasına yeni kayıt yaptırmış öğrencilere tanışma toplantısında verilmiştir. Derslere başlamadan hatta çalgılarını görmeden önce kitap ile tanışmalarının ve müzik yazısını inceleyecek fırsata sahip olmalarının ilk derste ne ile karşılaşacakları ile ilgili öğrencilere fikir vermesi amaçlanmıştır. Kitabı ellerine aldıklarında öğrencilerin ilk yaptıkları fotoğraflara bakmak olmuştur. Amaçlandığı gibi ilk ders öncesi tüm öğrencilerin evde kitapla ilgilendikleri, nota yazısı ile ilgili kısımları anlamadıkları için daha çok fotoğrafları inceledikleri anlaşılmıştır.

Derslerde kitapta yer alan konu ve egzersiz sıralaması ile hareket edilmemiştir. İlk derslerde öğrencilerin hem solfej çalışması yapması, hem sol el hem de yay çalışması yapması ve bu sayede dikkatlerini derste tutmaları sağlanmaya çalışılmıştır.

Dolayısıyla kitaptaki konulara özgü olarak hazırlanmış egzersizlerin her birinin derslerde çalışılması mümkün olmamıştır. Bunun yerine kitaptaki egzersizler atlayarak ve sırasız olarak çalışılmıştır. Dolayısıyla tasarıdaki egzersizler nitelik bakımından uygun, sayı bakımından fazla bulunmuştur.

Nota yazısında kullanılan işaretler ve notaların dizekteki yerleri ilk derste anlatıldıktan sonra takip eden bir kaç derste küçük tekrarlar ile hatırlatmalar yapılmıştır. Çalgılarını doğru şekilde konumlandırmaları için kitaptaki fotoğraflardan faydalanılmıştır. Evde fotoğrafları incelemiş olan öğrencilerin çalgılarını nasıl konumlandıracaklarını anlamakta zorlanmadıkları görülmüştür. Genel olarak çalgıyı doğru konumlandırmış olsalar bile öğrencilerin çalgılarını çalmaya başladıkları andan itibaren yavaş yavaş çalış pozisyonlarını kaybettikleri fark edilmiştir. Bu sorunun sandalyenin nispeten ucunda ve sırtı dik bir şekilde oturmaktan kaynaklandığı anlaşılmıştır. Öğrencilerden yaşça daha büyük olanların beden kontrollerini daha iyi sağladıkları, yaşı küçük olanların ise uyarılarla pozisyonlarını düzelttikleri gözlemlenmiştir. Fotoğraflara göre kendi pozisyonunu kontrol etmeleri istendiğinde fiziksel bir temas ya da açıklamaya ihtiyaç duymadan öğrencilerin pozisyonlarını düzeltebildikleri görülmüştür.

Nota değerlerini, ölçü değerlerini ve ne işe yaradıklarını matematiksel olarak kavramaları çok hızlı gerçekleşmiştir. Buna rağmen notaların dizekteki yerlerini tanımakta güçlük çekmeleri sebebiyle doğru notaları okuma ve hangi telde çalınacağını anlama becerisini kazanmaları sürecin ikinci yarısında belirgin olarak ivme kazanmıştır.

Pek çok öğrencide karşılaşılan yay tutuşu ile ilgili problem elin sağa yatırılmasıdır. Dolayısıyla çalarken yay hakimiyetinin sağlanması ve yayın köprüye paralel bir şekilde kullanılması mümkün olmamıştır. Fotoğraflar ve fotoğraf açıklamaları öğrencilere tutuş ile ilgili yapmaları gerekenlerin bilgisini veriyor olmasına rağmen fiziksel zorluklar ve farklılıklar sebebiyle her bir öğrencinin sağ el pozisyonunda eşit derecede ilerleme gözlemlenememiştir.

Farklı ritmik yapılarda hazırlanmış pizzicato boş tel egzersizlerinin yay egzersizleri olarak tekrar sunulmasının, öğrencilerin dikkatinin sağ elinde olmasına ve çalgı hakimiyetinin farkında olmasına katkı sağladığı görülmüştür. Boş telde tam yay ve yarım yay kullanımını öğrenirken notada yazan çekerek ve iterek işaretlerini nasıl uygulayacaklarını kolayca anladıkları fark edilmiştir.

Kitapta sol el birinci pozisyon egzersizlerinde parmakların birer birer ve sırayla eklenecek çalışılmasının sol el pozisyonunun anlaşılmasına dolayısıyla da pozisyon kontrolünün kolaylıkla yapılmasına hizmet edeceği düşünülmüştür. Başlangıçta öğrencilerin sol el parmaklarının yerlerini kaybettikleri, özellikle de üçüncü ve dördüncü parmaklar basarken birinci ve ikinci parmağı kaldırma eğiliminde oldukları fark edilmiş olmasına rağmen ilerleyen derslerde sol kol yüksekliğinin, bilek pozisyonunun, parmakların yuvarlak şekilde basması gerektiğinin anlaşıldığı gözlemlenmiştir. Bu aşamada çaldıkları egzersizlerin aralarına yerleştirilmiş olan sol el pozisyonu fotoğraflarının ve açıklamalarının da farkındalık yarattığı ve faydalı olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

Kitapta notalar dörderli gruplar halinde, her telde birinci pozisyonda çalınan notaları içerecek şekilde sunulmuş, çıkıcı ve inici nota dizisine yer verilmemiştir. Bu sunuş biçimi ile gruplandırılmış az sayıda notayı daha kolay öğrenecekleri ve dizekte gördüklerinde hızlı bir şekilde tanıyabilecekleri düşünülmüştür. Sürecin ikinci yarısında öğretmenin yaptığı sınavda şimdiye kadar öğrendikleri notaları yazmaları, notaların hangi telde hangi parmak numarasıyla çalındığını açıklamaları ve nota isimlerini sırası ile saymaları istenmiştir. Derslerde öğretmen çıkıcı ve inici nota dizisini yazarak anlatmış olmasına rağmen bu sınavda öğrenciler nota isimlerini çıkıcı ve inici olarak saymakta zorlanmışlardır. Hangi telde hangi notaların olduğunu bilmelerine rağmen çıkıcı ve inici nota isimlerini saymakta zorlandıkları için dizekte notaları yazamadıkları anlaşılmıştır. Nota yazımı ile ilgili pek çok bilgiyi hatırlıyor, hangi telde hangi dört nota var ve hangi parmak numaraları ile çalınıyor söyleyebilmelerine rağmen nota dizisini saymakta ve dizek üzerine yazmakta zorlanmaları sebebiyle kitapta çıkıcı ve inici bir nota dizisini görmelerinin faydalı olacağı sonucuna ulaşılmıştır.

Kitap ilk yılın sonunda çalacakları eserlere göre ihtiyaç duyacakları beceriler göz önünde bulundurularak hazırlandığı için re ve la tellerine öncelik verilmiştir. Re ve la tellerini daha sık çalmaları sebebiyle uygulama aşamasında bu iki tel için yazılmış egzersizleri daha kolay okudukları gözlemlenmiştir. Sürecin ikinci yarısında yapılan sınavda re ve la tellerinde notaları yazmak ve parmak numaralarını hatırlamakta oldukça hızlı tepkiler veren öğrencilerin, sol ve do tellerindeki notaları yazabilmek için daha çok vakte ihtiyaç duydukları fark edilmiştir. Sınav sonrası öğrencilerin kendi yazdıkları kağıttaki notaları çalmaları istendiğinde öğrencilerin kendi yazdıklarını çalmaktan memnun oldukları görülmüştür. Bunun sonucunda öğrencilerin istedikleri melodileri

önce yazmaları, sonra da çalmaya çalışmaları için boş bir sayfa bırakılması tasarımın revize edilmesi aşaması için uygun bulunmuştur.

Sürecin ikinci yarısında öğrenciler ile ders arasında yapılan görüşme sonucunda; öğrencilerin çoğunun kitabı ilk aldıkları gün merakla inceledikleri, yaşça büyük öğrencilerin derste verilen ödevler için kitabı evde 2-3 kez inceledikleri öğrenilmiştir. Bu öğrenciler hem ödevlere hem de kitaba tekrar göz gezdirdiklerini, verilen ödevleri çalışmak için kitapla birlikte viyolonsellerini açmadıklarını, ödevlerini prova etmediklerini ifade etmişlerdir. Yaşça küçük öğrenciler ise daha çok kitaptaki resimlere baktıklarını, ders sonrası ya da ders öncesi hatırlamak ya da hazırlanmak amacıyla kitaba göz gezdirdiklerini söylemişlerdir. Evde çalgıları ile çalışmamış olmalarına rağmen derslerde kitabı kullanıyor olmaları, kitaptaki egzersizleri çalmaları ve fotoğrafları incelemeleri sırasında kitaptan fayda sağladıkları anlaşılmıştır. Sürecin başında gözlemlenen çalarken kamburlaşma ve çalış pozisyonunun yavaş yavaş bozulması durumunun sürecin ikinci yarısında ayak tabanlarını yere düzgün basmamaya evrildiği görülmüştür. Ayak tabanlarının yere düzgün basmaması yerden kuvvet almayı zorlaştırmış, dolayısıyla beden dik konumunu da kaybetmiştir. Dik oturmakta zorlanan öğrencilerin yerden destek almanın dik oturmayı kolaylaştırdığı ve pozisyonu korumaya yardımcı olduğunu anlamalarını sağlamak için ayak tabanının yer ile temasını anlatacak doğru ve yanlış fotoğrafların kullanılmasının faydalı olabileceği görüşüne ulaşılmıştır.

Derslerde ilk defa çalınacak egzersizler için ritmik okuma çalışması yaptırılmamıştır. Dolayısıyla ilk kez çalacakları notaları çalmakta zorlandıkları fark edilmiştir. Bir kaç kere aynı egzersizi çaldıktan sonra aynı telde ve benzer öğeleri barındıran egzersizleri ilk defa çalarken daha hızlı tepkiler verdikleri, deşifreyi daha kolay yapabildikleri gözlemlenmiştir. Aynı telde benzer öğeleri içeren bir kaç egzersizin arka arkaya sunulmasının o tele özgü çalışmayı geliştirmeye yönelik olumlu etkileri olduğu görülmüştür.

Öğrencilerin aynı tel için yazılmış farklı egzersizleri arka arkaya çaldıkça, görür görmez notaları tanıma sürelerinin kısaldığı ve notayı okuyup çalana kadar olan sürenin hızlandığı anlaşılmıştır. Üçüncü egzersizden itibaren, hangi tellerde hangi notaların yazıldığını çalmadan önce göz gezdirerek fark etmeye başlamaları ile artık ilk seferde hatasız çalmayı gerçekleştirebildikleri gözlemlenmiştir. Benzer öğelerden oluşan arka arkaya sunulan egzersizlerin amacını gerçekleştirdiği anlaşılmıştır.

Öğrencilerin tel değişimli yay egzersizlerini boş tellerde çalarken nota takibi yapabildikleri ve doğru yönde yayı kullanabildikleri görülmüştür. Sol el ile birlikte olan tel değişimli egzersizlerde ise nota takibi yaparken parmak numarasını ve hangi telde çalınacağını hatırlamak, yay yönünü ve yayın hangi bölümünde (neresinde) çalınacağını belirlemede zorlandıkları ve zamana ihtiyaç duydukları gözlemlenmiştir. Daha fazla zamana ihtiyaç duyuyor olmalarına rağmen tel değişimlerinde sol el pozisyonlarını korumaları gerektiğini anladıkları, boş tel çalarken bile sol el pozisyonunu koruyabildikleri görülmüştür. Doğru sesleri çalmaya çalışırken çoğunlukla yay yönlerini fark etmedikleri, çekerek ve iterek işaretlerini gözden kaçırdıkları fark edilmiştir.

Sekizlik notaların da yer aldığı boş tel yay egzersizlerini çalarken tepki süresi açısından bir sorun yaşamadıkları, doğru ritimde ve tüm dikkatlerini yaya vererek çalabildikleri gözlemlenmiştir. Sekizlik nota değerlerinin de yer aldığı melodik bir egzersiz çalarken ise sekizlik notalarda yay ile yapacakları hareketi biliyor olmalarına rağmen, sol ve sağ elin doğru ritimde ve koordineli bir biçimde çalması konusunda zorlandıkları anlaşılmıştır. Her bir sekizliğin farklı bir nota olmasının da zorluk derecesini yükselttiği düşünülmüştür. Sekizlik notalarda önce aynı notanın tekrarlı biçiminin kullanılmasının sağ el ve sol elin koordineli biçimde çalmasına hizmet edeceği sonucuna ulaşılmıştır.

Do teli için yazılmış egzersizlerde telin kalın olması ve parmakların tele daha kuvvetli bir şekilde basması gerektiği için öğrencilerin sol el gücünün yetmediği, baş parmağın kırıldığı (yuvarlak tutuşun bozulması), baş parmağın sapı kavradığı noktanın değiştiği-kaydığı ve pozisyonun bozulduğu gözlemlenmiştir. Bu gözleme dayanarak kitabın ağırlıklı olarak re ve la teli üzerinde şekillendirilmesinin bu yaş grubundaki amatör müzisyenlerin fiziksel gelişim, güç dengesi ve beden kontrol gücü göz önüne alındığında doğru bir seçim olduğu fikrine ulaşılmıştır. Sürecin son birkaç haftasında öğrencilerin yeni konuları anlama ve uygulama hızında gözle görülür bir artış gözlenmiştir. Örneğin re telinde çaldığı egzersizlerden sonra bir kaç telin birlikte kullanıldığı egzersizleri ilk kez çalarken öğrendiklerini diğer tellere de uyarlamaya başladıkları fark edilmiştir. Son derste bağlı yay egzersizleri çalışılmıştır. Her nota değişiminde yayı da değiştirmeye alışık olmaları sebebiyle öğrencilerin bağlı yay ile çalmayı tam olarak kavrayamadıkları, bağlı yay ile çalmak için daha çok pratik yapmaya ihtiyaç duydukları anlaşılmıştır. Kitabın son birkaç egzersizini oluşturan iki

viyolonsel için yazılmış melodik egzersizlerin süreç içinde çalışılması mümkün olmamıştır.

3.4.2. Görüşmelere dayalı elde edilen bulgular

Görüşmelere dayalı elde edilen bulgular Özel Çağdaş Okulları Çağdaş Sesler Çocuk Senfoni Orkestrası viyolonsel öğretmenin program tasarısı bağlamında kendi derslerindeki kişisel gözlemleri ile toplanmıştır. Süreç içinde viyolonsel öğretmeni ile görüşmeler yapılmış ve yaptığı derslerde kitaptaki çalışmalardan nasıl faydalandığı, öğrencilerin tepkileri, kitabın öğrencilerin öğrenme sürecine katkılarının neler olduğu, dersler sırasında eksikliğini hissettiği ve kitapta keşke olsaydı dediği çalışmalar ile ilgili gözlemlerini ve fikirlerini paylaşması istenmiştir. Kitaptaki egzersizleri istediği sıra ile çalışmak konusunda özgür olduğu belirtilmiştir.

Çağdaş Sesler Çocuk Senfoni Orkestrası viyolonsel öğrencileri çalgıları ile sadece ders saatlerinde bir araya gelmeleri ve çalgılarını okulda bırakmaları sebebiyle bireysel çalışma yapma imkanına sahip değildirler. Derste öğretmenleri vasıtasıyla kitaba ulaşabilen öğrencilerin kitabı inceleme ve evde çalışma şansları olmamıştır. Bu sebeple kitabın görsel içeriklerinin öğrenciler üzerindeki etkilerini gözlemlemek mümkün olmayacağından bu bölümde sadece kitaptaki müzik yazısına, konu sıralamasına ve egzersizlerin zorluk derecelerine odaklanılacak aynı zamanda kitaptaki eksikler belirlenmeye çalışılacaktır.

Viyolonsel öğretmeni nota dizisinin tamamını görmenin iyi olacağını, kitapta gruplar halinde notaların öğretilmesinin dışında çıkıcı ve inici bir nota dizisinin de olması gerektiğini düşünmektedir. Kitaptaki çalma egzersizlerinin pizzicato olarak başlaması öğrencilerin çalgılarına alışmalarına olumlu etki ettiği anlaşılmıştır. Her tel için birinci pozisyondaki notaların gruplar halinde gösterilmesinin tuşe üzerindeki notaların yerini hızlı bir şekilde öğrenmelerini sağladığı anlaşılmıştır. Öğretmenin kendi derslerindeki gözlemi ve ihtiyacı pizzicato ile birinci pozisyondaki notaları öğrendikten hemen sonra aynı egzersizlerin yay ile çalışılmasının daha iyi olacağı yönündedir. Öğretmenin bu ihtiyacının sebebi öğrencilerin yay ile çalma konusunu anlamakta zorluklar yaşamış olmalarıdır.

Öğretmenin sürecin ortasındaki değerlendirmesi kitabı egzersizlerin tümünü çaldırarak tamamlamanın yaklaşık olarak dört-beş ay sürebileceği yönündedir. Kendisine derslerindeki konu planlaması ve ihtiyaçlara yönelik konu ve egzersizlerin seçilerek ve

istenen sıra ile çaldırılması yönünde serbest olduğu tekrar hatırlatılmıştır. Kitabın tamamının çalışılabilmesi için dört-beş ay gibi bir süreye ihtiyaç duyulabileceği görüşü, kitaptaki konulara özgü hazırlanmış egzersizlerin sayıca azaltılabileceğini düşündürmektedir.

Öğretmen, öğrencilerinin çalgılarını ve notalarını evlerine götüremediğini, ders öncesi ya da sonrası çalışma fırsatı bulamadığını göz önünde bulundurarak solfej, pizzicato ve yay ile çalma egzersizlerinden seçkiler ile her derste küçük hatırlatmalar yaptırmıştır. Öğrencilerin boş tel yay egzersizlerini çalarken yayı doğru zamanda hareket ettirmekte zorlandıkları gözlemlenmiştir. Öğretmen bunun sebebinin her bir egzersizde üç-dört farklı nota değerinin kullanılması olabileceğini açıklamış ve boş tel yay egzersizlerinin yay hakimiyetini sağlayabilmek için sadece iki farklı nota değerini içerecek şekilde düzenlenmesinin faydalı olabileceği önerisinde bulunmuştur.

Kitapta bağlı yay egzersizlerine kadar olan kısımdaki egzersizler ihtiyaca göre seçilerek, bazen sırasıyla bazen de atlayarak çaldırılmış, bu egzersizlerin bazıları sadece çalınıp geçilirken bazıları ise uzun uzun çalışılmıştır.

Bu aşamaya kadar gerçekleşmiş çalma becerilerine göre öğrencilerin ilk kez gördükleri notayı önce yapısal olarak inceleyip deşifre yapabildikleri, notaları ve değerlerini ilk seferde tanıyabildikleri, ritim okuma yapabildikleri ve arkasından pizzicato çalabildikleri anlaşılmıştır. Yay ile çalma konusunda özellikle de tel değişimlerinde zamana ihtiyaç duydukları gözlemlenmiş, tekrar eden aynı notaların öğrencileri şaşırttığı, bazı egzersizlerde iterek gelen uzun notaların ters yay hissi yarattığı dolayısıyla nota takibinin zorlaştığı dile getirilmiştir. Bu gözlem yay ile çalınan egzersizlerin zorluk derecesini tekrar gözden geçirmenin faydalı olacağını düşündürmektedir.

Kitaptaki altı adet bağlı yay egzersizinin tamamı derslerde çalışılmıştır. Öğrencilerin ilk kez gördükleri notaları tanıyabildikleri, birinci pozisyonda hangi telde ve hangi parmak numarasıyla çalınacağını söyleyebildikleri, iki notanın aynı bağ içinde nasıl çalınacağına dair fikir yürütebildikleri ve tüm bu ön çalışmaları sözlü olarak gerçekleştirdikten sonra çalabildikleri gözlemlenmiştir. Egzersizleri çalarken ortaya çıkan bazı eksikliklerin (örneğin dik oturmama, pik boyunu yanlış ayarlama, çalgı tutuşu gibi) çalgı ile sadece derslerde bir araya geliyor olmalarından kaynaklandığı düşünülmektedir. Öğrencilerin aynı anda birlikte çalmakta sorun yaşamadıkları, sürecin ilk yarısında yapılan görüşmelerde zorlandıkları ifade edilen tel değişimlerini yaparken artık daha rahat oldukları ve tereddüt etmeden zamanında tel değişimini gerçekleştirebildikleri,

egzersizleri akıcı bir biçimde çalabildikleri anlaşılmıştır. Yay kullanımı konusunda zamana ihtiyaç duydukları, farklı nota değerlerini aynı yay uzunluğunda çalmaya çalıştıkları fark edilmiştir. İki viyolonsel için yazılmış melodik egzersizler çalışılmamıştır.

3.4.3. Araştırmacı yorumları

Bu bölümde araştırmacının konservatuvar yarı zamanlı öğrencileri ile yaptığı derslerdeki kişisel deneyimleri yoluyla kitabın öğrencilerin öğrenme sürecine etkisi üzerinde durulacaktır.

Konservatuvar yarı zamanlı öğrencileri araştırmanın örnekleme içinde yer almamaktadır. Araştırmada örneklem grubun dışındaki bir öğrenci grubunun bulgularının paylaşılmasıyla, araştırmanın veri çeşitliliğini artırmak ve toplanan diğer bulguları farklı perspektiflerden değerlendirebilmek amaçlanmıştır. Bu çok yönlü değerlendirmenin program tasarısının faydalı ve zayıf yönlerinin belirlenmesine ve geliştirilebilmesine katkı sağlayacağı düşünülmüştür.

Yarı zamanlı öğrenciler yetenek sınavı ile konservatuvara kabul edilmektedir. Bu da göstermektedir ki bu öğrenciler müzikal beceriler ve müzik kulağı yönünden amatör çalgı eğitimi için görece hazır kişilerdir. Bu sebeple yaş aralığı olarak örneklem grup ile uyum gösteren yarı zamanlı öğrencilerin kitap ile olan ilişkilerine odaklanarak, kitabın kullanımının öğrenme sürecine olan etkilerine, kitap içeriğinin o yaş grubu üzerinde bıraktığı etkiye, kitaptaki ifade biçimlerinin ilgi çekici ve anlaşılır olup olmadığına değinilecektir.

Yarı zamanlı öğrenciler solfej dersi gördükleri için müzik yazısında kullanılan temel işaretleri öğrenmiş olarak derse gelmişlerdir. Solfej derslerinde fa anahtarı çalışmadıkları için ilk bir kaç derste fa anahtarında yazılan notaların yerlerini öğrenmeleri için her telde birinci pozisyonda çalınan dört notanın isimlerini yazma egzersizinden yararlanılmıştır. Birbirine komşu notaların boş tel ile ilişkilendirilerek anlatılması öğrencilerin boş tel isimlerini öğrenmelerine, böylece komşu notaları sayarak bulmalarına yardımcı olmuştur. Solfej derslerinde çıkıcı ve inici nota dizisini öğrendikleri için komşu notaları sayarak bulmakta zorlanmamışlardır. Buna karşılık farklı bir anahtar öğreniyor olmaları sebebiyle nota isimlerini sol anahtarı ile karıştırdıkları fark edilmiştir. Bu karışıklığı engelleyebilmek için boş tel do notasından başlayan iki oktavlık bir diziyi

dizekte yazılı olarak görmelerinin notaları tanıma aşamasında öğrencilere referans olabileceği sonucuna ulaşılmıştır.

Solfej parçalarını okumadan önce notaların isimlerini yazmaları notaları tanımalarını hızlandırmıştır. Nota isimlerini yazarken sayarak buldukları, hatırlamadıkları notaları dönüp ilgili sayfalardan bulmaya çalıştıkları gözlemlenmiştir. İlgili sayfaya dönüp bakmak için hatırlatma ve yönlendirme yazılarının olduğu kutucukları amacına uygun olarak kullandıkları fark edilmiştir.

Doğru çalış pozisyonu fotoğraflarını evde yaptıkları her bireysel çalışma öncesinde inceledikleri, başlangıçta yanlış tutuş fotoğrafları ile karşılaştırma yaparak kendi tutuşlarını düzelttikleri anlaşılmıştır. Yanlış tutuşun nelere sebep olduğu ile ilgili açıklama yazılarını doğru şekilde kavradıkları için çalış pozisyonu ile ilgili uyarı yapmaya ihtiyaç duyulmamıştır.

Pizzicato boş tel egzersizleri, solfej dersinde nota değerlerini öğrenmiş olmaları sebebiyle sırası ile çaldırılmamış, örneklendirmek için birkaç egzersiz seçilmiştir. Evde yaptıkları çalışmalarda dikkat kutucuklarının öğrencileri doğru çalış pozisyonu için kendilerini kontrol etmeye yönlendirdiği anlaşılmıştır.

Sol el egzersizlerine başlamadan önce öğrencilerden fotoğrafı inceleyip ellerini sapa yerleştirmeleri istenmiştir. Parmakların yuvarlak bir şekilde durması ve parmak uçları ile tele temas etmesi fotoğrafa bakarak yapılabildiği olmasına rağmen baş parmağın nerede durması gerektiğinin açıklanmasına ihtiyaç duyulmuştur. Baş parmağın doğru yerinin kavranması ve elin kurallar içinde kendi için en rahat tutuşu gerçekleştirebilmesi bir kaç haftada netlik kazanmıştır. Baş parmağın yerini tam anlayamadıklarında elin hareket halinde olduğu, baş parmağın hareketini takip ederek aşağı ya da yukarı kaydığı görülmüştür. Sol el birinci pozisyon fotoğrafının bu konuyu açıkça gösteremediği ve açıklamaların da yetersiz kaldığı düşünülmüştür.

Sol el egzersizlerinde notayı okumak ve takip etmekte sorun yaşanmamış fakat sol elin pozisyonunu anlamak, kolu dirseği ve bileği sabit tutmak için zamana ihtiyaç duyulmuştur. Sol el parmaklarının sırasıyla eklendiği egzersizlerin hepsi çaldırılmamış, egzersizler seçilerek çalışılmıştır. Bazı egzersizler birbirlerine benzer olduğu için, bazıları ise ritmik yapıları (senkop) itibariyle bu aşamada zor anlaşılacağı düşünüldükten tercih edilmemiştir. Sol el egzersizlerinin aralarına yerleştirilmiş yanlış tutuş fotoğrafları dikkat çekici bulunmuş, egzersizlerde ilerledikçe fotoğraflarla karşılaşmaları kendi pozisyonlarını kontrol etmelerini sağlamıştır. Özellikle la ve re tellerinde pozisyon olarak

daha rahat ettikleri doğal bir şekilde sol kollarını telin konumuna uydurabildikleri görülmüştür.

Yay ile çalma için hazırlanan yay tutuşu fotoğraflarının yetersiz olduğu fark edilmiştir. Doğru yay tutuşunun farklı açılardan daha fazla sayıda fotoğrafla anlatılmasının faydalı olacağı düşüncesine ulaşılmıştır. Yay ile boş tel egzersizlerini çalarken amaç sadece sağ kolun her telde farklı yüksekliklerde ve açılarda hareket etmesi gerektiğinin anlaşılmasıdır. Bunu gerçekleştirebilmek, yayın ağırlığına alışmak ve doğru bir şekilde kavrayabilmek için öncelikle tek tel çalışılmıştır. Fotoğraflar yardımıyla her telde kolun yüksekliğinin değiştiğini, uçta ve topukta yayın nasıl görünmesi gerektiğini anladıkları fakat uygulamakta fiziksel zorluklar yaşadıkları anlaşılmıştır. Özellikle la telinde uca gelmekte pozisyon olarak zorlandıkları, sol ve re telinde sorunsuz bir şekilde yayı yönlendirebildikleri fark edilmiştir.

Evde çalışmaları için verilen her ödevi üç aşamalı bir çalışma ile hazırlamaları istenmiştir. Birinci aşama notaya göz gezdirip ölçü değerine, hangi telde hangi notaları içerdiğine ve varsa parmak numaralarına bakmaları, ikinci aşama ritmik okuma yapmaları ve aynı anda sanki çalgıları varmış gibi kol pozisyonlarını ve parmak numaralarını taklit ederek çalıyormuş gibi yapmaları, üçüncü aşama pizzicato ya da yay ile çalmayı denemelerinden oluşmaktadır. Bu çalışma aşamaları ilk kez okudukları her egzersiz için derslerde de gerçekleştirilmiştir. Yaptıkları üç aşamalı çalışma ile daha hızlı deşifre yapmaya başladıkları, çalıyormuş gibi yaptıkları hayali çalışma ile var olan deşifre sorunlarını, nota değeri, parmak numarası, yay yönü gibi yanlıklarını bu aşamada düzeltebildikleri, son aşamaya geldiklerinde ise kendinden emin ve çalacakları egzersizin hangi özelliklere sahip olduğunu bilerek sorunsuz bir ilk çalış gerçekleştirdikleri gözlemlenmiştir. Bu çalışma önerisinin kitapta yer almasının, öğrencilerin çalmaya hazırlık sürecini olumlu şekilde etkileyeceği düşünülmektedir.

Her konu başlığı için birden (1) başlayarak egzersizlerin numaralandırılmış olması çalacakları egzersizleri ararken karışıklıklar yaratmıştır. Kitabın başından sonuna ilerleyecek bir numaralandırma yapılmasının sayfa numarasına ihtiyaç duyulmadan sadece egzersiz numaralarıyla kolayca aradıklarını bulmalarını sağlayacağı fark edilmiştir.

3.5. Program Tasarısının Geliştirilmesine Yönelik Uzman Görüşleri

Program tasarımının geliştirilmesine yönelik görüşlerine başvurulmuş alanında uzman kişilere hazırlanan kitap ulaştırılmıştır. Kitabın hazırlanma sebebi, içeriklerin neye göre belirlendiği ve hangi amaca hizmet etmesinin beklendiği, içeriklerin kullanım amaçları ve içeriklerin sıralanış biçimi ve program tasarımının hazırlanma süreci ile ilgili kısa bir açıklama yapılmıştır. Bu bölümde uzmanların görüşme sorularına verdikleri cevaplar, görüşme sırasında detaylandıkları öneriler ve program tasarısı ile ilgili özellikli görüşlerine yer verilmiştir. Görüşmeler alan uzmanlarının ifadeleri ile aktarılmıştır.

Eğitim bilimlerinde program geliştirme alan uzmanının görüşü;

- 7-13 yaş çocukları için hazırlanan tasarımın o yaş grubuna uygun ilgi çekici görsel öğelerle zenginleştirilmesinin materyalin etkisini artıracak olduğunu düşünmektedir.
- Eğitim bilimlerinde görsel tasarım ile ilgili bir uzman görüşüne yer verilmesi ve tasarımın geliştirilmesi aşamasında uzman yönlendirmeleri ile ilerlemenin içeriği zenginleştireceği yönünde görüş bildirmiştir.

Konservatuvar viyolonsel eğitimi alan uzmanının görüşü;

- Tasarıda kullanılması tercih edilen yay, dizek ve sus kelimelerinin müzik dilinde sıkça kullanılan ve Fransızca karşılıklarına da yer verilmesi faydalı olacaktır.
- Kitaptaki hitap şeklinde tutarlı olunmalıdır. Öğrencilere birey olarak önemsendiklerinin hissettirilmesi eğitim sürecini olumlu şekilde etkileyecektir.
- Görsel dikkatin sağlanabilmesi için egzersizler arasındaki boşlukların büyütülmesi gerekmektedir. Satır aralarının açılması öğrencilerin kaldıkları satırı karıştırmadan bulmalarını sağlayacaktır (Şekil 3.10.).

19. $\text{♩} = 80$

20. $\text{♩} = 80$

21. $\text{♩} = 80$

22. $\text{♩} = 80$

Şekil 3.10. Egzersizler arasındaki büyütülmesi önerilen boşluklar

- Hedef yaş grubuna yönelik olarak kitabın daha büyük puntolarla ve daha renkli bir tasarımla sunulması faydalı olacaktır.
- Solfej parçalarını okuyalım bölümünde "daha dün annemizin" gibi bildik bir melodinin yer alması notaların nasıl şarkıya dönüştüğünü anlamalarını kolaylaştıracaktır.
- Sol kolun her telde nasıl görünmesi gerektiği ile ilgili fotoğraf açıklamaları daha kapsamlı hale getirilip fotoğraflar arasındaki farklara dikkat çekilmelidir.
- Yay tutuşu fotoğrafı için, özellikle de baş parmağın kavrama şekli ile ilgili daha detaylı bir açıklama yapılması faydalı olacaktır.
- Evde ayna karşısında nasıl çalışacakları ve kendilerini nasıl gözlemlemeleri gerektiği ile ilgili bir açıklama yazısına yer verilmesi faydalı olacaktır.
- "İki viyolonsel birlikte çalalım" bölümü için ikili çalmayı açıklayacak bir yazı yazılması faydalı olacaktır.
- Yanlış da doğruya giden yollardan biridir. Bu sebeple yanlış çalış pozisyonu fotoğrafları çok faydalıdır.

Alan uzmanının görüşme sorularına verdiği cevaplar aşağıdaki gibidir;

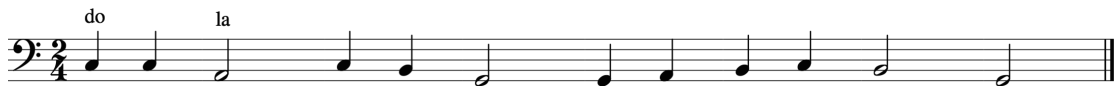
- Notaları ve nota değerlerini tanıyalım bölümündeki egzersizler faydalı bulunmuştur,
- Her tel için hazırlanmış birinci pozisyondaki notaları içeren "notaları öğrenelim" bölümü faydalı bulunmuştur,

- Nota ismi, ölçü çizgisi, ölçü değeri ve sus işareti eksiklerinin tamamlanması çalışması faydalı bulunmuştur,
- Solfej parçalarını okuyalım bölümündeki parçalar ve açıklamaları başlangıç seviyesindeki bir öğrencinin nota değerlerini ve isimlerini öğrenmesi için yeterli bulunmuştur,
- Doğru ve yanlış çalış fotoğrafları ve açıklamaları öğrencinin kendisini kontrol etmesi ve yanlışlarını düzeltmesi için faydalı bulunmuştur,
- Fotoğraflardaki açıklamalar viyolonsel ile yeni tanışan bir öğrenci için yeterince açık ve anlaşılır bulunmuştur,
- "Dikkat!" kutucuklarındaki açıklamaların yanlış tutuş fotoğrafları ile olan ilişkisini faydalı bulunmuştur,
- Pizzicato egzersizleri sırasıyla boş tek telde farklı ritimler, iki telde farklı ritimler ve üç telde farklı ritimlerle ilerlemektedir. Tellerin yerlerini öğrenirken ritmik yapıları da akıcı şekilde okuyabilmelerini sağlamak amacıyla yazılmış egzersizlerin solfej öğrenimini de destekleyeceği düşünülmüştür,
- Fotoğraflar ve fotoğraf açıklamalarının birbirini desteklediği, öğrencinin derste öğrendiklerini hatırlamasına çok büyük yardımcı olacağı düşünülmüştür,
- Parmak numarası ve nota ismi yazma egzersizi çok faydalı bulunmuş, daha önceki sayfalarda da benzer egzersizlere yer verilebileceği önerilmiştir,
- Pizzicato boş tel egzersizlerinin boş tel yay egzersizi olarak tekrar sunulmasının, sağ ele odaklanıp yay tutuşunda yaşanabilecek olası problemlerin çözülmesine fayda sağlayacağı düşünülmüştür,
- Pizzicato çalınan birinci pozisyon egzersizlerinin yay ile tekrar sunulması, öğrencilerin sol elde öğrendikleri şeyleri kolayca hatırlayarak yay ile çalmaya çalışırken özellikle sağ ellerine odaklanmalarına imkan sağladığı için faydalı bulunmuştur,
- İki viyolonsel birlikte çalalım egzersizlerinin çocukların ilgisini çekeceği ve aynı zamanda çalarken dinleme yeteneklerinin gelişmesi için de faydalı olacağı düşünülmüştür,
- Tasarı El Sistema'dan esinlenmiş orkestralar için uygun bulunmuştur,
- Tasarı kapsam olarak viyolonsel başlangıç seviyesi için uygun bulunmuştur,

- Tasarı güzel sanatlar liseleri ve konservatuvar eğitimi için başlangıç seviyesinde bir yardımcı kitap niteliğinde kullanıma uygun bulunmuştur. Buna karşın yardımcı kitap olarak kullanılmasının hedeflenmesi durumunda kapsamının genişletilmesi ve var olan egzersizlerin sayıca çoğaltılması önerilmiştir,
- Tasarı yetişkinlerin amatör müzik eğitimi için uygun bulunmuştur.

Eğitim bilimleri müzik eğitimi programı alan uzmanının müzik pedagojisi bağlamında görüşü;

- Kitabın genel müzik bilgisi ile başlamış olması onun yapısını da değiştirmiş. Sadece bir viyolonsel metodu olarak değil, bütüne bakarak çalışılmış (hazırlanmış) olması önemli bir şey.
- Yetişkin amatör viyolonselciler için iyi bir Türkçe kaynak olur. Kitaba bu açıdan da bakmak faydalı olacaktır.
- Kitapta önce nota eğitimi üzerinde durulması yetişkinler için uygun olmasına rağmen çocuklar için ilk derslerde yoğun teorik bilginin verilmesi zorlayıcı olabilir. Çünkü çocuklar heyecanla ilk derslerde bile çalmak isterler. Bu sebeple kitabın karışık bir sıralama ile çalışılabileceği, bölümlerin paralel bir şekilde yürütülebileceği ile ilgili bir açıklamanın kitaba eklenmesi faydalı olacaktır.
- Nota değerlerinin tanıtıldığı bölümde kendileri de yazmak ve denemek isteyebilirler. Bu sebeple boş dizek eklenmesi ve çocukların da nota yazısını denemeleri faydalı olur.
- Solfej bölümü için hazırlanmış ölçüleri böldürme çalışmaları çok doğru ve güzel.
- Solfej bölümünde ölçü çizgisi yazma, eksik yerleri sus ve nota ile doldurma egzersizlerinde atlamalı değil sıralı notaların tercih edilmesi doğru olur (Şekil 3.11.).

Şekil 3.11. Ölçü çizgisi yerleştirme çalışmasında yer alan atlamalı notalar

- Notaların dörderli gruplar halinde (çalınacağı tele özgü olarak) tanıtılması fikri güzel.

- Kitapta nota dizisine yer verilmemesi bir eksiklik değil. Fakat uygulamada bununla ilgili bir problem yaşandıysa bu değerlendirilmelidir.
- Fotoğrafların kullanımı çok doğru ve güzel. Ek olarak çalgısıyla çocuk fotoğraflarının da kitapta kullanılması güzel bir etki yaratabilir.
- Amatör çalgı eğitiminde çalgıyı tutuş ile ilgili kaygı duyulan başlangıç aşaması için kitaptaki fotoğraflar özellikle de yanlış çalgı pozisyonu fotoğrafları çok etkili olur.
- Sol elin sapa nasıl yerleştirileceğini gösteren fotoğrafta baş parmak olması gerekenden daha aşağıda gözüküyor. Bu fotoğrafın değiştirilmesi faydalı olacaktır (Görsel 3.6.).

Görsel 3.6. Değiştirilmesi önerilen sol el tutuşu fotoğrafı

- Yay tutuşunun gösterildiği fotoğrafı farklı açılardan çeşitlendirmek, önce baş parmağı fotoğraflamak arkasından kalan dört parmağın nasıl yerleşeceğini göstermek çok daha açık bir ifade biçimi olur.
- Hedef yaş grubunun test yapmaya ve doğruyu yanlış ayırmaya alışkın olduğu düşünülürse; yanlış doğru seçenekleriyle hazırlanmış her bölümün sonunda yer alacak değerlendirme kutucukları iyi bir çocuk kitabı olma yönünde doğru bir adım olacaktır.
- Bölüm sonları için hazırlanacak değerlendirme bölümünün renklendirilmesi kitabın yapısını değiştirecek ve çocuklara yönelik bir kitap haline getirecektir.

- Değerlendirme bölümünde ilki basit ikincisi zor düzeyde iki değerlendirmenin yer alması uygun olur.
- Pizzicato çalmayı öğrenelim bölümünde ilk egzersizin 3/4 ölçü biriminde yazılması başlangıç aşaması için zorlayıcı olabilir (Şekil 3.12.). Eşit sürelerde başlayan 2/4 yada 4/4 pizzicatolar daha kolay anlaşılabilir. Eğer kullanılacaksa 3/4 ölçü birimi dördüncü yada beşinci egzersiz olabilir. İlk defa çalgısından ses çıkaracak öğrenciler için işleri kolaylaştırmak anlamlı olur.

Şekil 3.12. Pizzicato çalmayı öğrenelim bölümünde yer alan ilk egzersiz

- Pizzicato çalmayı öğrenelim bölümünün ikinci egzersizinde sekizlik nota değeri parmağı hızlı hareket ettirmek gerektireceğinden bölümün sonlarına kaydırılmalı (Şekil 3.13.).

Şekil 3.13. Pizzicato çalmayı öğrenelim bölümünde yer alan sekizlik nota değeri

- Çocuklara notaları yazdırmak, parmak numaralarını yazdırmak için hazırlanmış çalışmalar iyi bir sunuş şekli. Bu egzersizler sayıca çoğaltılabilir. Çocuklar bu tür egzersizleri yapmaktan keyif alırlar.
- Sol el ile çalmayı öğrendikleri bölüm, dörtlük ve ikilik notalardan oluşan senkop kullanımına yer vermek için çok erken. Bu kadar erken düzeyde senkopu anlamayabilirler (Şekil 3.14 ve Şekil 3.15.).

Şekil 3.14. Sol el ile notalara basmayı öğrenelim bölümünde yer alan senkop kullanımı (A)

Şekil 3.15. Sol el ile notalara basmayı öğrenelim bölümünde yer alan senkop kullanımı (B)

- Öğretmen eşliğinde uygulayacakları bir kitap olması sebebiyle hitap şeklinde "yapalım-yapabilirsiniz-yapınız" hitap şekilleri gayet uygun olacaktır. "Yapın" demekten kaçınmakta fayda var (Tablo 3.7.).

Tablo 3.7. Dikkat kutucuklarında yer alan hitap şekli

DİKKAT !

Şimdi 13. ve 14. sayfalardaki viyolonsel doğru tutuş fotoğraflarına bakarak kendi tutuşunuzu kontrol edin!

- Her bölüm için egzersizlerin içerik olarak basitten karmaşığa doğru bir sıra izlemesine dikkat edilmeli.
- Egzersiz numaraları sıra ile ilerlesin, her ünite de tekrar baştan başlamasın ki öğrenci de ilerleyebildiğini ve aşama kaydettiğini hissedebilsin.
- Beraber çalma pratiği olarak iki viyolonsel birlikte çalalım egzersizlerinin sayıları artırılabilir.
- Hedef yaş grubu göz önünde bulundurulduğunda daha çok ve renkli görsel unsurlar kullanılabilir.

Eğitim bilimlerinde görsel tasarım alan uzmanının görüşü;

- Sembolik bir anlatım olması sebebiyle dikkat ögesinin notalar olduğunu söyleyebiliriz. Sembolik anlatımların daha nitelikli bir şekilde anlaşılır olabilmesi için odağı dağıtan unsurlardan arındırmak önemlidir. Bu bağlamda kitabın yapısı çok açık ve net bir şekilde anlaşılır.
- Kitabın bu şekilde sade bir yapıyla verilmesi gayet uygun.
- Kitaptaki font seçiminin bu haliyle daha çok yetişkinlere yönelik olduğunu söylenebilir.
- Hedef yaş grubundaki çocukların daha rahat okuyabileceği fontların seçilmesi faydalı olur. Kitapta font olarak formal bir yapısı olan Cambria kullanılmış.

Bunun yerine daha sevimli ve okuması keyifli, hikaye kitaplarındakine benzer informal yapıda fontların kullanılması tercih edilebilir.

- Punto olarak biraz daha büyük puntolar tercih edilebilir. Yaş aralığı geniş olduğu için ne çok küçük ne de çok büyük puntolar olmamasına dikkat edilmeli, ikisinin orta noktasını bulunmalıdır.
- Satır aralarını genişletmek uygun olur.
- Fotoğraflar çok net ve açıklayıcı. Fotoğraflarda arka planda beyaz kullanılması çok iyi düşünülmüş. Ön planda tercih edilen koyu renk tişört ile doğru tutuşun net olarak görülebilmesi sağlanmış.
- Viyolonsel tellerinin gösterildiği fotoğrafta teller arka plandaki açık renkli kısımdan ayırt edilebilmeli. Tellerin yukarıya doğru devam ettiğini ayırt edebilmeleri, telin varlığını görebilmeleri ve hissedebilmeleri için telin arkasının gölgelendirilmesi faydalı olur (Görsel 3.7.).

Görsel 3. 7. Viyolonsel tellerinin gösterildiği fotoğraf

- Fotoğrafların altındaki açıklama yazıları biraz daha büyük puntolarla yazılmalı ve font seçiminin informal olmasına dikkat edilmeli.
- Çalgı tutuşunun gösterilmesi açısından büyük fotoğrafların kullanımı uygun. Küçük fotoğrafların bir miktar daha büyütülmesi faydalı olur.

- Fotoğrafların sayfa içindeki yerleşimlerinde yapı olarak belli bir standart olmalı. Kitapta bazı fotoğraflar ortalanırken bazıları sola yaslanmış şekilde yerleştirilmiş. Belli bir sistematik yapı izlemek görsel okumayı kolaylaştırır.
- Büyük fotoğrafların kullanımına bakarak tüm fotoğrafların ortalanmış olarak yerleştirilmesi mantıklı olur.
- Fotoğraf açıklamalarının kullanımında da standart bir yapı kullanılması faydalı olur. Açıklamaların fotoğrafın yanında mı altında mı kullanılacağına karar verilmeli ve kitap boyunca aynı sistematik yapı tercih edilerek görsel okuma kolaylaştırılmalıdır.
- Sayfa sonundaki boşluklar bazen bazı çocukları rahatsız edebilir. Gözün boşlukla meşgul olmaması önemsenmelidir. Kitaptaki boşluk öğelerinin yapılandırılması faydalı olacaktır.
- Sayfa sonlarındaki boşluklarda minik unsurlarla odaklanma etkisi yaratmak mümkün. Pastel renklerle sayfanın solunda ve sağında kullanılacak renk unsurları ile kitaba kendi içerisinde bir hareket kazandırılabilir. Aynı zamanda pastel tonlar dikkati de dağıtmaz.
- Tasarım öğelerinin odağı dağıtmadan kitaba hareket katmasına dikkat edilmelidir.
- Seçilen biçimsel, figüratif ya da illüstratif tasarım öğelerinin kitabın genelinde süreklilikle ve aynı yapı içerisinde ortaya konması gerekir.
- Tablolar daha pastel renklerde verilebilir. Siyah dış çizgi yerine pastel renkte bir şerit içerisinde sunulan yazılar daha teşvik edici olabilir (Tablo 3.8.).

Tablo 3.8. *Hatırlatma yazılarında kullanılan tablo örneği*

27. sayfadaki fotoğraflara bakarak sol kol pozisyonunu kontrol edebilirsin!

- Çocuklar açısından kitabı daha kolay bir hale getirmek için sistematik bir yapı oluşturmaya çalışmakta fayda var. Biçimsel olarak sürprizlerden ve değişimlerden kaçınmak anlamlı olacaktır.
- "Yapın" gibi yukarıdan ifadeler yerine kolaylıkla içselleştirilebilecek "yapmalıyız, yapalım" gibi ifadelerin kullanılması daha etkili olur.

4. SONUÇ, TARTIŞMA VE ÖNERİLER

Bu araştırma El Sistema'dan esinlenmiş çocuk senfoni orkestralarına uygun başlangıç düzeyinde viyolonsel eğitime yönelik olarak geliştirilmiş program tasarısını içermektedir.

Araştırmada El Sistema'dan esinlenen çocuk senfoni orkestralarının ihtiyaçlarını karşılayacak başlangıç düzeyinde viyolonsel eğitime yönelik Türkçe ders materyali olan program tasarısının geliştirilmesi amaçlanmıştır. Program tasarısı, günlük ve haftalık ders programlarından oluşan bir müfredat değildir. Program tasarısı ihtiyaçlar doğrultusunda, başlangıç seviyesinde çalma becerileri belirlenerek ve mevcut eğitim materyallerinin incelenmesi yoluyla geliştirilmiş bir nota kitabıdır. Kitabın genel müzik bilgisi ve solfej çalışmalarıyla başlaması önemsenmiş, eğitsel araç olarak fotoğrafların yoğun bir şekilde kullanılması benimsenmiş, açıklamalar ve hatırlatma yazıları ile kitabın etkinliği artırılmıştır. Program tasarısı iki farklı çocuk senfoni orkestrasında uygulanmıştır. Birinci orkestradaki uygulama sırasında araştırmacı gözlemci olarak derslerde bulunmuş, gözlemleri yoluyla veri toplamıştır. İkinci orkestradaki uygulama aşamasında ise çalgı öğretmenin derslerdeki gözlemleri, ihtiyaçları ve kitap ile ilgili yorumları yoluyla veri toplanmıştır. Araştırmadaki üçüncü uygulama grubu konservatuvar yarı zamanlı başlangıç seviyesi öğrencilerinden oluşmaktadır. Bu grupta yer alan 2 öğrenci ile yapılan bireysel dersler araştırmacı tarafından yürütülmüştür. Yapılan uygulamalar sonucunda program tasarısının 7-13 yaş arası başlangıç düzeyindeki amatör müzisyenlerin kullanımına uygun şekilde hazırlandığı anlaşılmış, alan uzmanlarının görüşleri doğrultusunda tasarımın revize edilmesi gereken noktaları belirlenmiştir.

Bu bölümde araştırma sürecinde gerçekleştirilen görüşme ve gözlemler ile elde edilen veriler ve alan uzmanı görüşleri sonucunda ulaşılan bulgulara dayanan araştırma sonuçları açıklanmış, araştırma bulguları tartışılmış ve önerilere yer verilmiştir.

4.1. Sonuç

Alan uzmanı görüşleriyle de desteklenen uygulama verilerinden aşağıdaki sonuçlara ulaşılmıştır.

- Orkestraya kabul edilen öğrencilerin müzikal becerileri ve yatkınlıkları farklılık göstermektedir.

- Sandalyenin ucunda ve sırtı dik bir şekilde oturmak öğrencileri zorlamaktadır.
- Uygulama sonucunda öğrencilerin düzenli olarak çalışma yapmadıkları belirlenmiştir.
- 7-13 yaş için hazırlanacak kitap genel müzik bilgisi ile başlamalıdır. Bu sonuç uzman görüşü ile desteklenmektedir.
- Uygulamada; notaların dörderli gruplar halinde öğretilmesi birinci pozisyonda hangi telde hangi notaların olduğunun öğrenilmesinde faydalı olmuştur. Bu sonuç uzman görüşleri ile desteklenmiştir.
- Notaların dörderli gruplandırılması yöntemi, çıkıcı ve inici nota dizisinin öğretilmesine yönelik uygulama aşamasında tek başına yeterli olmamıştır. Bu konu ile ilgili öncelikli olarak uygulamadaki gözlemlerin değerlendirilmesi gerektiği fikri benimsenmiştir. Bu fikir uzman görüşü ile desteklenmektedir.
- Müzik yazısındaki matematiği anlamak için ölçü çizgisi koyma, eksik ölçüleri nota ve sus işareti ile tamamlama çalışmaları uygulama aşamasında faydalı olmuştur. Alan uzmanları söz konusu çalışmaların faydalı olacağı yönünde fikir belirtmişlerdir.
- Fotoğrafların eğitsel araç olarak kullanılması öğrencilerin ilgisini çekmiştir. Çalış pozisyonu yanlışlarını düzeltmeleri konusunda fotoğraflardan faydalandıkları anlaşılmıştır. Alan uzmanları fotoğrafların kullanımı ile ilgili olumlu görüş bildirmişlerdir.
- Fotoğrafların kullanımı, öğrencilerin gördüklerini taklit etmelerini sağlamıştır.
- Fotoğrafların egzersizlerin arasına yerleştirilmesi uygulama aşamasında öğrenciler tarafından ilgi çekici bulunmuştur.
- Sebep sonuç ilişkisine dayanan açıklamalar ile sunulması benimsenen yanlış tutuş fotoğrafları uygulamada anlamlı derecede faydalı olmuştur. Uzman görüşleri bu sonucu desteklemektedir.
- Pizzicato ile çalgı çalmaya başlanılan yöntem araştırma kapsamında hedef gruba yönelik olarak olumlu sonuçlar vermiştir.
- Uygulama sonucunda öğrencilerin doğru yay tutuşunu gerçekleştirebilmek ve sağ kol kontrolünü sağlayabilmek için 10 haftadan daha uzun süreye ihtiyaç duyduğu anlaşılmıştır.

- Uygulamada faydalı bulunan hatırlatma yazıları ve dikkat kutucuklarının kullanımı uzman görüşü ile desteklenmesine rağmen tasarım alan uzmanının görüşleri doğrultusunda font seçimi, punto seçimi, tablo kullanımlarının yapılandırılması gerektiği sonucuna ulaşılmıştır.
- Uygulama sürecinde öğrencilerin çalma becerilerinde gelişmeler gözlemlenmiştir.
- Belirlenen ihtiyaçlar doğrultusunda hazırlanan tasarı başarılı bir biçimde uygulanabilmiştir.

Hazırlanan program tasarımının revize edilmesine yönelik alınan kararlar.

- Hitap şeklinde tutarlı olunmalı, "yapalım, yapmalıyız, yapınız" ifadelerine yer verilmelidir.
- Çocukların nota yazısını denemeleri için kitabın solfej bölümünde boş dizelere yer verilmelidir.
- Başlangıç aşamasında senkop kullanımı gerekli değildir.
- Öğrencilerin çalgılarında aşama kaydettiklerini fark edebilmeleri için egzersiz numaralarının sıralı bir şekilde kitabın en başından sonuna kadar ilerlemesi sağlanmalıdır.
- Yay tutuşunda yaşanan sorunlar göz önünde bulundurularak yay tutuşu fotoğrafları çoğaltılmalı, detaylandırılmalıdır.
- Konu başlıklarına özgü iki seçenekli değerlendirme soruları hazırlanarak bilginin pekiştirilmesi sağlanmalıdır.
- Kitapta kullanılacak font seçimi informal yapıda tercih edilmelidir.
- Yaş aralığı göz önünde bulundurularak punto seçiminde ana başlıklar 16 puntodan büyük, metin içi kullanım 14 puntodan büyük, fotoğraf açıklamaları 12 puntodan büyük olmalıdır.
- Sayfa içinde fotoğrafların kullanımı, tanımların kullanımı, açıklama yazılarının kullanımında belli bir standart benimsenmelidir.
- Satır araları ve egzersizler arasında boşluklar okumayı kolaylaştıracak şekilde düzenlenmelidir.
- Sayfa sonlarında kalan boşluk öğeleri yapılandırılmalıdır.
- Kitaba hareket kazandıracak unsurlar için pastel renkler tercih edilmelidir.

- Odağı dağıtmadan kitabın sade halinin korunmasına dikkat edilmelidir.

4.2. Tartışma

Viyolonsel eğitiminin başlangıç aşamasında tercih edilebilecek iki yöntem yay ile çalgı çalmaya başlama ve sol el ile çalgı çalmaya başlamadır. Bu iki yöntem de hem profesyonel hem de amatör çalgı eğitiminde kullanılabilir. Sol el tekniğinin geliştirilmesine yönelik benimsenen yöntemde sol el ile belirlenen seslerin duyurulması için pizzicato çalınması tercih edilebilir. Orhan (2009) başlangıç aşamasında yaygın olarak kullanılan sağ el tekniğini kazandırma ve sonra sol el tekniğine geçilmesini Anadolu Güzel Sanatlar liseleri için önermektedir. Yay kullanımındaki temel hareketlerin pekiştirilip alışkanlık haline gelmesinin ardından sol el tekniğine geçilmesi gerektiğini vurgulamaktadır. Profesyonel çalgı eğitiminde yaygın olarak tercih edilen bu yöntem yay hakimiyetinde yaşanabilecek sorunların önüne geçerek, çalgıdan kaliteli ses çıkarabilmek konusunda öğrencileri geliştirmektedir.

Yay ile çalma, araştırmanın uygulama aşamasında da gözlemlenen fiziksel zorluklar sebebiyle uzun süreli ders ve prova yapmayı gerektirmektedir. Araştırma sonuçlarına dayanarak bu sürenin 10 haftadan daha uzun süreceği ve bireysel çalışmaların yapılmasının öğrencinin ilerleme durumunu destekleyeceği düşünülmektedir. El Sistema'dan esinlenen çocuk senfoni orkestralarının başlangıç aşamasında öğrencileri için belirlediği ders takvimi süre olarak farklılık gösterebileceğinden yay tekniği ile başlanan yöntemin benimsenmesi durumunda öğrencilerin viyolonselden melodik sesler çıkarmadan ders takvimlerinin sonlanabileceği tahmin edilmektedir. Müzikal yeteneği ölçülmeyen amatör müzisyenlerin başlangıç aşamasında çalgılarından önce ritmik, sonra melodik sesler çıkarabilmeleri için pizzicato boş tel egzersizleri ve arkasından sol el tekniğinin öğretilmesine karar verilmiştir. Bu uygulama süreyi verimli kullanmak için tercih edilmiş, profesyonel eğitimde beklenen kusursuz sağ el tekniğinin kazandırılmasının bu araştırmanın öncelikli ihtiyaçlarından biri olmadığı sonucuna varılmıştır. İhtiyaçlar doğrultusunda pizzicato ve sol el tekniği ile başlanan bu yöntem uygulamada olumlu sonuçlar vermiş olmasına rağmen gözlemlere dayanarak sağ el tekniğinin öğrenilmesinde sorunlar yaşandığını söylemek mümkündür. Bu sebeple kitaptaki konu sıralamalarının öğrencilerin ve öğretmenin ihtiyaçlarına uygun olarak seçilmesi konusunda öğretmenlerin inisiyatif alması beklenmektedir. Sol el tekniğinin pizzicato

ile çalınması için hazırlanan egzersizler kitabın ilerleyen bölümlerinde yay ile çalmaya uygun hale getirmek için çekerek ve iterek işaretleri ile tekrar sunulmuştur. Bu sunuş biçimi iki bölümün paralel şekilde çalışılmasına ve öğrencilerin pizzicato çalarak ilk okumalarını yaptıkları egzersizleri yay ile yeniden çalarken sağ el tekniğine konsantre olmalarına fayda sağlayacaktır.

Sol el viyolonsel tekniğinin öğretiminde yaygın olarak 1. pozisyon ile başlanması tercih edilmesine rağmen 4. pozisyon ile başlayabilmek de mümkündür. İncelenen profesyonel çalgı eğitimine yönelik kitaplardan Allen, Gillespie ve Tellejohn Hayes (1994), Mardesovskij (2000), Friss (1966) ve Suzuki'nin (1982,1991) 1. pozisyon ile başlamayı tercih ettikleri, Cangal ve Elbi'nin hazırladığı kitabın sol el başlığı altındaki ikinci bölümünde ise 4. pozisyonun tercih edildiği görülmektedir. Çalgı eğitiminde öğrencilerin ihtiyaçlarına göre, fiziksel becerilerine göre, çalgılarına alışma hızlarına göre bu yöntemlerden hangisinin tercih edilmesi gerektiğini belirlemek öğretmenin sorumluluğundadır. Çoğunlukla 1. pozisyon ile başlanması tercih ediliyor olmasına rağmen 1. ve 4. pozisyonların bir arada yürütülmesi de mümkün olabilir. Bu araştırmada ilk orkestra konserinde öğrencilerin çalacakları eserleri seslendirebilmek için hangi başlangıç seviyesi becerilerine sahip olmaları gerektiği belirlenerek içerikler oluşturulmuş, dolayısıyla 1. pozisyonun kullanımı tercih edilmiştir. Uygulamada öğrencilerin 1. pozisyonda sol kollarını doğru şekilde konumlandıkları fakat yorulduklarında dirseklerini bedenlerine yaklaştırarak pozisyonlarını bozdukları fark edilmiştir. Bu gözlem doğrultusunda, program tasarısında 4. pozisyona yer verilmesi bir ihtiyaç olarak görülmemesine karşın, ek bir çalışma olarak kullanılabileceği görüşü tartışılabilir. 4. pozisyonun gerektirdiği kol yüksekliği, omuz ve dirsek açısının daha kolay uygulanabilir olması sebebiyle tasarıda 4. pozisyona yer verilmesi durumunda öğrencilerin bu çalış biçimine kolayca uyum sağlayabileceği tahmin edilmektedir.

Tasarıda fotoğrafların kullanım şekli ile ilgili alan uzmanları olumlu görüş bildirmişlerdir. Viyolonsel eğitimi alan uzmanı fotoğraf açıklamalarının daha kapsamlı şekilde yazılmasını önermiştir. Fotoğrafların kullanım şeklini doğru ve faydalı bulmuştur buna karşın fotoğraf açıklamalarının detaylandırılması ile fotoğrafın öğrenme üzerine olan etkisinin artacağını düşünmektedir. Tasarıda yer almasına karar verilen tüm içeriklerin sade bir yapıda, mümkünse öğrencilerin günlük yaşamları ile ilişkilendirebilecekleri açıklamalarla, kısa anlatımlar ile sunulması, görsel öğelerin öğretici unsurlara dönüştürülmesi ilkesi benimsenmiştir, kısa ve öz bir anlatımla çarpıcı

bir etki yaratmak hedeflenmiştir. Başlangıç seviyesinde karşılaşılan çalgı tutuş sorunlarının fotoğraflar yardımı ile fark edilmesi ve düzeltilmesi hedeflenmiştir. Uygulama aşamasında görülmüştür ki fotoğraflar çalgı tutuşu ile ilgili karşılaşılan sorunların fark edilmesi ve düzeltilmesi konularında çok etkilidir. Özellikle yanlış tutuş fotoğrafları beden farkındalığı kazandırma bağlamında ilgi çekici bulunmuştur, alan uzmanları bu görüşü desteklemiştir. Ne var ki öğrenciler ile yapılan görüşmelerde öğrencilerin kitabı inceledikleri fakat açıklama yazılarını fark etmedikleri, sadece fotoğrafların "doğru" ve "yanlış" tanımlarına dikkat ettikleri anlaşılmıştır. Alan uzmanı görüşleri doğrultusunda fotoğraf açıklamalarının kapsamlı bir şekilde daha uzun tanım ve ifadelerle yazılmasının fotoğrafın etkisini artıracığı görüşü anlamlı bulunmasına karşın, uzun açıklamaların odağı dağıtacağından endişe edilmektedir.

4.3. Öneriler

Araştırmacılara yönelik öneriler;

- Araştırma yaylı çalgılar ailesindeki tüm çalgılara uyarlanabilir. Keman, viyola ve kontrbas özelinde gerçekleştirilecek yeni araştırmalar ile El Sistema'dan esinlenen çocuk senfoni orkestralarındaki Türkçe kaynak sıkıntısı giderilebilir.
- Araştırma farklı çocuk senfoni orkestralarında tekrar yapılabilir. Uygulama alanı genişletilerek yapılacak çalışma ile ihtiyaçlar belirlenerek genele hizmet eden, Türkiye'deki tüm El Sistema'dan esinlenmiş çocuk senfoni orkestralarının ihtiyaçlarına uygun, paralel bir ilerleme göstermelerine ve bir araya gelerek ortak projeler yapmalarına temel hazırlayacak başlangıç aşamasına uygun destek eğitim materyali oluşturulabilir.
- Türkiye'deki El Sistema'dan esinlenmiş çocuk senfoni orkestralarında öğretmenlik yapacak tüm müzisyenler için "Öğretmen Eğitim Programı" oluşturulabilir. Terimlerin kullanımında ortak dil kalıbının yaratılması, ortak öğretme yaklaşımlarının benimsenmesi üzerine hazırlanacak olan "Öğretmen Eğitim Programı" ile Türkiye'deki El Sistema'dan esinlenmiş çocuk senfoni orkestralarındaki eğitim bir örneklik ilkesine göre şekillendirilebilir.

Çocuk senfoni orkestrası viyolonsel öğretmenlerine yönelik öneriler;

- Suzuki'nin kitabında yer alan 1, 2, 3 ve 8 numaralı melodik egzersizler öğrencilerle çalışılabilir. Bu egzersizlerden 2 numara Fransız Halk Şarkısı ve 3

numara Lightly Row ilk orkestra konserinde çalınan eserler arasında yer almaktadır.

- Friss'in kitabında yer alan yay çalışmaları öğrencilerin ihtiyacına yönelik olarak seçilerek çalışılabilir. Kitabın ikinci bölümünde yer alan iki viyolonsel birlikte çalması için hazırlanmış melodik egzersizler öğrencilerin çalma becerilerine göre seçilerek çalışılabilir.
- Marderovskij'in kitabındaki ilk 70 egzersiz kapsam ve zorluk derecesi açısından El Sistema'dan esinlenen çocuk senfoni orkestralarına uygundur. Bu egzersizler öğrencilerin ihtiyacına yönelik olarak seçilip çalışılabilir.
- Allen'in kitabının tamamı çocuk senfoni orkestralarında çalışılmak için uygun bulunmuştur. İhtiyaca uygun seçimler ile kitaptaki egzersizler çalışılabilir. Kitap çocuk senfoni orkestraları için başlangıç seviyesi ders kitabı olarak kullanılabilir.
- Cangal ve Elbi'nin kitabı sağ el tekniğini geliştirmek için çalışılabileceği gibi ihtiyaca göre 4. pozisyonun tercih edilmesi durumunda sol el tekniğine yönelik hazırlanmış egzersizlerin de çalışılması mümkündür.
- Bu araştırma kapsamında incelenen profesyonel çalgı eğitimine yönelik hazırlanmış kitaplardaki teknik çalışmalar ve melodik egzersizlerden yapılacak seçimler ile sınıfın ihtiyacına uygun bir ders kitabı oluşturulabilir.
- Bu araştırma kapsamında incelenmemiş olan başlangıç seviyesi viyolonsel eğitimi kitapları incelenerek ihtiyaçlara uygun içerikler seçilebilir ve başlangıç seviyesine uygun yeni bir destek eğitim materyali oluşturulabilir.

KAYNAKÇA

- Adıgüzel, O.C., (2016). *Eğitim Programlarının Geliştirilmesinde İhtiyaç Analizi El Kitabı*. Ankara: Anı Yayıncılık, 2-48.
- Albayrak, R., (2020). *El Sistema Modeli'nde Orkestra Şefliği Kavramı ve Eskişehir Tepebaşı Belediyesi Çocuk Senfoni Orkestrası'nda Uygulanışı*. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Ankara: Hacettepe Üniversitesi, Güzel Sanatlar Enstitüsü.
- Allen, M., Gillespie, R., Tellejohn Hayes, P., (1994). *Essential Elements For Strings A Comprehensive String Method Cello Book One*. Milwaukee, WI, U.S.A: Hal Leonard Corporation.
- Aydınalp, E.B., (2015). "Sosyal Bilimler Bağlamında Yürütülen Nitel Araştırma Yöntemlerinde Araştırmacı Rol ve Sorumlulukları", 2015 Prague International Academic Conference sayfa 373-377.
<https://www.globalacademicinstitute.com/wp-content/uploads/2015-prague-conference-proceedings.pdf> (Erişim tarihi: 14.04.2020).
- Borchert, G., (2012). *Sistema Scotland: A Critical Inquiry into the Implementation of the El Sistema Model in Raploch*. Yayımlanmamış Doktora Tezi. Department of Music School of Creative and Cultural Studies College of Arts, University of Glasgow.
- Campe, K., Kaufman, B., (2013). *El Sistema: Development Beyond the Orchestra*. Boston, Mass.: El Sistema at Conservatory Lab, Boston, USA.
- Christensen, L.B., Johnson, R.B., Turner, L.A. (2015). *Araştırma Yöntemleri Desen ve Analiz*. (Çeviri Editörü: A. Aypay). Ankara: Anı Yayıncılık, 10-60.
- Çekmecı, E.C., (2019). *Music As Meditating The Self And The Social: An Ethnographic Field Study At The Music For Peace Foundation, El Sistema Turkey*. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi. İstanbul: İstanbul Teknik Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Fenercioğlu, M., (2015). *Müzikle Değişen Hayatlar: Bir Model Olarak El Sistema ve Türkiye'ye Uygulanabilirliği*. Yayımlanmamış Doktora Tezi. İstanbul: İstanbul Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Friss, A., (1966). *Gordonkaiskola I*. Budapest: Editio Musica Budapest.
- Gorniak, S.L., Collins, E.D., Goldie Staines, K., Brooks, F.A., Young, R.V., (2018). The Impact of Musical Training on Hand Biomechanics in String Musicians. *Hand (N Y)*. 14 (6), 823-829.
- Greenhill, R., Murray, M., Spence, J., (1978). *Fotoğraf Sanatı*. (Çev: N. Arca ve N. Baç). Ankara: Remzi Kitabevi Yayınları, 4.

- Karahasanoğlu, S., Yavuz, E.D. (2016). *Müzikte Araştırma Yöntemleri*. İstanbul: İstanbul Teknik Üniversitesi Türk Müziği Devlet Konservatuvarı Yayınları:7, 3-18, 59-71.
- Karasar, N., (1994). *Bilimsel Araştırma Yöntemi: Kavramlar, İlkeler, Teknikler*. (5. Basım). Ankara: 3A Araştırma Eğitim Danışmanlık Ltd, 24-175.
- Marderovskij, L., (2000). *Lessons In Cello Playing*. Moscow: Muzyka.
- Orhan, Ş.Y., (2009). Anadolu Güzel Sanatlar Liseleri (AGSL), Çalgı-Viyolonsel Eğitiminde 9. Sınıflara Yönelik Temel Davranışların Kazandırılması İle İlgili Yaklaşımlar. *Kastamonu Eğitim Dergisi*. 17 (1), 361-366.
- Özbay, M. ve Özdemir, B. (2012). Okuduğunu Anlama Sürecinde Çıkarım Yapma Becerisinin İşlevi. *Mustafa Kemal Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*. 9 (18), 17-28.
- Say, A., (1993), *Müzik Eğitimi*, Ankara: Müzik Ansiklopedisi Yayınları, 17-117.
- Say, A., (1995), *Müzik Tarihi*, Ankara: Müzik Ansiklopedisi Yayınları, 17-20.
- Say, A., (2002), *Müzik Sözlüğü*, Ankara: Müzik Ansiklopedisi Yayınları.
- Selanik, C., (1996), *Müzik Sanatının Tarihsel Serüveni*, Ankara: Doruk Yayımcılık, 2-4.
- Serper, Ö., Gürsakal, N. (1989). *Araştırma Yöntemleri*. İstanbul: Filiz Kitabevi, 103-150.
- Sun, M., (1992), *Solfej Birinci Kitap*, Ankara: Evrensel Müzikevi.
- Suzuki, S., (1982,1991). *Cello School Cello Part Volume I Revised Edition*. Miami, Florida, U.S.A.: Warner Bros. Publications.
- Tonella Tüzün, L., (2018). Venezuelalı Mültecilerin Brezilya'daki İçselleştirme Stratejisinin İncelenmesi. *OPUS Uluslararası Toplum Araştırmaları Dergisi*. 8 (15), 1696-1715.
- Uçan, A., (1994). *Müzik Eğitimi*. Ankara: Müzik Ansiklopedisi Yayınları, 8-32.
- Uy, M., (2012). “[Venezuela's National Music Education Program El Sistema: Its Interactions with Society and Its Participants' Engagement in Praxis](#).” *Music and Arts In Action*, 4, 1, Pp. 5-21. (Erişim tarihi: 04.04.2021)
- Yıldırım, A., (1999). Nitel Araştırma Yöntemlerinin Temel Özellikleri ve Eğitim Araştırmalarındaki Yeri Ve Önemi. *EĞİTİM VE BİLİM*. 23 (112), 7-17.

Yıldız, F., (2018). Amatör Keman Eğitimi Destekleyici Teori Ve Solfej Eğitimi "CAKA (Cihat Aşkın ve Küçük Arkadaşları) Modeli" "Afyon CAKA Örneği". *Afyon Kocatepe Üniversitesi Akademik Müzik Araştırmaları Dergisi*. IV (8), 36-49.

İnternet Kaynakları

http-1: <https://www.barisicinmuzik.org/tarihce> (Erişim tarihi: 08.04.2021).

http-2: <https://www.barisicinmuzik.org/el-sistema-nedir#> (Erişim tarihi: 08.04.2021).

http-3: <https://www.barisicinmuzik.org/baris-icin-muzik-ekibi-eskisehir-tepebasi-cocuk-senfonu-orkestrasi-yla-bulustu> (Erişim tarihi: 08.04.2021).

http-4: <http://www.evinilyasoglu.com/p/muzik-terimleri-sozlugu.html> (Erişim tarihi: 15.04.2021).

EKLER

EK-1

Evrak Kayıt Tarihi: 09.05.2019	Protokol No: 39225	Tarih: 31.05.2019
		
ANADOLU ÜNİVERSİTESİ SOSYAL VE BEŞERÎ BİLİMLER BİLİMSEL ARAŞTIRMA VE YAYIN ETİĞİ KURULU KARAR BELGESİ		
ÇALIŞMANIN TÜRÜ:	Doktora Tez Çalışması	
KONU:	Güzel Sanatlar	
BAŞLIK:	El Sistema'dan Esinlenmiş Çocuk Senfoni Orkestralarına Uygun Başlangıç Düzeyinde Viyolonsel Eğitime Yönelik Program Tasarısı	
PROJE/TEZ YÜRÜTÜCÜSÜ:	Prof. Dr. Ozan Evrim TUNCA	
TEZ YAZARI:	Elif ÖZBEK	
ALT KOMİSYON GÖRÜŞÜ:	-	
KARAR:	Olumlu	
Prof.Dr. Emel ŞIKLAR (Başkan-Ikt. ve İdari Bil. Fak.)		
Prof.Dr. T. Volkan YÜZER (Başkan Yardımcısı-Açıköğretim Fak.)		Prof.Dr. Esra ÇEYHAN (Eğitim Fak.)
Prof.Dr. Münevver ÇAKI (Güzel Sanatlar Fak.)		Prof.Dr. M. Erkan ÜYÜMEZ (Ikt. ve İdari Bil. Fak.)
Prof.Dr. Hakkıdan DEVECİ (Eğitim Fak.)		Prof.Dr. Hasan TUTAR (Ikt. ve İdari Bil. Fak.)

EK-2

T.C.
TEPEBAŞI BELEDİYE BAŞKANLIĞI
Kültür ve Sosyal İşleri Müdürlüğü

Sayı : 65716222-320.17.01-E.136042 / 369 - 14500
Konu : Uygulama İzin Talebi

21.10.2019

ANADOLU ÜNİVERSİTESİ REKTÖRLÜĞÜ

İlgi : 02.09.2019 Tarihli 61294 sayılı yazınız

İlgili yazınıza istinaden; Elif ÖZBEK'in Sanatta Yeterlilik bitirme tezi kapsamında Türkiye'deki El Sistemadan esinlenmiş Çocuk Senfoni Orkestralarında kullanılmak üzere başlangıç düzeyinde Viyolonsel Eğitime Yönelik hazırlayacağı eğitim materyalinin Belediyemiz Çocuk Senfoni Orkestrası Fevzi Çakmak Yaylı Çalgılar Orkestrasında 5 aylık süreyle denemesi ve viyolonsel eğitmeni ve öğrencileriyle yarı yapılandırılmış görüşme ve gözleme dayalı veri toplaması talebi tarafımızca kabul edilmiştir.

Gereğini ve bilgilerinizi arz ederim.

e-imza

M.Melih SAVAŞ
Belediye Başkanı a.
Belediye Başkan Yardımcısı

Bu belge 5070 Sayılı Kanun gereğince E-imza ile imzalanmıştır.
Bu belgenin kontrolü 1571389036750#1 belge takip no ile <http://www.tepebasi.bel.tr> e-belediye uygulaması üzerinden sağlanabilir.

Adres: Hoşnudiye Mah. Şahin Cad. No:84 26130 Eskişehir
Tel : (0222) 211 40 00 Faks: (0222) 320 88 88
e-posta:bim@tepebasi.bel.tr Elektronik Ağ: www.tepebasi.bel.tr

Bilgi İçin : Alican Vardar
Dahili : 4142

EK-3

Değerli eğitimciler; Sanatta Yeterlik bitirme tezim için El Sistema'dan edinilmiş çocuk senfoni orkestralarında kullanılmak üzere başlangıç düzeyinde viyolonsel eğitime yönelik hazırladığım eğitim materyalinin geliştirilmesi için görüşlerinize ihtiyaç duymaktayım. Ayırdığınız vakit için teşekkür ederim. Çalışmalarınızda başarılar dilerim.

Elif Özbek

1- "Nota yazımında kullanılan işaretler" bölümünü yararlı buldunuz mu? Eklenmesinin ya da çıkarılmasının faydalı olacağını düşündüğünüz öğeleri yazar mısınız?

2- "Nota değerlerini tanıyalım" bölümündeki egzersizleri yararlı buldunuz mu?

3- Sırasıyla her tel için yazılmış olan birinci pozisyondaki notaları içeren "notaları öğrenme" bölümünü yararlı buldunuz mu? (Sayfa 6,7,8,9,)

4- Nota ismi, ölçü çizgisi, ölçü değeri ve sus işareti ile ilgili eksikleri tamamlama çalışmalarını faydalı buldunuz mu? Çeşitlendirme önerileriniz var mı? (Sayfa 6,7,8,9,)

5- "Solfej parçalarını okuyalım" bölümündeki solfej parçaları ve açıklamaları başlangıç seviyesindeki bir öğrencinin nota değerlerini ve isimlerini öğrenme becerisini geliştirmek için yeterli mi? Çeşitlendirme önerileriniz var mı?

EK-3 (Devam)

6- Tutuş pozisyonu ile ilgili doğru/yanlış fotoğraflarının ve açıklamalarının öğrencinin kendisini kontrol etmesi ve yanlışlarını düzeltmesi için faydalı olacağını düşünüyor musunuz?

7- Fotoğraflardaki açıklamalar viyolonsel ile yeni tanışan bir ğrenci için yeterince açıklayıcı mı?

8- Kitaptaki yönlendirmeleri (rn: Hatırlayamadığınız nota değeri olursa sayfa 1 ve 5 'e bakabilirsiniz) faydalı buldunuz mu? Geliştirme nerileriniz var mı?

9- Kitaptaki DİKKAT! kutucuklarında her sayfada merak uyandırmak ve önceki sayfalarda öğrenilen becerileri pekiştirmek amaçlanmıştır. Kutucuklar bu amaç için faydalı mıdır?

10- Pizzicato egzersizleri sırasıyla boş tek telde farklı ritimler, iki telde farklı ritimler,  telde farklı ritimlerle ilerlemektedir. Amaç tellerin yerlerini öğrenirken ritmik yapıları da akıcı şekilde okuyabilmeyi pekiştirmektir. Bu amaç doğrultusunda yazılmış olan egzersizler öğrenme sürecini sizce nasıl etkiler?

11- "Sol elle notalara basmayı öğrenelim" bölümündeki fotoğraflar ve fotoğraf açıklamaları tutuş için doğru pozisyonu öğretmeyi, varsa yanlışların fark edilmesini ve düzeltilmesini hedeflemektedir. Fotoğraftaki açıklamaların geliştirilmesine yönelik önerileriniz nelerdir?

12- Parmak numarası yazma egzersizlerinin öğrencinin pozisyonu daha iyi anlamasına yardımcı olacağını düşünüyor musunuz? Sayfa 28 deki egzersiz öğrenme sürecini nasıl etkiler? Süreci hızlandırır mı?

EK-3 (Devam)

13- Daha önceki bölümlerde pizzicato çalınan boş tel egzersizleri, yay ile çalınacak boş tel egzersizleri olarak tekrar kullanılmıştır. Öğrencinin daha önce çaldığı notaların kullanılmasının sebebi sadece sağ ele odaklanmak, yay tutuşu ile ilgili karşılaşılabilecek problemlerin üstesinden gelmektir. Bahsi geçen çalışmaların hedefe yönelik faydasının artırılması için önerileriniz nelerdir?

15- Daha önceki bölümlerde pizzicato çalınan parmak numaralı egzersizlerin aynılarını yay ile çalınacak egzersizler olarak tekrar kullanılmıştır. Öğrencinin kolaylıkla anımsayacağı bu egzersizler ile daha çok yay tutuşundaki kontrolün sağlanması amaçlanmıştır. Bu aşamaya kadar sol el tutuşunun öğrenileceği düşünülmüştür. Bahsi geçen çalışmaların hedefe yönelik faydasının artırılması için önerileriniz nelerdir?

16- "İki viyolonsel birlikte çalalım" egzersizlerinin çocukların ilgisini çekeceğini, çalışma ya da çalma isteği uyandıracaklarını düşünüyor musunuz?

17- Kitaptaki öğrenciye hitap şeklini merak uyandırıcı buldunuz mu? Geliştirmekle ilgili önerileriniz nelerdir?

18- Hazırlamış olduğum eğitim materyalinin El Sistema'dan esinlenmiş çocuk senfoni orkestraları için uygun olduğunu düşünüyor musunuz?

19- Hazırlamış olduğum eğitim materyalinin kapsam olarak viyolonsel başlangıç seviyesi için uygun olduğunu düşünüyor musunuz? Önerileriniz nelerdir?

20- Hazırlamış olduğum eğitim materyalinin güzel sanatlar liseleri ve konservatuvar eğitiminde başlangıç seviyesi için bir yardımcı kitap niteliğinde kullanılmak için uygun olduğunu düşünüyor musunuz?

EK-4

ARAŞTIRMA GÖNÜLLÜ KATILIM FORMU

Bu çalışma, El Sistema'dan Esinlenmiş Çocuk Senfoni Orkestralarına Uygun Başlangıç Düzeyinde Viyolonsel Eğitime Yönelik Program Tasarısı başlıklı bir araştırma çalışması olup Türkiye'deki El Sistema'dan esinlenmiş çocuk senfoni orkestralarında kullanılmak üzere başlangıç düzeyinde viyolonsel eğitime yönelik eğitim materyalinin geliştirilmesi amacıyla taşımaktadır. Çalışma, Prof. Dr. Ozan Evrim Tunca/Elif Özbek tarafından yürütülmektedir. Çalışmanın sonuçları ile başlangıç yılında kazanılması beklenen çalma becerilerinin gelişimine ışık tutulacaktır.

- Bu çalışmaya katılımınız gönüllülük esasına dayanmaktadır.
- Çalışmanın amacı doğrultusunda, durum çalışması yapılacak, gözlem, yarı yapılandırılmış görüşmeler ve yapılandırılmamış görüşmeler yoluyla sizden veriler toplanacaktır.
- İsmınızı yazmak ya da kimliğinizi açığa çıkaracak bir bilgi vermek zorunda değilsiniz/araştırmada katılımcıların isimleri gizli tutulacaktır.
- Araştırma kapsamında toplanan veriler, sadece bilimsel amaçlar doğrultusunda kullanılacak, araştırmanın amacı dışında ya da bir başka araştırmada kullanılmayacak ve gerekmesi halinde, sizin izniniz olmadan başkalarıyla paylaşılmayacaktır.
- İstemeniz halinde sizden toplanan verileri inceleme hakkınız bulunmaktadır.
- Sizden toplanan veriler araştırmacı günlükleri ile korunacak ve araştırma bitiminde arşivlenecek veya imha edilecektir.
- Veri toplama sürecinde size rahatsızlık verebilecek herhangi bir soru ya da talep olmayacaktır. Yine de katılımınız sırasında herhangi bir sebepten rahatsızlık hissederseniz çalışmadan istediğiniz zamanda ayrılabilirsiniz. Çalışmadan ayrılmanız durumunda sizden toplanan veriler çalışmadan çıkarılacak ve imha edilecektir.

Gönüllü katılım formunu okumak ve değerlendirmek üzere ayırdığınız zaman için teşekkür ederim. Sorularınızı adresine mail atarak ya da arayarak sorabilirsiniz.

Araştırmacı Adı: Elif Özbek

Adres:

İş Tel:

Cep Tel:

Bu çalışmaya tamamen kendi rızamla katılıyorum. İstediğim takdirde çalışmadan ayrılabileceğimi bilerek verdiğim bilgilerin bilimsel amaçlarla kullanılmasını kabul ediyorum.

(Lütfen bu formu doldurup imzaladıktan sonra veri toplayan kişiye veriniz.)

Katılımcı Ad ve Soyadı:

Tarih:

İmza:

EK-5

ÖĞRETMEN ONAY FORMU

Tarih: .../.../....

Sayın Öğretmen,

Anadolu Üniversitesi Güzel Sanatlar Enstitüsü sanatta yeterlik programı öğrencisiyim. Bitirme tezimin başlığı; El Sistema'dan Esinlenmiş Çocuk Senfoni Orkestralarına Uygun Başlangıç Düzeyinde Viyolonsel Eğitimine Yönelik Program Tasarısı.

Bu çalışma ile Türkiye'deki El Sistema'dan esinlenmiş çocuk senfoni orkestralarında kullanılmak üzere başlangıç düzeyinde viyolonsel eğitimine yönelik eğitim materyalini geliştirmeyi amaçlıyorum.

Hazırlayacağım program tasarımının; çocuk senfoni orkestrasındaki viyolonsel öğrencilerinin çalma becerilerine olan etkilerini ölçebilmek için orkestraya yeni katılmış ve daha önce viyolonsel çalma tecrübesi olmayan öğrencileriniz ile yaptığımız derslerde görüntü ve ses kaydı olmadan, sadece görüşme ve gözlemlere dayalı olarak bilgi toplamayı planlıyorum.

Söz konusu araştırmaya ilişkin size yapılan katılım davetini hiçbir zorlama ve baskı olmaksızın gönüllü olarak kabul etmeniz istenmektedir. Bu araştırmada yer almak tamamen sizin isteğinize bağlıdır. Araştırmada yer almayı reddedebilirsiniz ya da herhangi bir aşamada araştırmadan ayrılabilirsiniz.

Öğretmen onay formunu okumak ve değerlendirmek üzere ayırdığımız zaman için teşekkür ederim. Sorularınızı adresine mail atarak ya da arayarak sorabilirsiniz.

Araştırmacı: Elif Özbek

Adres:

İş Tel:

Cep:

Yukarıda araştırma hakkında verilen bilgilere ilişkin metni okudum. Bu koşullarda söz konusu Bilimsel Araştırma için sınıfımda gözlem yapılmasını onaylıyorum.

Öğretmenin Adı Soyadı:

İmza:

EK-6

VELİ ONAY FORMU

Tarih:/..../....

Sayın Veli,

Anadolu Üniversitesi Güzel Sanatlar Enstitüsü sanatta yeterlik programı öğrencisiyim. Bitirme tezimin başlığı; El Sistema'dan Esinlenmiş Çocuk Senfoni Orkestralarına Uygun Başlangıç Düzeyinde Viyolonsel Eğitime Yönelik Program Tasarısı.

Bu çalışma ile Türkiye'deki El Sistema'dan esinlenmiş çocuk senfoni orkestralarında kullanılmak üzere başlangıç düzeyinde viyolonsel eğitime yönelik eğitim materyalini geliştirmeyi amaçlıyorum.

Bu araştırma kapsamında hazırlayacağım eğitim materyalinin yaklaşık olarak 5 ay (beş) süre ile denenmesini, görüntü ve ses kaydı olmadan sadece gözlem ve görüşmelere dayalı olarak bilgi toplamayı planlıyorum.

Çocuğunuzun bu araştırmaya katılmasını kabul ettiğiniz takdirde çocuğunuz bu projeye katılımı dolayısı ile hiçbir potansiyel risk altında değildir ya da başka bir deyiş ile araştırmaya bağlı bir zarar görmeyecektir. Sizin ya da çocuğunuzun kişisel bilgileri başka hiçbir amaç için kullanılmayacaktır. Söz konusu araştırmaya ilişkin size yapılan katılım davetini hiçbir zorlama ve baskı olmaksızın gönüllü olarak kabul etmeniz istenmektedir. Bu araştırmada yer almak tamamen sizin isteğinize bağlıdır. Araştırmada yer almayı reddedebilirsiniz ya da herhangi bir aşamada araştırmadan ayrılabilirsiniz. Bu durum herhangi bir cezaya yol açmayacaktır. Tüm kimlik bilgileriniz böyle bir durumda kayıtlardan çıkarılacak ya da imha edilecektir. Çocuğunuzun araştırmada yer alması nedeniyle size bir ödeme yapılmayacaktır.

Veli onay formunu okumak ve değerlendirmek üzere ayırdığınız zaman için teşekkür ederim.

Araştırmacı: Elif Özbek

Adres:

İş Tel:

Cep:

Yukarıda araştırma hakkında verilen bilgilere ilişkin metni okudum. Bu koşullarda söz konusu Bilimsel Araştırmaya çocuğumun katılmasını onaylıyorum.

Ebeveynin Adı Soyadı: _____

İmza: _____

Çocuğunuzun katılımı ya da haklarının korunmasına ilişkin sorularınız varsa ya da çocuğunuzun herhangi bir risk altında olduğuna inanıyorsanız numaralı telefon ya da eposta adresinden araştırmacıya ulaşabilirsiniz.